ନରଭିଙ୍ଗୀ

(୪ର୍ଥ ଭାଗ)

~~ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ଦାସ~~

by

Nimal Ch. Majhi

(M. A. (

R. Sahoo

ନଂ..................

ତା..................

ଓଡ଼ିଶା ... ସଂଗ୍ରହାଳୟ
ନଂ... D/121
ତା: 7 JUL ...
...

ପୁଷମାସିଆ ବଡ଼ ସକାଳ । ସେଦିନ ସ୍ତ୍ରୀପଣି କୁହୁଡ଼ି ... ଯୋଗୁ ଲଗା ଯାଉଥିଲା, ଗଛ ପାହିବାକୁ ଯେପରି ଅନେକ ... କର ଅଛୁ ।

ଚୋର ବଦମାସଙ୍କ ଗତିବିଧି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ... ଦୀର୍ଘ ମହାନଦୀ କୂଳରେ ପହରଥିବା ଗୌର ସିଂହ ଓ ପିରୁ ... ସକାଳ ହେବାରୁ ଥାନାକୁ ଫେରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଦୁହିଙ୍କର ... ଦେହରେ, ତଳପା ଯାଏ ଗରମ କୋର୍ଟ ଓ ଟୋପି । ପକେଟରେ ଟର୍ଚ୍ଚ ... । ହାତରେ ଚିତାଏ ଉଚ୍ଚର ପିତଳ ଗୁବାଦସା ଟେଙ୍ଗା । ... ଗୌରସିଂହ, ପଛରେ ପିରୁମିଆଁ । ଅନିଦ୍ରାରେ ଶରୀର ... ସରସତା ଅପେ ଅପେ କୁଅଡ଼େ ଯେପରି ଉଭେଇ ଯାଉଛି ... ଚାଲିଲାପରି ବୁଟ୍ ଜୋତାପିନ୍ଧା ଗୋଡ଼ଦିଓଟା ମଚ ମଚ ... ଦେଖୁ ଦେଖୁ ପକାଇ ପଡ଼ୁଛି ଆଗକୁ ଆଗକୁ । ଦୁହେଁ ନୀରବ । ... କଣ୍ଠରେ

କେତେବେଳକେ ପିରୁ ମିଆଁ ପକେଟରୁ ଦିଅଁଶ୍ରେ ... ବାଙ୍ଗ ଆଗକୁ କରି ଖଣ୍ଡେ ମୁହଁରେ ଧରିଲା ଅଉ ଖଣ୍ଡେ ଗୌର ... ବଢ଼ାଇ ଦେଇ କହିଲା — ଲେ ଭାଇ ! ତାପରେ ପିରୁ ... ସେଥିରେ ଦିଆସିଲି କାଠି ଘରକନା ଜଳି ଉଠି ... ସିଂ ଦୁହେଁ ଚାଲିଲେ ଆଗକୁ ।

କୁହୁଡ଼ି ଭିତରେ ବଡ ସାବଧାନତା ସହ ଦୁହେଁ ପଥର ପାହାଚ ପରେ ପାହାଚ ଟପି ବନ୍ଧ ଉପରକୁ ଉଠିଲେ । ବନ୍ଧ ଉପର ରାସ୍ତା ଦେଇ କିଛି ବାଟ ଯାଇଛନ୍ତି, ଆଗରୁ ଖଣ୍ଡେ ମଟରଗାଡ଼ି ହଲ୍‌କା ବେଗରେ ଆସି ଆଲୋକ ପକାଇ ତାଙ୍କର କଡ଼ ଦେଇ ଚାଲିଗଲା, ଯେପରି ଦେହରେ ବାଜେ କି ନ ବାଜେ ।

ହଠାତ୍ ଏ ଭାବରେ ଚାବୁକ ଖାଇଲାପରି ଦୁହେଁ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ପିରୁମିଆଁ ଶେଷ ବଡ଼ ଖଣ୍ଡିକ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ କହି ଉଠିଲା, କୋନ୍ ସାଲା, ଏତନା ଜୋରସେ ଗାଡ଼ି ଚଲାତାଓଁ, ନମ୍ବର ଟିପ୍‌ଲେ ଭାଇ ?

ମଟର ସେତେବେଳକୁ ଆଖି ଆଗରୁ ଦୂରକୁ ଚାଲି ଗଲାଣି । ଗୌର ସିଂହ ପଛକୁ ଚାହିଁ ବଡ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହି ଉଠିଲା, ସତେଠା ଆଜି ବଡ଼ ଦୁର୍ଯୋଗରେ ପଡ଼ିଥାନ୍ତୁ । ସକାଳୁ ମଟର ଚକ ତଳେ ପ୍ରାଣ ଯାଇଥାନ୍ତା । ଘରେ ମାଇପ ହାତରୁ କାଚ କାଢ଼ିଥାନ୍ତା; ପିଲା ଛିଲା ଅନାଥ ହୋଇଥାନ୍ତେ । ଭଗବାନ ରକ୍ଷା କଲେ ।

ପିରୁ ମିଆଁ ଖଣ୍ଡିକାଏ ମାତ୍ର କହିଲା—ଅରେ ଗୌର ଭାଇ, ମୋର ତ ପୁଣି ଘରେ ବାଲବଚ୍ଚା ଅଛନ୍ତି । ତୋର ଔରତ ବିନା ବୁଢ଼ୀ ହେଲାଣି, ଆଉ ମୁଁ ହ'ସାଲ ହେବ ନିକା ହୋଇଛି । ଦେଖିବାକୁ ବଡ଼ ଖୁବସୁରତ । ଆଗ ସ୍ତ୍ରୀର ଦୋଟି ପିଲା, ଆଉ ପଛର କଣି ହେବ, ମୋର ବି ତ ସେଇ ଅବସ୍ଥା ଆଜି ହୋଇଥାନ୍ତା ।

ଗୌର ସିଂହ ଗୋଟାଏ ଖିଆଲରେ କହିଲା—ବେଶ୍ ପିରୁଭାଇ ତୁ ଆଜିକାଲି ବଡ ଆରାମରେ ଅଛୁ ।

—ହଁ ଭାଇ ସବୁ, ଖୋଦାକା ମରଜି । ପିରୁମିଆଁ ବଡ଼ ଖୁସି ମନରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା ।

ଦୁହେଁ ଗପସପ ହୋଇ କିଛିବାଟ ଗଲାପରେ ରାସ୍ତାର ବାଁ କଡରୁ ହଠାତ୍ କୁକୁର ଦାଠା ଜୋରରେ କାମୁଡ଼ାକାମୁଡ଼ି ହୋଇ ଉଠିଲେ ।

ଗୌର ସିଂହ ଗୋଟାଏ ଖିଆଲରେ ପକେଟରୁ ଟର୍ଚ୍ଚ କାଢ଼ି ଆଲୁଅ ପକାଇ ଦେଖିଲାବେଳକୁ ପଥରବନ୍ଧ ଉପର ବେଞ୍ଚ କଡ଼କୁ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି--ଆଉ ତା'ର ଟିକିଏ ଦୂରକୁ ଗଣ୍ଡିଆ କୁକୁର ଦାଠା ଝମ୍ପାଝମ୍ପି ଲାଗିଛନ୍ତି । ଗୌର ସିଂ ମନେ ମନେ ଭାବି ନେଲା— ହେଠା କୁଆଡୁ ଗୋଟାଏ ମୁର୍ଦ୍ଦାର ଅଧାଖିଆ କରି ଆଣି ପକାଇ ନେଇଛନ୍ତି କି କ'ଣ ... ।

ପଛରୁ ପିରୁମିଆଁ ବି ସିଆଡ଼କୁ ନଜର ରଖି କହିଲା ସେଠି ଗୋଟାଏ କଣ ପଡ଼ିଛି ଗୌରଭାଇ ।

ଗୌର ସିଂହ କଣ ଦେଖିବା ପାଇଁ ରାସ୍ତା ଛାଡ଼ି ସେଆଡ଼କୁ ବଢ଼ିଲା ଯାଉଁ ଯାଉଁ ପିରୁମିଆଁ କଥାର ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲା, ହେଠା କେଉଁଠୁ ଗୋଟାଏ ମୁର୍ଦ୍ଦାର ଆଣି ପକାଇଛନ୍ତି କି କ'ଣ ।

ଦୂରରୁ କୁକୁର ଦାଠା ଠେଙ୍ଗା ଧରି ଆସୁଥିବା ଦୁ'ଜଣ ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖି ଦଉଡ଼ି ପଳେଇଲେ ଆଗକୁ ।

ଗୌର ସିଂହ ମୁର୍ଦ୍ଦାର ପାଖକୁ ଯାଇଁ ନଇଁପଡ଼ି ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଚମକିଲାପରି ହୋଇ ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଆସିଲା ଦଶହାତ । ତାର କଣ୍ଠରେ ଭୟ ବିସ୍ମୟର ସ୍ୱର—ଖୁନ୍ ପିରୁଭାଇ ।

—ଖୁନ୍ । ପିରୁମିଆଁ ବି ଡ଼ମା ଡ଼ମା ଆଖି କରି ଟର୍ଚ୍ଚ ପକାଇ ଆଗକୁ ଚାରିପାଦ ଆଗେଇ ଗଲା । ତାପରେ ଯେଉଁମାହା ଦେଖିଲା, ସେଥିରେ କେତେବେଳେ ଯେ ସେ ପଛେଇ ପଛେଇ ଆସି ଗୌର ସିଂ ଦେହରେ ଧକ୍କା ଖାଇଲାଣି, ତାର ସେ କଥା ମୋଟେ ଖିଆଲ ନାହିଁ ।

ଗୌର ସିଂ ତାଙ୍କୁ ଧରି ପକାଇ କହିଲା—ରହ ପିରୁଭାଇ ! ଅବସ୍ଥା ବଡ଼ ସାଙ୍ଘାତିକ ! ଆଗପଛ କଥା ବିଚାରି ମୋତେ ଆଉ ବୁଦ୍ଧି ଦିଶୁ ନାହିଁ । ଏତେବଡ ସାଙ୍ଘାତିକ ଖୁନ୍, ମୋ ଚାକିରି କରିବା ଭିତରେ ତ ମୁଁ କେବେ ଦେଖି ନାହିଁ । କାଲି ଅମର ଏଠି ଡିଉଟି ଥିଲା, ସେଇ ଡିଉଟି ଭିତରେ ଏତେବଡ ପୁଣି ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ! ପୁଲିସ-ସାହେବ ଯୋଉଁ କଡ଼ା ଲୋକ, କ'ଣ କରୁଛନ୍ତି କେଜାଣି । ଏକଥା ଭାବି ଭାବି ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଘୂରି ଗଲାଣି—ପିରୁଭାଇ ।

ପିରୁମିଆଁ ଏତେବେଳକେ କଥାଟା ମୁଣ୍ଡରେ ପୂରାଇ ଟୋପାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି କହିଲା--ସଚ୍ ବାତ୍ ଗୌରଭାଇ ଅଗେ ଥାନାର ଇନସପେକ୍ଟର ମହାପାତ୍ରବାବୁଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଳେ । ମହାପାତ୍ରବାବୁ ସଫା ସଫା କହିବ, ହମେ କାଲି କେଉଁଠି ଜୁଟେଇ ଯାଇଚ । ଖୋଦା ଭରସା । ହାମ୍ ଦୋନୋ ତ ବାଲବଚ୍ଚାବାଲେ··· ।

କୁହୁଡ଼ି ଅନ୍ଧାର ଝାପସା ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ତା'ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଖୁନ ହୋଇଥିବା ଲାସଟାର ବିବସ୍ତ୍ର ଦୃଶ୍ୟ ସଫା ବାରି ହେଉଥିଲା । କୁକୁର ଦିଟା ଭୟରେ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ ଠିଆହୋଇ ଜିଭ ଚାଟୁଥିଲେ ।

ହତ୍ୟାକାରୀ କିଏ ! ଯେଉଁ ଲୋକଟିକୁ ସଦ୍ୟ ଖୁନ କରି ହୋଇଥିଲା, ସେ ଲୋକର ଲାସକୁ ପ୍ରଥମେ ଦେଖିଲେ ଯେ କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ଯେ, ତାହା କେହି ଜଣେ ବଡ଼ଲୋକର ଲାସ, ଦେହରେ ସିଲ୍କ କମିଜ, ତା' ଉପରେ କୋଟ ସେମିତି ଅଛି । ପକେଟରେ ଫାଉଣ୍ଟେନପେନ୍ ଓ ହାତରେ ଦାମିକା ଘଣ୍ଟା ସେମିତି ଠିକ୍ ଠିକ୍ ହୋଇ ରହିଛି । ଛାତିରେ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଛୁରୀ ବସି ଯାଇଥିବା ରକ୍ତରେ ଧଳା ସିଲ୍କ କମିଜ ଓ କୋଟରେ ରକ୍ତ ସଡ଼ସଡ଼ ହୋଇ ହୃଦୟ ବିଦାରକ ଦୃଶ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ତା ପରେ ଆହୁରି ବିଭତ୍ସ, କହିଲେ ଦାନ୍ତୁଆ ଅସ୍ତ୍ରରେ କିଏ

ବେକ ପାଖରୁ ମୁଣ୍ଡଟା ଛିନ୍ନ କରି ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଯେଉଁ କଟା ବେକଟା:ଠେ ଶରୀରର ସମସ୍ତ ରକ୍ତ ଢଳେ ପାଣି ଢାଳିଲା ପରି ବୋହି ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ଗଲଣି । ସେହି ଲୁଣିଆ ରକ୍ତକୁ ଚାଟିବା ପାଇଁ ମଡ଼ଙ୍ଗା କୁକୁର ଦୁଇଟାଙ୍କର ଏବେ କାମୁଡ଼ା କାମୁଡ଼ି ।

ଗୌର ସିଂହ ଓ ପିରୁ ମିଆଁ କ୍ଷଣକାଳ ନୀରବରେ ସେହି ଲାସ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହିଲେ । କେତେବେଳକେ ଗୌର ସିଂହ କହିଲା; ଆଉ ନଡ଼ର କରି କି ଲାଭ ପିରୁଭାଇ । ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଥିବ । ଖୁନୀ କେସ୍, ଆଉ ଡେରି କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଥାନାରେ ଯାଇଁ ଖବର ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ପିରୁ ମିଆଁ ଦାନ୍ତେ କ'ଣ ଭାବିଚାଲି କହିଲା--ମୈଁ ଯାଓଁଗି, ଅଉର୍ ତୁମ୍ ଯାଓଗେ—ଗୌର ଭାଇ !

ଗୌର ସିଂହ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ତୁ ରହ ପିରୁଭାଇ ଏଠି । ମୁଁ ଏଇକ୍ଷଣି ଥାନାରୁ ଇନସପେକ୍ଟରବାବୁଙ୍କୁ ଧରି ଆସୁଛି । ଲାସକୁ ଜଗିବା ପାଇଁ ଦଶ ବାରଜଣ ପୋଲିସ ବି ପଠଉଛି । ଆଜି ଦିନଟା ଅଗାଧୁଆ, ଆଖିଆରେ ଯେ ଜଟିବ—ତାହା ସଫା ଜଣା ଗଲାଣି । ଏତେବଡ ଖୁନ୍ ! ଅଜି କେତେକ ସବୁର ଉଠିବ କି ପଡିବ ! ଗୌର ସିଂହ ତରବର ହୋଇ ପୋଲିସ ଠାଣିରେ ଚାଲିଲା ।

ଦଶ ମୋକ୍ଷ ବାଟ ଯାଇଛି କି ନାହିଁ ଗୌର ସିଂହ ପୁଣି ଫେରି ଆସିଲା ପିରୁ ମିଆଁ ପାଖକୁ । ପିରୁ ମିଆଁ ବି କ'ଣ ଗୁପ୍ତ କଥା ଶୁଣିବ ବୋଲି ଆଗେଇଯାଇଁ ଗୌର ସିଂହ ପାଖରେ ମୁହଁ ଲଗାଇଲା ।

ଗୌର ସିଂହ ମୁହଁରେ ସଙ୍କେତ ଭାବ ଫୁଟାଇ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କହିଲା--ଖୁନୀ କେଶ, ବଡ ସାଙ୍ଘାତିକ ! ହୁସିଆର । ଥାନାରୁ ପୋଲିସ ପହଞ୍ଚିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲାସକୁ ଚାରିଆଡ଼କୁ ସତର୍କ ଦୃଷ୍ଟି ରଖି ଜଗି ଥା

ଲାସ ହିଁରଣେଗ୍ରଲ ହେଲେ ଅବସ୍ଥା ସାଙ୍ଘାତିକ ହୋଇ ପଡ଼ିବ।
ଗୌର ସିଂହ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ପାଦ ପକାଇ ସେଠାରୁ ଗ୍ଲଲିଆସିଲା।

ମଙ୍ଗଲାବାଗ ଥାନାରେ ପହଞ୍ଚିବାଲା, ଭୋରୁ ଭୋରୁ ଏକାକୀ ଗୌର ସିଂହକୁ ଦେଖି ଏବଂ ତାର ମୁହଁରେ ହତାଶ-ବ୍ୟଗ୍ରଭାବ ଦେଖି ପଗ୍ଚରିଲା— ଘଟଣା କ'ଣ ଗୌରଭାଇ। ଏତେ ସକାଳୁ?

ଗୌର ସିଂହ ଏ କଥାରେ ଜବାବ ଦେଲା— ଅବସ୍ଥା ସାଙ୍ଘାତିକ, ଖୁନ୍! କାଲି ରାତିରେ ରବିବାବୁଙ୍କର ଉଇଟି ଥିଲା ପରା!

ପହରିବାଲା—ଆଉ କୌଣସି କଥା ନ ପଗ୍ଚରି ଉତ୍ତର ଦେଲା, ହଁ, ବାବୁ ରାତି ପ୍ରାୟ ସାଢ଼େ ତିନିଟା ବେଳେ ରାଉଣ୍ଡରୁ ଫେରି ବସାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି।

ଗୌର ସିଂହ ଆଉ କିଛି ନ ପଗ୍ଚରି ଗ୍ଲଲିଲା ଥାନା ସଂଲଗ୍ନ ତାଙ୍କ ବସାକୁ। ରବିବାବୁଙ୍କ ପିଣ୍ଡା ପାହାଚ ଉପରକୁ ଉଠି ଭାବିଲା—ବାବୁ ରାତି ତିନିଟା ବେଳେ ଫେରିଛନ୍ତି, ନିଦ ଲାଗିଥିବ। ଡାକିବି କି ନାହିଁ, ଆଗପଛ ଭାବୁ ଭାବୁ ଠିକ୍ କରିନେଲା ସର୍କାରୀକାମ; ପୁଣି ପୋଲିସ ଗ୍ଲକିରୀ, ପୁଣି ସାଙ୍ଘାତିକ ଖୁନୀ କେଶ।

ଗୌର ସିଂହ ଦରଜାର ଲୁହା କଡାକୁ ଖଡ଼ ଖଡ଼ କରି ଡାକିଲା, ବାବୁ। ବାବୁ! କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଶବ୍ଦ ନାହିଁ। ପୁଣି ଖଟ୍ ଖଟ୍ ବାବୁ? ବାବୁ?

ପ୍ରାୟ ଦଶ ଡାକ ପରେ, ନିଦ ଗରଗର ହୋଇ ରବିବାବୁ ମୋଟାଲିଆ ଗଳାରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—କିଏ?

ମୁଁ ଆଜ୍ଞା ଗୌର ସିଂହ। ଅବସ୍ଥା ସାଙ୍ଘାତିକ। ଖୁନୀ କେଶ। ଗୌରସିଂହ ଉଦ୍ୟାତୁର ଗଳାରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା।

ଯୁବକ ସବଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍ଟର ରବିବାବୁ ଏକ ରେଜେଇତଳୁ,
ସ୍ତ୍ରୀ ପାଖରୁ ଭୋରୁ ଉଠି ଆସିବାକୁ ମନେ ମନେ ଘୋର ବିରକ୍ତି-
ବୋଧ କରୁଥିଲେ ବି ଖୁନୀ କେଶ ନାଁ ଶୁଣି ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ପୁଣି
କାଲି ରାତିରେ ତାଙ୍କ ଥାନା ଇଲାକାରେ ଧୁର ପହରାବାଲମାନଙ୍କ
କାର୍ଯ୍ୟ ତତ୍ପରତା ତନଖୀ କରିବା ଭାର ତାଙ୍କର ଉପରେ ଥିଲା ।
ଖୁନୀ ? ଏକଥା ଶୁଣି ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ନିଦ କୁଆଡ଼େ ଉଭେଇ ଗଲା ।
ଦେହ ଗରମ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ ଅଟ୍ରେ ରେଜେଇ ଫେଙ୍କି ଖଟ
ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁଛନ୍ତି, ରବିବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଳସୀଗଳାରେ
କହିଲେ; ଦି'ଘଣ୍ଟା ହେଲା ଆସି, ପୁଣି ରାତି ନ ପାହୁଣୁ କୁଆଡ଼େ
ଯାଉଛ ଶୁଣେ ? ଆଲୋ ପୋଲିସ ଚାକିରୀ କରିଛ ତ ।

ରବିବାବୁ କବାଟ ଫିଟାଇବାକୁ ଆସୁ ଆସୁ କଅଁଳ ଗଳାରେ
ଉତ୍ତର ଦେଲେ— ସତରେ ମଞ୍ଜୁ, ଏ ଚାକିରି କରି ତୁମ ମନରେ
ମୁଁ ଶାନ୍ତି ଦେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ରବିବାବୁ କବାଟ ଫିଟାଇ ଦାଣ୍ଡ
ବାରଣ୍ଡାରେ ଆସି ଗୌର ସିଂହକୁ ପଚାରିଲେ, ଖବର କ'ଣ ?
କି ଖୁନ୍ !

ଗୌର ସିଂହ ବ୍ୟଗ୍ରତା ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲା—ଆଜ୍ଞା କଥାରେ
କହି ହେବନି । କାଲିଖାଇ ପାଖ ମହାନଦୀର ପଥରବନ୍ଧ ଉପରେ
ବିଭତ୍ସ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଘଟିଛି । ଲଣି କହିବି ହଜୁର, ଜଣେ ବଡ଼ଲୋକ
ପରି ମାଲୁମ ହେଉଛି । ତାର ମୁଣ୍ଡକାଟି ନିଆ ଯାଇଛି । ଉଠିବା ରକ୍ତ
ମାଟିଆରୁ ତାଜିଲା ପଞ୍ଚ ତଳେ ବୋହି ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ଗଲଣି । ପିରୁ-
ମିଅଁ ଏକୁଟିଆ ଜଗିଛି । ମୁଁ ତ ଅନେକଶ୍ୱାସୀ ହୋଇ ଆପଣଙ୍କର
ପାଖକୁ ଦଉଡ଼ିଛି ହଜୁର ।

ଯୁବକ ରବିବାବୁ ଏଭଳି ସାଙ୍ଘାତିକ କଥା ଶୁଣି ଚମକିପଡ଼ି
କହିଲେ--ଏକୁଟିଆ ପିରୁ ମିଅଁ ଜଗିଛି ? ଯଦି ଲାସ ହରଣଚାଲ ହୁଏ

ରବିବାବୁ ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ସମୟ ନଷ୍ଟ ନ କରି ନିଜର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ପକାଇଲେ । ତା'ପରେ ପୋଲିସ ଠାଣିରେ ଥାନାକୁ ଅପି ବିପଦ ସଙ୍କେତ ଦେଇ ମୁହୁର୍ମୁହୁଃ ହୁଇସିଲ ବଜାଇଲେ ।

ଏକ, ଦୁଇ, ତିନି, ଚାରି, କୋଡ଼ିଏ ମିନିଟ ନ ପୂରୁଣୁ, ଖଣ୍ଡେ ପୋଲିସ ମଟର, ଦଶଜଣ ସଶସ୍ତ୍ର ସିପାହୀ, ଗୌରସିଂହ ରବିବାବୁଙ୍କ ନେଇ କିଲକିଣ୍ଡା ମହାନଦୀ ବନ୍ଧଆଡେ ଉଲ୍‌କା ବେଗରେ ଛୁଟି ଚାଲିଲା

ଦୂରରୁ ପୋଲିସ ମଟର ଆସୁଥିବା ଦେଖି ପିରୁମିଆଁ ହୁଇସିଲ ମାରି ଭୀଷଣ କୁହୁଡ଼ି ଭିତରେ ତାର ଅବସ୍ଥିତି ଜଣାଇ ଦେଲା ।

ମଟର ଅଟକିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଖପଖାପ ହୋଇ ଦଶ ଜଣ କନେଷ୍ଟବଲ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲେ । ତା ପଛକୁ ରବିବାବୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲାକ୍ଷଣି, ପିରୁ ମିଆଁ ସଲାମ ବଜାଇ, ଲାସଟି ଦେଖାଇ ଦେଲା ।

ଯୁବକ ରବିବାବୁ ସେହି ବୀଭତ୍ସ ଦୃଶ୍ୟ ଉପରେ ଆଖି ପକାଇଲା କ୍ଷଣି ଚମକି ଉଠିଲେ । କୁହୁଡ଼ିରେ ଚାରିଆଡ଼ ଅନନ୍ତ ସାଗର ପରି ଦିଶୁଥିଲେ ବି, ପାଖରେ ଲାସଟି ଦେଖିବାରେ କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଲା ନାହିଁ । ରବିବାବୁ ନିଷ୍ଠୁର ଭାବେ ହତ୍ୟାକରା ହୋଇଥିବା ସେହି ଲାସଟି ଆଡେ ଥରକୁ ଥର ଚାହିଁ ଦୁଃଖରେ ଘନଘନ ନିଶ୍ବାସ ତ୍ୟାଗ କରୁଥିଲେ ।

ରବିବାବୁ ନୀରବ ହେବାରୁ ପିରୁ ମିଆଁ ଦରଦୀ ସ୍ୱରରେ କହିଲା ହଜୁର ! କୋନ ବଡ଼ ଆଦମିକା ମାଫିକ ମାଲୁମ ହୋତା ।

ରବିବାବୁଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଗୋଟାଏ ଖିଅଲଟରେ ବି ବାହାରି ପଡ଼ିଲା, ଏସେଇ ମାଲୁମ ହୋତା । ତା'ପରେ ରବିବାବୁ ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ କରିବାକୁ ଲାସର ଚାରିପାଖରେ ପୋଲିସ୍ ଜଗାଇଦେଇ ବଡ଼

ତାଗିଦ କରି କହିଲେ, ମୁଁ ଯେଉଁଠି ଠିଆ ହେବାକୁ କହୁଛି, ସେ ସ୍ଥାନ ଷ୍ଟାଣ୍ଡ ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ କେହି ଚେଷ୍ଟା କରିବ ନାହିଁ । ହତ୍ୟା-କାରୀର ଅନେକ ପାଦ ଚିହ୍ନ ଲସର ଗୃହପାଖରେ ବେଶ୍ ବାରି-ହେଉଛି । ମୁଁ ଚଲିଲି ଇନସପେକ୍ଟରଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଆସୁଛି । ରବିବାବୁ ନିଜେ ମଟର ଚଲାଇ ବାହାରିଗଲେ ।

ରବିବାବୁ, ଇନ୍ସପେକ୍ଟର ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁଙ୍କ ବସା ଆଗରେ ମଟର ରଖି, ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଉଠିଗଲେ । ସେତେବେଳକୁ ଦାଣ୍ଡ ଦରଜା ଖୋଲି ନ ଥିଲେ ବି ଭିତରେ ଷ୍ଟୋଭଟାର ସଁ ସଁ ଅବାଜରେ ଜଣା ଯାଉଥିଲା, ଭିତରେ ଲୋକ ଉଠିଲେଣି । ରବିବାବୁ ଭାବିନେଲେ, ଇନ୍ସପେକ୍ଟରବାବୁ ବଡ ଚାହା ପ୍ରିୟ । ତାଙ୍କରି ପାଇଁ ଚା ତିଆରି ହେଉଛି ।

କବାଟ କଡା ଝନ୍ ଝନ୍ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଚାକର ଟୋକାଟି ଆସି କବାଟ ଫିଟାଇ ଆସି ଦେଖେ ତ, ପୁରା ପୋଲିସ ପୋଷାକରେ ରବିବାବୁ । ସେ କବାଟ ଫିଟାଇ ଗୋଟାଏ ପାଖକୁ ଆଉଜି ଗଲା । ରବିବାବୁ ଦାଣ୍ଡ ଅଫିସ ଘରକୁ ପଶି ଯାଉଁ ଯାଉଁ ପଚାରିଲେ—କିରେ ବାବୁ ଉଠିଲେଣି !

ଚାକର ଟୋକାଟି ରହି ରହି ଉତ୍ତର ଦେଲା—ହଁ ଆଜ୍ଞା, ପାଇଖାନା ଯାଇଛନ୍ତି । ରବିବାବୁ ଅନ୍ୟ କିଛି ନ ପଚାରି, ଖଣ୍ଡେ ଚେୟାର ଟାଣି ବସିପଡ଼ିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ସେହି ବୀଭତ୍ସ ଖୁନୀ କେସ ନେଇ ତାଙ୍କ ମନରେ ପ୍ରବଳ ଝଡ଼ତୋଫାନ ବହୁଥିଲା । ହତ ହୋଇଥିବା ଭଦ୍ରଲୋକ ଏଇ ଓଡ଼ିଶା ଭିତରେ ଯିଏ ହୋଇଥିବେ, ତାହା ଆଉ କେତେ ଘଣ୍ଟା ଭିତରେ ନିଶ୍ଚୟ ଜଣା ପଡ଼ିବ । କିପରି ! ହତ୍ୟା କଲା କିଏ ! ହତ୍ୟାକାରୀର ସନ୍ଧାନ ନେବାରେ ସୂତ୍ର କଣ ! ରବିବାବୁ କେତେ କଣ ଭାବି ଘନ ଘନ ଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କରୁଥିଲେ ।

ପାଇଖାନାରୁ ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଖଡ଼ମ ମାଡ଼ି ଖଟ ଖଟ ହୋଇ ବାହାର ଆସିଲେ—ଗୃହକର ଟୋକାଟି କୁଅମୂଳେ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ସାବୁନ ଖଣ୍ଡିକ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ଦେଇ କହିଲା—ଆଜ୍ଞା, ରବିବାବୁ କାହିଁକି ଖୋଜୁଛନ୍ତି । ଘରେ ବସିଛନ୍ତି ଅଜ୍ଞା ।

ରବିବାବୁ ! ଇନସପେକ୍‌ଟରବାବୁ ମନମକୁ ମନ ବିସ୍ମୟସୂଚକ ଶବ୍ଦ କରି ମନକୁମନ ଭାବିଗଲେ, ସକାଳୁ କାହିଁକି, କଥା କଣ ! ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ସବୁଦିନ ଅପେକ୍ଷା ଚଞ୍ଚଳ ଦାନ୍ତ ଘଷି, ତଉଲିଆରେ ମୁହଁ ପୋଛୁ ପୋଛୁ ଦାଣ୍ଡ ଅଫିସଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସୁ ଆସୁ ପଚାରିଲେ—କହୋ ରବିବାବୁ, ଖବର କ'ଣ ! ଏତେ ସକାଳୁ ?

ରବିବାବୁ ଚେୟାରରୁ ଉଠିପଡ଼ି ସଲାମ ଦେଇ ଠିଆହେଲେ । ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଓଲ୍ଡ଼ ଚଉକି ଟାଣି ବସି ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, କଥା କଣ ! ନୀରବ ହେଲେ ଯେ—ତା'ପରେ ଗୃହକରକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ, ଟୁ' ଟି କପ ନେଇ ଆ ।

ରବିବାବୁ ନିଜେ ଚେୟାରରେ ବସିପଡ଼ି ଶୁଖିଲା ଗଳାରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ଅବସ୍ଥା ବଡ଼ ସାଙ୍ଘାତିକ ସାର୍ !

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଟେବୁଲ ଉପରକୁ ଝୁକି ବିସ୍ମୟପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ—ଏଁ ସାଙ୍ଘାତିକ ! କଣ ?

—ହଁ ସାର୍, ସାଙ୍ଘାତିକ ଖୁନୀ କେଶ ! କାଲିକଣରେ କୌଣସି ଏକ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ କିଏ ନିଷ୍ଠୁରଭାବେ ହତ୍ୟା କରିଛି । ଖାଲି ହତ୍ୟା ନୁହେଁ—କୌଣସି କାରଣରୁ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡଟିକୁ ମଧ୍ୟ କାଟି ନିଆ ହୋଇଛି । ସେଠିକାର ସେ ବୀଭତ୍ସ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଲେ ତୁମ ଟାଙ୍କୁ ଉଠିବ ସାର୍ !

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ରବିବାବୁଙ୍କର କଥାଗୁଡ଼ାକ ପିଇଗଲା ପରି ଶୁଣୁଥିଲେ ଏବଂ ବିସ୍ମୟରେ ତାଙ୍କର ଭ୍ରୂକୁଞ୍ଚିତ ହୋଇଥିଲା ସେ ଗୋଟା-

ଦୀର୍ଘନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି କହିଲେ---ତାହାହେଲେ ଅବସ୍ଥାତ ସାଙ୍ଘାତିକ । ଏଭଳି ନିଷ୍ଠୁର ଦୁଃସାହସିକ କାର୍ଯ୍ୟ କମ ବଦମାସ ଲୋକର କାମ ନୁହେଁ । ଆଚ୍ଛା, ହତ୍ୟା-ହୋଇଥିବା ଲୋକ କିଏ, ତା କିଛି ଜାଣିଛ ?

ରବିବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ---ନା ସାର୍, ମୁଁ ସେ ସବୁ କଥା କିଛି ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ନାହିଁ । ଏ ଖବର ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପନ୍ଦର ଜଣ ସଶସ୍ତ୍ର ପୋଲିସ ନେଇ ଲାସ ଗୃହପଥରେ ଜଗାଇ ଦେଇ ସିଧା ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସୁଛି । ତେବେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ; ସେ ଲାସର ପକେଟରେ ଥିବା କାଗଜପତ୍ର ଇତ୍ୟାଦିରୁ ସେ କିଏ ଏହା ସହଜରେ ଜଣାପଡ଼ିବ । ଆପଣ ଆସନ୍ତୁ ସାର୍ ।

ଚାକର ଟୋକାଟି ଚା’ ଦି କପ ରଖି ଦେଇଗଲା ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ, ରବିବାବୁଙ୍କୁ ଚା ଖାଇବାକୁ କହି ନିଜେ ମୁହଁରେ ଲଗାଇଲେ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସେଦିନ ଶୀତଦିନ ସକାଳେ ଉଷୁମ ଚା’କୁ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଖାଇ ଆନନ୍ଦ ଉପଭୋଗ କରିବାରେ ସେପରି ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲା । ସେ ସେହି ଚା ଖାଇବା ଭିତରେ କେତେ କଣ ଭାବୁଥିଲେ ।

ଚଞ୍ଚଳ ଚା ଖିଆ ଶେଷ କରି ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ନିଜର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧୁ ପିନ୍ଧୁ ରବିବାବୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହିଲେ---ଏ ଖବରଟା ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କୁ ଦେଇଦେବା ଭଲ । କାରଣ ତାଙ୍କର ବସା ନିକଟରେ ଏ ଘଟଣା ଘଟିଛି କି ନା !

ରବିବାବୁ ଛୋଟିଆ ହଁ ଟି ଭରି କହିଲେ--ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କୁ ଖବର ଦେବା ଛଡ଼ା ସି,ଆଇ,ଡି, ବିଭାଗକୁ ଏ ଖବର ତୁରନ୍ତ ଦେବା ଦରକାର । କାରଣ, ସେହି ଘଟଣାସ୍ଥଳରେ ହତ୍ୟାକାରୀମାନଙ୍କର ନିଶ୍ଚୟ ପାଦଚିହ୍ନ ଇତ୍ୟାଦି ଥିବ । ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗର ଜାଣିବାକୁ ଯାହାସବୁ

ଦରକାର, ତାହା ଯେ ସ୍ଥାନରୁ ନିଶ୍ଚୟ ମିଳିବ, ଏହା କାହିଁକି ମୋର ଦୃଢ ଧାରଣା ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଚମଡା ବେଲ୍ଟଟା କାନ୍ଧରେ ପକାଇ ପକାଇ କହିଲେ—ଠିକ୍ କହୁଛ ରବିବାବୁ ! ଏଇଦିନୁ ତୁମର ସବୁ ଆଡ଼କୁ ନଜର ଥିବାରୁ ମୁଁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଉଛି ।

ତା'ପରେ ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଫୋନ ଉଠାଇ ଡାକିଲେ—ହଲୋ ! ହାଲୋ !

ମିନିଟକ ପରେ ଉତ୍ତର ଆସିଲା—କିଏ ଡାକୁଛନ୍ତି ଆଜ୍ଞା ! ମୁଁ ସି,ଆଇ,ଡ଼,ଡ଼,ଏସ୍,ପି, ରାୟସାହେବ ହରିହରବାବୁଙ୍କ ଘରର ଅର୍ଦ୍ଦଳି ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ବେଶ୍, ରାୟସାହେବବାବୁ ଉଠିଲେଣି ?

ଅର୍ଦ୍ଦଳିଟି ଉତ୍ତର ଦେଲା—ହଁ ଆଜ୍ଞା ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଖବର ଦେଲେ—ତାହାହେଲେ ବାବୁଙ୍କୁ ଖବର ଦିଅ, ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଫୋନ ଧରିଛନ୍ତି ।

ରାୟସାହେବବାବୁ ତାଙ୍କ ବଙ୍ଗଳାର ବାରଣ୍ଡାରେ ଚହଲ ମାରୁଥିଲେ । ଅର୍ଦ୍ଦଳି ଜଣାଇଲା—ହଜୁର, କ'ଣ ବଡ଼ ଜରୁରୀ କାମରେ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଫୋନ ଧରିଛନ୍ତି ।

ରାୟସାହେବବାବୁ କ୍ଷିପ୍ର ପଦକ୍ଷେପରେ ଫୋନ ପାଖକୁ ଆସି ପଚାରିଲେ—କଣ କହିବା ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ! ଏତେ ସକାଳୁ କି ଜରୁରୀ କାମ ?

ରାୟସାହେବବାବୁଙ୍କ ପାଖି ବାର ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ନମସ୍କାର ଜଣାଇଲେ । ତା'ପରେ ଗମ୍ଭୀର ଗଳାରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ବା

ସାଂଘାତିକ କେସ୍ ଆଜ୍ଞା ! କାଲି ରାତରେ ମହାନଦୀର ପଥରବନ୍ଧ ଉପରେ କୌଣସି ଏକ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ବଡ ନିର୍ମମଭାବେ ହତ୍ୟା କରା ହୋଇଛି । ଏପରିକି ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡଟି ମଧ୍ୟ କାଟି ନିଆଯାଇଛି । ଆପଣ ଘଟଣାସ୍ଥଳକୁ ଶୀଘ୍ର ଆସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ରାସବିହାରୀବାବୁ ଉତ୍ତେଜିତ ଗଳାରେ କହିଲେ---ସତେ ! ଏତେବଡ ସାଂଘାତିକ କାଣ୍ଡ ପୁଣି ଏ ସହରରେ ସମ୍ଭବ ହେଲାଣି ! ଆଚ୍ଛା, ମୁଁ ଯାଉଛି । ଆପଣ ବଡ଼ ସାବଧାନ ଥିବେ । ଲାସ ଯେଉଁଠାରେ ପଡ଼ିଛି, ସେଠିକି ଯେପରି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଲୋକର ପାଦ ନ ପଡେ ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ---ଆପଣ ଚଞ୍ଚଳ ଆସନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା । କେହି ଯେପରି ସେ ସ୍ଥାନକୁ ପାଦ ନ ପକାଏ, ସେଥିପ୍ରତି ଆମେ ଆଗରୁ ସତର୍କ ରହିଛୁ ।

... ...

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ପୁଣି ଫୋନ ଧରିଲେ ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ।

ତେଣୁ ଉତ୍ତର ଆସିଲା--ମୁଁ ଆଜ୍ଞା ପୋଲିସସାହେବଙ୍କ ଅର୍ଦ୍ଦଳୀ ଆପଣ କେଉଁଠୁ କହୁଛନ୍ତି ?

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ---ସାହେବ ଉଠିଲେଣି ? ମୁଁ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ।

ହଁ ଆଜ୍ଞା, ଏଇ ଅଳ୍ପସମୟ ହେଲା ଉଠି ବାରଣ୍ଡାରେ ବସିଛନ୍ତି ।

ଆଚ୍ଛା, ସାହେବଙ୍କୁ ମୋର ସଲାମ ଦିଅ, ଆଉ ମୁଁ ଏକ ଜରୁରୀ କାମରେ ଫୋନ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ବୋଲି କହ ।

ଅର୍ଦ୍ଦଳୀଟି ଫୋନ୍ ରଖି ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କୁ ଖବର ଦେବାକୁ ବାରଣ୍ଡାକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ନଂ.........
ତା.........

"କଣ କହୋ ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ? ସକାଳୁ କଣ ଜରୁରୀ କାମ ! ପୋଲିସ ସାହେବ ଗଗନବାବୁ ଖୁସି ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ।

ଗଗନବାବୁଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ନମସ୍କାର ଜଣାଇ କୃତଜ୍ଞତା ଭଙ୍ଗୀରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ---ଆଜ୍ଞା, ଆଜି ଏକ ସଙ୍ଘାତିକ ଘଟଣା ଘଟିଛି । ବଡ ନିର୍ମମ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ !

ଗଗନବାବୁ ବିସ୍ମିତ ସ୍ୱରରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ---ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ! କେଉଁଠି ? କେତେବେଳେ ?

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଉତ୍ତର କଲେ---ବଡ଼ ଦୁଃଖର କଥା ଆଜ୍ଞା ! କାଲିକଟା ମହାନଦୀ କୂଳରେ କୌଣସି ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ଦୁର୍ବୃତ୍ତମାନେ କାଲି ରାତିରେ ବଡ ନୃଶଂସଭାବେ ହତ୍ୟା କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଦେହରୁ ମୁଣ୍ଡକୁ ମଧ୍ୟ ଛିଡାଇ ନିଆ ହୋଇଛି ।

ଗଗନବାବୁ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଉତ୍ତେଜିତ ଗଳାରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ---ସତେ ! ଯାହାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରା ହୋଇଛି, ତାଙ୍କର କିଛି ଚିହ୍ନଟ ପାଇଲେଣି ଆପଣ ?

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ---ଆଜି ଯେପରି କୁହୁଡ଼ି ହୋଇଛି, ସେଥିରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଚାରିଆଡ଼ ଅନ୍ଧକାରଭଳି ଦିଶୁଛି । ଫାଣ୍ଡିରେ ଥିବା କନେଷ୍ଟବଲ ଏଠି ଖବର ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଥାନାର ସବ୍-ଇନ୍ସପେକ୍ଟର ରବିବାବୁ ଘଟଣା ସ୍ଥଳକୁ ଖୁବ୍ ଭୋରୁ ଯାଇଁ ଲାସର ଚାରିପଟେ କଡା ପୋଲିସ ପହରା ରଖାଇଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଘଟଣା ସ୍ଥଳକୁ ବାହାରୁଛି । ଯିବା ଆଗରୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଏ ସଙ୍ଘାତିକ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ବିଷୟ ଜଣାଇବା ଉଚିତ ମନେକରି ଏ ଖବର ଦେଲି ।

ଗଗନବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ--ମୋତେ ଜଣାଇ ଠିକ୍ କରିଛନ୍ତି । ଆପଣ ସି, ଆଇ, ଡି; ବିଭାଗକୁ ଖବର ଦିଅନ୍ତୁ ?

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ କହିଲେ---ମୁଁ ଦେଇ ପାରନ୍ତି ଆଜ୍ଞା ।

---ଭଲ କରିଛ, ମୁଁ ଆଉ ଥରେ ଶୀଘ୍ର ଘଟଣାସ୍ଥଳକୁ ଆସିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେଉଛି । ଆପଣ ସେଠାକୁ ଯାଆନ୍ତୁ, ମୁଁ ଆଉ ଅଧଘଣ୍ଟା ଭିତରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚୁଛି । ଗଗନବାବୁ ଫୋନ ରଖିଦେଲେ ।

ଇନ୍‌ସପେକ୍‌ଟରବାବୁଙ୍କୁ ବସାଇ ରବିବାବୁ ଖୁବ ଜୋରରେ ପୋଲିସ ମଟର ଛୁଟାଇ ଦେଲେ ।

କୁହୁଡ଼ି ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଛାଡ଼ି ଆସୁଥିଲା । ଏତେ ଭୋରୁ କେନାଲପାଖ ପଥରବନ୍ଧ ବେଞ୍ଚ ଗୁଡ଼ିପାଖରେ ପୋଲିସ ପହରା ଏବଂ ମଟରର ଯିବା ଆସିବା ଦେଖି ଗାଧୋଇ ଆସୁଥିବା ଲୋକମାନେ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ ନିର୍ବାକ ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ । ସକାଳୁ ବୁଲିବାକୁ ଆସୁଥିବା କେତେଜଣ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ସରକାରୀ ଅଫିସର ମଧ୍ୟ ପୋଲିସ ଜଗୁଆଳମାନଙ୍କଠାରୁ ଘଟଣା ବୁଝି ଅଟକି ଗଲେଣି । ସମସ୍ତେ ବିଭତ୍ସ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଦେଖି ଦୁଃଖରେ ମ୍ରିୟମାଣ ।

ପଛକୁ ପଛ କେତେ ନୂଆ ଲୋକ ଆସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ଗଲେଣି, ଘଟଣା କଣ ଜାଣିବା ପାଇଁ । ସମସ୍ତେ ଫୁସ୍‌ଫାସ୍ ହେଉଛନ୍ତି, ଘଟଣା କଣ ! କିଏ ଏକ ଭୟମିଶ୍ରିତ ସ୍ୱରରେ ଉତ୍ତର ଦେଉଛି, ଖୁନ୍ ! କିଏ କାହାକୁ ହତ୍ୟା କରିଛି । ତା'ପରେ ନୀରବତାର ରାଜତ୍ୱ । ସମସ୍ତେ ହତ୍ୟାକରି ହୋଇଛି କାହାକୁ, ହତ୍ୟା କରିଛି କିଏ ! ସମସ୍ତେ ତଥ୍ୟ ବୁଝିବାକୁ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଗଗନବାବୁ ମଟରରେ ଘଟଣାସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚିବା ପାଞ୍ଚ ମିନିଟି ପରେ ନିଜେ ସି,ଆଇ,ଡି, ବିଭାଗର ଡି,ଏସ୍,ପି, ଏବଂ

ସଙ୍ଗରେ ଗୁଟିଜଣ ଚତୁର ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗର କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଘେନି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଯିଏ ବୀଭତ୍ସ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡର କରୁଣ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଲେ, ସିଏ ଦୁଃଖରେ ମ୍ରିୟମାଣ ନ ହୋଇ ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଓ ରସବିହାରୀବାବୁ କ୍ଷଣକାଳ ମୁହଁରେ ରୁମାଲ ଦେଇ ସେହି ମହାଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତା'ପରେ ରସବିହାରୀବାବୁ ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି କହିଲେ—ଛାଡ଼ନ୍ତୁ, ବିଚରାର ଭାଗ୍ୟ !

ତାପରେ ରସବିହାରୀବାବୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଅନ୍ୟ ସରକାରୀ ଗୋଇନ୍ଦା କର୍ମଚାରୀ ଏସ ସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ିଥିବା ପାଦଚିହ୍ନର ତନ୍ନ ତନ୍ନ କରି ଫଟୋ ଉଠାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମାଟି ଉପରୁ ଫଟୋ ଉଠା ସରିଲା-ପରେ ରସବିହାରୀବାବୁ ଓ ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଲାସର ଖୁବ ନିକଟକୁ ଯାଇଁ ଦେହରେ କୌଣସି ହସ୍ତ ଚିହ୍ନ ଅଛି କି ନାହିଁ ଏବଂ ଲାସକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ପାଇଁ ତାର ପକେଟରେ ଥିବା କାଗଜପତ୍ର ତନଖି କରିବାକୁ ମନସ୍ଥ କଲେ ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ପକେଟରେ ହାତ ଦେବା ଆଗରୁ ରସବିହାରୀ-ବାବୁ କଣ ଦେଖି ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁଙ୍କ ହାତକୁ ଧରି ପକାଇ କହିଲେ, ଟିକିଏ ଆଜ୍ଞା ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତୁ । ହେଇ ଦେଖନ୍ତୁ, ସେହି କାନ୍ଧ ପାଖ ସିଲ୍କ କନାରେ ହତ୍ୟାକାରୀର ସ୍ପଷ୍ଟ ହାତ ଚିହ୍ନ । ସେଇଟାକୁ ଫଟୋ ଉଠାଇବା ନିତାନ୍ତ ଦରକାର । ତାପରେ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଗୁଇନ୍ଦା କର୍ମଚାରୀ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ଫଟୋ ଉଠାଇ ନେଲେ ।

ତାପରେ ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ପକେଟରେ କିଛି କାଗଜପତ୍ର ଅଛି କି ନାହିଁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ପ୍ରଥମେ କୋର୍ଟ ପକେଟ ଖୋଜିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ କେବଳ ଥିଲା ଦଶଟଙ୍କିଆ ନୋଟ କୋଡ଼ିଏ ଖଣ୍ଡ । ତାପରେ ଭିତର ପକେଟ କମିଜରେ ହାତ ପୂରାଇ ଦେଖିଲେ, ସେଥିରେ

କୌଣସି ଛାଟକପନ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଖଣ୍ଡିଏ ଲେଖା ଧଳା କାଗଜ ଦୁଇଭାଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଛି । ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ସେଖଣ୍ଡିକ ଆଣି ଫିଟାଇ ଦେଲାକ୍ଷଣି ତାଙ୍କ ଆଖି ତାଲୁ ଉପରକୁ ଉଠିଗଲା ଏବଂ ତାଙ୍କ ପାଟିରୁ ଭୟମିଶ୍ରିତ ସ୍ୱର ବାହାରି ପଡ଼ିଲା, କି ସାଙ୍ଘାତିକ । ରାୟବାହାଦୁର-ବାବୁ ମଧ୍ୟ ସେଖଣ୍ଡିକ ତାଙ୍କ ହାତରୁ ନେଇ ଅବାକ ହୋଇ କିଛି ସମୟ ରହିଗଲେ । ତା'ପରେ ରାୟବାହାଦୁରବାବୁ ସେଖଣ୍ଡିକ ଯତ୍ନର ସହିତ ନିଜ ପକେଟରେ ରଖି ପୁନର୍ବାର ସେ ଓ ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଲାସଟିର ପକେଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ପ୍ରାୟ ଲାସ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତଲାସୀ ଶେଷହେଲା ବେଳକୁ ପୋଲିସ ସାହେବ ଗଗନବାବୁ ମଟର ଚଳାଇ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କୁ ଦେଖି ଦେଖଣାହାରୀ ଲୋକ ଅଡ଼େଇ ଗଲେ । ଦୀନବନ୍ଧୁ-ବାବୁ ମଧ୍ୟ କେଇପାଦ ଆସି ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କୁ ଲାସ ନିକଟକୁ ଘେନିଗଲେ ।

ଗଗନବାବୁ ଲାସକୁ ଦେଖିଲାମାତ୍ରେ ଦୁଃଖରେ ଇତସ୍ତତଃ ହୋଇ ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଲାସର ପୋଷାକପତ୍ର ଏବଂ ମଲା ହାତରେ ସଜୀବ ଭଳି ଟିକ୍‌ଟିକ୍ ହୋଇ ଚାଲିଥିବା ଦାମିକା ହାତବନ୍ଧା ଘଣ୍ଟିଆଟେ କିଛିକ୍ଷଣ ନିରୀକ୍ଷଣ କରି ସେ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଓଲଟ-ପାଲଟ କରି ଭାବୁଥିଲେ, ଯେ ଯେପରି ଇଏତ କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ ଲୋକଙ୍କୁ କେଉଁଠାରେ ଦେଖିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ କିଏ ? କେଉଁଠି ଦେଖିଛନ୍ତି ! କିନ୍ତୁ ମନେ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡ ନଥାଇ ବା କଣ ସେ ଅନୁମାନ କରିବେ । ତଥାପି ଆଖି ଆଗରେ ଏକ ଛବି ଭାସି ଉଠେ । ସେ ଯେପରି ଲୋକଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିଛନ୍ତି ।

ଏପାଖ ସେପାଖ ମନରେ ଓଲଟପାଲଟ କରି କିଛି ମନେ ନ ପଡ଼ିବାରୁ ଗଗନବାବୁ ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି କହିଲେ ଆପଣ

ମାନଙ୍କର ଲାସକୁ ତନଖି କରିବାର କାମ ବୋଧହୁଏ ଶେଷ ହୋଇଛି । ଏହି ହତଭାଗ୍ୟ ଭଦ୍ରଲୋକ କିଏ, ସେ ବିଷୟରେ ଆପଣ କିଛି ଜାଣି ପାରିଲେ ? ପକେଟ ପ୍ରଭୃତିରେ କ'ଣ କୌଣସି କାଗଜପତ୍ର ନଥିଲା ?

ଗଗନବାବୁଙ୍କର କଥା ଶେଷ ହେଲାକ୍ଷଣି ସହାସବହାଦୁରବାବୁ ଯତ୍ନରେ ସାଇତି ରଖିଥିବା କାଗଜ ଖଣ୍ଡିକ ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ କହିଲେ—ଏ ଏକ ରହସ୍ୟଜନକ ହତ୍ୟା । ଏ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ କିଛି ମୁଣ୍ଡ ଘୂରାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ପୋଲିସ ସାହେବ ସେହି ଟିକିଏ କାଗଜଖଣ୍ଡିକ ଉପରେ ଲେଖା ହୋଇଥିବା ଦୁଇଟି ଧାଡ଼ି ଉପରେ ଆଖି ପକାଇ ବ୍ୟସ୍ତ ଆଉ ବ୍ୟଗ୍ର ଯେ ହୋଇ ଉଠିଲେ ତାହା ତାଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳରୁ ବେଶ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ ହେଉଥିଲା । ତା'ପରେ ସେ ବିନା ବାକ୍ୟବ୍ୟୟରେ ସେହି କାଗଜ-ଖଣ୍ଡିକ ସହାସବହାଦୁରବାବୁଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ।

ତନଖି କାମ ଶେଷ ହେଲାବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ଆଠଟା ବାଜି ଯାଇଥିଲା । କାନକୁ କାନ ହୋଇ ଏ ଘଟଣା ଆଖପାଖ ବସ୍ତି ଓ ବଜାରମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଚାରିତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଘଟଣା କ'ଣ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଶହ ଶହ ଲୋକ, କିଏ ଚାଲି ଚାଲି କିଏ ବା ସାଇ-କେଲରେ ଛୁଟିଥିଲେ । ସତେଯେପରି ଭୂ-ଗର୍ଭ ଫଟାଇ ଏକ ବିରାଟ-କାୟ ଅସୁର ମୁଣ୍ଡ ଟେକୁଛି, ତାକୁ ସେମାନେ ଦେଖିବେ ।

ଗଗନବାବୁ ଲାସ ନିକଟରୁ ଫେରି ଆସୁ ଆସୁ ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଓ ସହାସବହାଦୁରବାବୁଙ୍କୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି କହିଲେ—ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ କାମ ଶେଷ ହୋଇଛି, ଆପଣ ଶବ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଲାସକୁ ଡାକ୍ତର ଖାନାକୁ ପଠାଇ ଦିଅନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ଅସଲ କଥା ହତ୍ୟାକାରୀ କିଏ ?

କୌଣସି ଉପାୟରେ ତାର ସନ୍ଧାନ ନେବାକୁ ହେବ । ସେ ତାମ ଟେବେଲ ଚଞ୍ଚଳ ପାରନ୍ତୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦିଅନ୍ତୁ ଏବଂ ପାଖ ଜିଲାମାନଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ ନଜର ରଖିବାକୁ ତୁରନ୍ତ ଖବର ଦିଅନ୍ତୁ ।

ଗଗନବାବୁ ତାଙ୍କର କଥା ଶେଷ କଲାରୁ ରବିବାବୁ ନରମ ଗଳାରେ କହିଲେ—ଖୁନ୍ ହୋଇଥିବା ଏଇ ଭଦ୍ରଲୋକ କିଏ, ସେ ସମ୍ବାଦ ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାର ଉପାୟ ସହଜ ହେବ ସାର !

ଗଗନବାବୁ, ରବିବାବୁଙ୍କଆଡେ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇ କହିଲେ, ତାହା ଯେ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଜଣାପଡିବ, ଏଥିରେ ଆଉ କିଛି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଏ ଯେ ଓଡ଼ିଆ ଏବଂ ଯେ ହତ୍ୟା କରିଛି ସେ ଯେ ଓଡ଼ିଆ ଏ କଥା ଏଇ ଚିଠି କାଗଜରେ ଲେଖା ହୋଇଥିବା ପାଠରୁ ବେଶ୍ ଜଣା ପଡୁଛି । ଅପରନ୍ତୁ ରବିବାବୁ ଯୁବକ ! ଆପଣଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ପାଇଁ ଏହା ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ସୁଯୋଗ, ଲାଗି ପଡ଼ନ୍ତୁ ।

ରବିବାବୁ କୃତଜ୍ଞତା ସ୍ୱରରେ କହିଲେ—ଯେତେ ଯାହା ବିପଦ ଆସିଲେ ବି ଏହି ଜଘନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟର ସନ୍ଧାନ ନେବାକୁ ମୁଁ କେବେ ପଛଘୁଞ୍ଚା ଦେବିନାହିଁ —ସାର୍ ।

ଗଗନବାବୁ ଗୁଲି ଯାଇଁ ଯାଇଁ କହିଲେ—ସୁହାସବିହାରୀବାବୁ ଅଛନ୍ତି, ଆପଣଙ୍କର କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ । ତାପରେ ଦୀନବନ୍ଧୁ-ବାବୁଙ୍କଆଡ଼େ ଚାହିଁ କହିଲେ—ଏହି ଖୁନ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି କିଏ, ତାହା ଜଣାଗଲା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆପଣ ମୋତେ ଫୋନ୍‌ରେ କହିବେ । ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯଦି ଆଉ କିଛି ମୋର ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ା ହୁଏ, ତାହାହେଲେ ମୋତେ ଡ଼ାକିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୁଲିବେ ନାହିଁ ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ପଛେ ପଛେ ମଟର ପାଖକୁ ଯାଉଁ ଯାଉଁ କହିଲେ—ସମ୍ବାଦ ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ ଜଣାଇବି ।

ପୋଲିସ ସାହେବ ମଟର ଚଲାଇ ବାହାରିଗଲେ ।

... ...

ଟେଲିଫୋନ ଘଣ୍ଟି ମୁହୁର୍ମୁହୁ ଝଣଝଣ ହୋଇ ବାଜି ଉଠିଲା । ଗଗନବାବୁଙ୍କ କୋଠିର ଅର୍ଦ୍ଦଳୀ ଉଠିଯାଇ ଫୋନ୍ ଧରି ଜବାବ ଦେଲା--କେଉଁଠୁ ଡାକୁଛନ୍ତି ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କ ଅର୍ଦ୍ଦଳୀ ।

ତେଣୁ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଲା—ସାହେବ ଅଛନ୍ତି ?

—ହଁ ଆଜ୍ଞା ।

ସାହେବଙ୍କୁ ଖବର ଦିଅ, ଜିଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ କୌଣସି ଜରୁରୀ କାମରେ ଫୋନ୍ ଧରି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ସ୍ୱୟଂ ଜିଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ! ଅର୍ଦ୍ଦଳୀଟି ଭିତରେ ଥରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ସାହେବଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ଦେବାରେ କିଛି ଭୁଲ୍ କରିନାହିଁ ତ ? ଝଟପଟ ଫୋନଟି ରଖିଦେଇ ସାହେବଙ୍କ ପାଖକୁ ଦଉଡ଼ିଲା ।

ଗଗନବାବୁ ସେତେବେଳେ କୋଠିର ଭିତରପାଖ ବାରଣ୍ଡାରେ ସେହି ପୋଲିସ ପୋଷାକରେ ଗୋଟିଏ ଚେୟାରରେ ବସି କିଛି ପୁରୀ ତରକାରୀ ଖାଉଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଠିଆ ହୋଇ ଏ ହତ୍ୟା-କାଣ୍ଡ ନେଇ ଯାବତୀୟ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରୁଥିବା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଉତ୍ତର ଦେଉଥିଲେ । ପାଖରେ ଗଗନବାବୁଙ୍କର ଟିକି ଦୁଇଟି ଅବା-କାବା ହୋଇ ବାପାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ସେହି ଭୟଙ୍କର ହତ୍ୟା କାହାଣୀ ଶୁଣୁଥିଲେ ।

ଅଧ୍ୱାଲିଟି ବଡ଼ ଶଙ୍କି ଶଙ୍କି ଯାଇଁ ଦୂରେଇ ଠିଆ ହେଲା । ...ନବାବୁ ତାକୁ ଦେଖି ମନେ ମନେ ଭାବିଲେ, ଫୋନରେ କିଏ ...ଶପି ଜରୁରୀ କାମରେ ଡାକୁ ନ ଥିଲେ ସେ କଦାପି ଏଠିକି ...ନ୍ତା ନାହିଁ । ପଚାରିଲେ—କିଏ ?

ଅର୍ଦ୍ଦଳିଟି ଉତ୍ତର ଦେଲା—ହଜୁର । ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ସାହେବ କ'ଣ ...ରୁରୀ କାମରେ ଫୋନ ଧରି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି !

ଗଗନବାବୁ ନିଜେ ଜିଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ ନାଁ ଶୁଣି, ଖାଇବା ସାଖ ...ମସ୍ତାନରୁ ଉଠିପଡ଼ି ମୁହଁ ଧୋଇ କ୍ଷିପ୍ର ପଦଗତିରେ ଚାଲିଲେ ଅଫିସ ...ରକୁ । ଫୋନ ଧରି ନମସ୍କାର ଜଣାଇ ନରମ ଗଳାରେ ଉତ୍ତର ...ଦେଲେ—ଟିକିଏ ଜଳଖିଆ ଖାଉଥିଲି ଆଜ୍ଞା ।

ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ପ୍ରଭାତବାବୁ କଥାରେ ବ୍ୟଗ୍ରତା ପ୍ରକାଶ କରି ...ହିଲେ—ଗଗନବାବୁ ! ଆପଣ ଟିକିଏ ମୋ ବସାକୁ ଆସିପାରିଲେ ...ବୁ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକ ସାଙ୍ଘାତିକ ଘଟଣା ଘଟିଛି । ତା ...ଦେଖି ଆମ ଘରର ସମସ୍ତେ ବଡ଼ ଭୟଭୀତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।

ଜିଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ ଘରେ ସାଙ୍ଘାତିକ ଘଟଣା ଘଟିଛି, ଏକଥା ...ଣି ଗଗନବାବୁ ବି ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ—ଘଟଣା କ'ଣ ...ଜ୍ଞା ?

ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ଆପଣ ଆସିଲେ ଦେଖିବେ । ...ତେବେ ଜଣେ କେହି ମୋର ସହରର ଏକ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଘରର ଚାକର ...ଏବଂ ସେ ପରିବା ଓ ମାଛ ପଠାଇଛନ୍ତି ବୋଲି କହି ଏକ ପରିବାପୁଡ଼ି ...ମୋ ଅର୍ଦ୍ଦଳି ଜିମା ଦେଇ ଚାଲିଗଲା । ତାର ପ୍ରାୟ ଅଧଘଣ୍ଟା ପରେ ...ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ଖୁସିରେ ସେ ପରିବା ପୁଡ଼ିଟି ଫିଟାଇ ଯାହା ଦେଖିଲେ ...ଭୟରେ ଚିତ୍କାର କରି ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ । ମୋର ପିଲା ଛୁଆ ମଧ୍ୟ ...ଭୟରେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ବାସ୍ତବିକ୍ ତାହା ବଡ଼ କରୁଣ

ଆଉ ସାଙ୍ଘାତିକ ଘଟଣା । ସେଇ ଝଙ୍ଗରେ ଗୁଣ୍ଡୋଟି ଫୋତୋଗ୍ରାଫ ଓ ମଟରରୁ ଭିଁ ତଳେ ଏକ ଲୁକ୍ରୁ ସଲବଲ ସଙ୍ଗ କଟା ମଣିଷ ମୁଣ୍ଡ ରହିଛି ।

ଗଗନବାବୁ ଏ କଥା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ବଡ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାବନା ଗୋଲମାଳ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ସେ ଭୟ-ମିଶ୍ରିତ ଉତ୍ତେଜିତ ଗଳାରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ--ହଁ କଟା ମଣିଷମୁଣ୍ଡ ! ଯିଏ ନିର୍ଭୟରେ ଏହା ଆପଣଙ୍କ ବସାରେ ଦେଇ ଯାଇଛି, ତାର ତ କମ ସାହସ ନୁହେଁ ! ତା'ପରେ ଗଗନବାବୁ ଜଣାଇଲେ ସେହିଭଳି ଏକ ଘଟଣା ଘଟିଛି ଆଜି । ଗଲା ରାତି ସାହାନ୍ତ୍ୟା ପହରର କୌଣସି ଏକ ଲୋକକୁ ମହାନଦୀ ବନ୍ଧ ଉପରେ କିଏ ଅତି ନିଷ୍ଠୁର ଭାବରେ ହତ୍ୟା କରିଛି । ସେହି ଲାସଟିର ମୁଣ୍ଡଟି କାଟି ନିଆ ଯାଇଛି; ସେ ଯେ ଖୁବ୍ ଅବସ୍ଥା ସମ୍ପନ୍ନ ଲୋକ ଏଥିରେ କିଛି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ତାଙ୍କରି ମୁଣ୍ଡ ହେବ ନାହିଁ ତ ? ଆପଣଙ୍କ ବସାରେ ପୁଣି ଏପରି କୌଶଳରେ ଦେବାରେ ବା କାରଣ କଣ । ମୁଁ ତ ସେଇଠାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଫେରୁଛି । ଇନସପେକ୍ଟର, ସି,ଆଇ,ଡି, ଡି, ଏସ୍, ପି, ଇତ୍ୟାଦି ସମସ୍ତେ ସେଇଠି ଅଛନ୍ତି ।

ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ପ୍ରଭାତବାବୁ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, ତାହା ହେଲେ ଏପରି ଏକ ଘଟଣା ଘଟି ଯାଇଛି ନୁହେଁ ? ସେଇ ଲାସର ମୁଣ୍ଡ ଏ ହୋଇଥାଇ ପାରେ । ଆପଣ ଟିକିଏ ଆସନ୍ତୁ ।

ଗଗନବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ମୁଁ ଆଜ୍ଞା ହେଇ ବାହାରିଲି । ଥାନା ବାଟେ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟରବାବୁଙ୍କୁ ଧରି ଯାଇ ପହଞ୍ଚୁଛି । ଗଗନବାବୁ ଫୋନ ରଖି ତରତର ହୋଇ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ । ଗଗନ-ବାବୁଙ୍କ ବ୍ୟସ୍ତ ଦେଖି ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ପଚାରିଲେ— କେଉଁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ

ସାହେବ ଡାକୁଥିଲେ କି ? ଯେଉଁ ଲୋକଟିକୁ ମର ହେଉଛି -ସେଇ ବିଷୟ ନେଇ ନା କ'ଣ ?

ଗଗନବାବୁ ପାନ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ମାଗି, ଆସିବାକୁ ତର ତର ହେଉ ହେଉ କହିଲେ—ଆଜି ଏକ ଭୀଷଣ ଘଟଣା ଘଟିଲାଣି । ନିଜେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ସାହେବ ଡାକୁଥିଲେ । ଆଜି ସକାଳେ ତାଙ୍କ ଘରେ କିଏ ଜଣେ, ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ପଠିବା ପଠାଇଛନ୍ତି ବୋଲି କହି ଏକ ବନ୍ଧା-କୋବି ଝୁଡ଼ି ଦେଇଗଲା । କିଛିସମୟ ପରେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମନ ଖୁସିରେ ଝୁଡ଼ିରୁ ବନ୍ଧାକୋବି ବାହାର କରୁ କରୁ ଦେଖିଲେ, ତା ତଳେ ଏକ ସଜ କଟା ମଣିଷ ମୁଣ୍ଡ ରଖା ହୋଇଛି ।

ଗଗନବାବୁଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଚମକିଲା ପରି ହୋଇ କହିଲେ—ସେଇଟୁ କ'ଣ ହେଲା ? ଏ କି କାଣ୍ଡଲେ ମା··· !

ଗଗନବାବୁ କହିଲେ ଆଉ ହେବ କଣ, ବିଭତ୍ସ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଘନଅରେ ଚମକି ସାହେବଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କରୁଡ଼ି ହୋଇ ପଡି ତାଙ୍କ ହାତ ଗୋଡ଼ରେ ଜଖମ ହୋଇଛି । ମୁଁ ଯାଏ ! ଗଗନବାବୁ ଆଉ କାଳ-ବିଳମ୍ବ ନ କରି ମଟର ଚଲାଇ ବାହାରିଗଲେ ।

ମଙ୍ଗଳାବାଗ ଥାନା ଆଗରେ ଦୁ'ଥର ମଟର ପେଁ ପେଁ କରି ଗଗନବାବୁ ମଟରରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଥାନା ବାରଣ୍ଡାକୁ ଉଠିଗଲେ ।

ପହରାବାଲା ସିପାଇଟି ହଠାତ୍ ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କୁ ଦେଖି ଭିତରେ ଭିତରେ ଥରୁଥିଲେ ବି ସୀମାନ୍ତର ପ୍ରହରୀ ଭଳି ସାହାସର ସହିତ ବନ୍ଧୁକ ଉଠାଇ ସଲାମ ଦେଲା । ଗଗନବାବୁ ଥାନା ଭିତରକୁ ପଶି ଗଲାକ୍ଷଣି ଦେଖିଲେ ଜଣେ ସବଇନ୍ସପେକ୍ଟର କଣ ବସି ଲେଖୁଛନ୍ତି । ସେ ବି ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କୁ ଅସମୟରେ ଦେଖି ମନେ ମନେ ଆତଙ୍କ

ଟଣିଲେ ଏବଂ ଚେୟାରରୁ ଉଠିପଡ଼ି ସଲାମ ଦେଇ ତାଙ୍କ ଆଦେଶକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।

ଗଗନବାବୁ ଚେୟାର ଖଣ୍ଡିକରେ ବସି ପଡ଼ି ପଡ଼ି କହିଲେ, ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଦୀନବନ୍ଧୁ ବାବୁ କୁଆଡ଼େ ? କାଲିକଣରୁ କ'ଣ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଫେରି ନାହାନ୍ତି ?

ସବଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ବାବୁଟି ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ହଁ ଆଜ୍ଞା, ଏଇ ପାଞ୍ଚମିନିଟ ଆଗରୁ ସେ ଆଜି ରବିବାର ଘଣ୍ଟା ଟଳରୁ ଫେରି-ଛନ୍ତି । ଲାସକୁ ଡାକ୍ତରଖାନା ନିଆ ହେଲାଣି । ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟରବାବୁ ବସାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି, ଆଜ୍ଞା ।

ଗଗନବାବୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ ମୁଁ ଆସିଛି ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ଖବର ଦିଅ । ଜରୁରୀ କାମ ।

ସବଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ବାବୁଟି ଜଣେ କନେଷ୍ଟବଲକୁ ଡାକି ନିଜେ ପୋଲିସ ସାହେବ ଆସିଛନ୍ତି, କଣ ବଡ଼ ଜରୁରୀ କାମରେ ଡାକୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଖବର ଦୀନବନ୍ଧୁ ବାବୁଙ୍କ ବସାକୁ ପଠାଇ ଦେଲେ ।

ବସାରେ ଦୀନବନ୍ଧୁ ବାବୁ ଗୋଡରୁ ଜୋତା ଓହ୍ଲାଇ ଜଳଖିଆ ଦି'ଖଣ୍ଡ ଖାଉଥିଲେ । କନେଷ୍ଟବଲଟି ସଲାମ ବଜାଇ ଧଇଁ ସଇଁ ହୋଇ କହିଲା—ହଜୁର, ପୋଲିସ ସାହେବ ଆସି ଥାନାରେ ବସିଛନ୍ତି । କହିଲେ, କ'ଣ ବଡ ଜରୁରୀ କାମ । ଚାଲିଲ ଆସନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା ।

ପୁରୁଣା କାଳିଆ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଦୀନବନ୍ଧୁ ବାବୁ ଏକଥା ଶୁଣିଲା କ୍ଷଣି ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପାଟିରେ ପୁରାଇଥିବା ଅଧଚୋବା ଚକୁଳିପିଠା ଖଣ୍ଡିକ ବାହାର କରି ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ଅଗକୁ ଫେରାଇ ଦେଲେ । ବସିବା ଥାନାରୁ ଉଠି ଉଠି ପାଣି ଗିଲାସଟା ପିଇ ଦଉଡ଼ିଲେ ଅଫିସ ଘରକୁ । ଚାଲିଲ ଚାଲିଲ ଗୋଡ଼ରେ ବୁଟ୍‌ଜୋତା ହଳକ ପୁରାଇ

ପଟି ଲଗାଉ ଲଗାଉ ସ୍ତ୍ରୀ ପଚାରିଲେ—ମଲ ଏଇକ୍ଷଣି ଆସିଲ, ପୁଣି କି କାମ ଯେ ଚକୁଳିପିଠା ଖଣ୍ଡିଏ ବି ଖାଇ ପାରିଲ ନାହିଁ ? ପାନ ନିଅ ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁଙ୍କୁ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କଥାର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଆଉ ସମୟ ନ ଥିଲା । ସେ ଖାଲି କହିଲେ— ଏଇକ୍ଷଣି ମୋତେ କିଛି କୁହନା, ସିଆଡ଼େ ପୋଲିସ ସାହେବ ଆସି ଥାନାରେ ବସିଲେଣି । ପୁଣି କଣ ହେଲା କି କଣ । ମୁଁ ଯାଏ । ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଘରୁ ବାହାରିଗଲେ ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଆସିବାର ଦେଖି ଗଗନବାବୁ ବାରଣ୍ଡାକୁ ଆସି କହିଲେ--ଆଉ ଏଟିକୁ ଆସିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଆପଣ ମଟରରେ ଯାଇ ବସନ୍ତୁ । ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଘଟଣା କଣ ବୋଲି ଆଉ ପଚାରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଆଦେଶ ପାଳନ କରି ମଟରରେ ଯାଇଁ ବସିଲେ ।

ପୋଲିସ ସାହେବ ମଟର ଚଳାଇ ବାହାରିଗଲେ । କିଛିସମୟ ନୀରବ ପରେ ଗଗନବାବୁ କହିଲେ--ବର୍ତ୍ତମାନ ଘଟଣା କଣ ଘଟିଛି ବୁଝିଲେଣି ?

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ମୁଁ ତ ଏଇ ଅଳ୍ପସମୟ ହେଲା ଲାସକୁ ଡାକ୍ତରମାନେ ଚିରିବା ପାଇଁ ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ପଠାଇ ବସାକୁ ଫେରୁଛି । ଯା ଭିତରେ ଆଉ କଣ କିଛି ନୂଆ ଘଟଣା ଘଟିଛି ଆଜ୍ଞା ?

ଗଗନବାବୁ ଗୋଟାଏ ମୋଡ଼ରେ ମଟର ବୁଲାଇ ବୁଲାଇ କହିଲେ, ସାଂଘାତିକ ଘଟଣା । ମୁଁ ବି ଏ ଘଟଣାର ମୂଳରେ ଯେ କଣ ଅଛି, କିଛି ବୁଝି ପାରୁନ । ଆଜି ସକାଳ ସାଢ଼େ ସାତଟାବେଳେ ସ୍ୱୟଂ କାଲି ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ ଘରେ ଜଣେ ଅପରିଚିତ ଲୋକ ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧା-

ଟୋକାଏ ଓ ମଟର ଛୁଇଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂଖ୍ୟାପୁଡ଼ି; ତାଙ୍କର ସହର୍‌ର ଚିହ୍ନା ବନ୍ଧୁ ପଠାଇଛନ୍ତି ବୋଲି କହୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପରେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଖୋଲି ଦେଖିଲେ, ସେଥିରୁ ପରିବା ଝୁଡ଼ି ତଳେ ସଦ୍ୟ କଟା ଏକ ମଣିଷ ମୁଣ୍ଡ ରହିଛି । ଏଥିରେ ନିଜେ ଜିଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଶୀଘ୍ର ଆସିବାକୁ ଫୋନ ଦ୍ୱାରା ମୋତେ ଡକାଇ ପଠାଇଛନ୍ତି ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଅବାକାବା ହୋଇ ଏଇ ରହସ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟଣା ଶୁଣିସାରି କହିଲେ—ଏକ ମଣିଷ ମୁଣ୍ଡ ଜିଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ ଘରକୁ ପଠାଇବାର କା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଣ ? ଯେଉଁ ଲାସଟିର ମୁଣ୍ଡ ନାହିଁ, ତାର ଏ ମୁଣ୍ଡ ଅବା ନୁହେଁ ତ ?

ଗଗନ ବାବୁ, ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁଙ୍କ କଥାରେ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲେ, ମୋର ତ ସେଇଆ ଅନୁମାନ ହେଉଛି । ଦେଖାଯାଉ ।

ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ ଦୁଆରେ ମଟର ରହିଲା । ନିଜେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଅଫିସ ଘରେ ବସି ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲେ ।

ଗଗନବାବୁ ଓ ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଅଫିସ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ପୋଲିସ ଠାଣିରେ ସଲାମ ଦେଲାପରି, ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ପ୍ରଭାତବାବୁ ଚୌକିରୁ ଉଠି ଘଟଣା ସ୍ଥାନକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଘେନିଗଲେ ।

ଘଟଣାସ୍ଥଳରେ ଟୋକା ଢେଙ୍କାଳାର ତଳପାଖ ରକ୍ତ ସଲସଲ ହୋଇଥିଲା । ମଟରଛୁଇଁଗୁଡ଼ା, ଆଉ ସେଥିରୁ ଇତସ୍ତତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ଟୋକାବଗୁଡ଼ାକ ମଝିରେ ସଦ୍ୟ କଟା ମଣିଷ ମୁଣ୍ଡ । ସୁନ୍ଦର ଗୋରା ମୁହଁ । ବାଳଗୁଡ଼ିକ ଅସନ୍ତୁ । ଚକ୍ଷୁ ଅର୍ଦ୍ଧ ମୁଦ୍ରିତ । ନାକ ତଳକୁ ଅଧା କଣ । ସାରା ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ କଷ୍ଟଦାୟକ ମୃତ୍ୟୁବେଳର ଚିହ୍ନ ପରିସ୍ଫୁଟ ହୋଇଛି ।

ଗଗନବାବୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ସେହି ମୁଣ୍ଡିଟିଆଡେ ଥରକୁଥର ଭ୍ରୂ-କୁଞ୍ଚନ କରି ନିରେଖୀ ଚାହିଁ ଭୟ ବିହ୍ୱଳିତ ଗଳାରେ କହି ଉଠିଲେ—ଏ ଯେ ରତନପୁର ଜମିଦାର ଧନଞ୍ଜୟ ମାନସିଂଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ । ତାଙ୍କୁ ପୁଣି କିଏ ହତ୍ୟା କରିଛି !

ପ୍ରଭାତବାବୁ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପଚାରିଲେ—ଆପଣ ତାଙ୍କୁ ଭଲ କରି ଚିହ୍ନିଛନ୍ତି ?

ଗଗନବାବୁ ଦୁଃଖମିଶା ସ୍ୱରରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ହିଁ ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ଭଲ କରି ଚିହ୍ନିଛି । ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଅନେକ ଦିନର ଚିହ୍ନାପରିଚୟ । ଯେ କୌଣସି ସର୍ବଜନୀ କାମରେ ତାଙ୍କର ସହାୟତା ଲୋଡା ହେଲେ ସେ ସବୁବେଳେ ଆଗ ବାହାରନ୍ତି ।

ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ପ୍ରଭାତବାବୁ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲେ—ତାଙ୍କର କେହି ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରରେ ଏ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଯେ ଘଟିଛି, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏ ମୁଣ୍ଡ ମୋ ପାଖକୁ ପଠାଇବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଣ ।

ଗଗନବାବୁ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡି ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ମୁଁ ସେଇଆ ଭାବୁଛି ଆଜ୍ଞା ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଏ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଆଡେ କାନ ଦେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଆଖି ଚାରିଆଡେ ଘୂରୁଥିଲା । ସେ ହଠାତ୍ ସେହି ଝୁଡ଼ି ଭିତରେ ଖଣ୍ଡେ କାଗଜ ଦେଖି ଉଠାଇ ନେଲେ । ସେ କାଗଜ ଖଣ୍ଡିକରେ କଣ ଲେଖାଥିବ ବୋଲି, ଗଗନବାବୁ ଓ ପ୍ରଭାତବାବୁ ମଧ୍ୟ ବିସ୍ଫାରିତ ନେତ୍ରରେ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଯେପରି ଚଞ୍ଚଳ ପାରନ୍ତି, ସେଖଣ୍ଡିକ ଖୋଲି ପକାଇ, ସେଥିରେ ଲେଖା ହୋଇଥିବା କେଇଟି ଧାଡି ଉପରେ ଆଖି ବୁଲାଇ ନେଲେ ।

ଲେଖାଥିଲା—

ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ସାହେବ, ମହୋଦୟ,

ଫସଲ ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ଜୀବ ହିସାବରେ ବାଘ, ମାଙ୍କଡ଼ଙ୍କୁ ମାରି ଯିଏ ତାର ଲାଞ୍ଜ ଆଣି ଦେଉଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଆପଣ ପୁରସ୍କାର ଦେଉଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଯିଏ ଫସଲ ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ଜୀବ ଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି ଭୀଷଣ, ପ୍ରଥାସଳଖରେ କେତେ ମଣିଷର ଅନିଷ୍ଟ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଭିକାରୀ କରାଏ, ଯାହାର ହିଂସ୍ର ଦାଉରୁ ଯୁବତୀ ତାର ଅଙ୍ଗ ଢାଙ୍କିବାକୁ ଲୁଗା ଖଣ୍ଡେ ପାଏ ନାହିଁ, ଅକାଳରେ ତାର ସ୍ତନ୍ୟପାୟୀ ଶିଶୁ ଛଟପଟ ହୋଇ କୋଳରୁ ଝଡ଼ି ପଡ଼େ, ସେ ଯେ ଏ ସମାଜ ଭିତରେ କେତେ ହିଂସ୍ର, ମାରାତ୍ମକ ଜୀବ ସେକଥା ଆପଣ ଯଦି ବିଚାର କରିବେ, ତାହାହେଲେ ଆମେ ଯେ ଏ ମୁଣ୍ଡ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇ ଭଲ କରିଛୁ ଏବଂ ଯଥେଷ୍ଟ ପୁରସ୍କାର ପାଇବାର ହକଦାର, ଏଥିରେ କ'ଣ ସନ୍ଦେହ ଅଛି ? ଆଇନରେ ଫାଶି ବଦଳରେ ଆମକୁ ତ ଅନ୍ୟ ପୁରସ୍କାର ମିଳିବ ନାହିଁ, ତେବେ ତଥାପି ଅନୁରୋଧ, ଏ ମୁଣ୍ଡଟି ଯେଉଁ ମଣିଷମୁଖାଧାରୀ ହିଂସ୍ର ଜନ୍ତୁର, ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟତମା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦେବେ ।

ଶେଷରେ ଅନୁରୋଧ, ଅଯଥା ଯାଁଙ୍କର ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ସନ୍ଦେହ କରି ହଇରାଣ କରିବେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରୀହ ।

ଦୀନବନ୍ଧୁ ବାବୁ ଭୀଷଣ ଶୋଷ ହେଉଥିବାବେଳେ ପାଣି ଗ୍ଲାସେ ମିଳିଲେ ଯେମିତ ପିଅନ୍ତି ଠିକ୍ ସେମିତ ସେଇ କେତେଖଣ୍ଡ ଚିଠି ଗଗନବାବୁଙ୍କ ହାତକୁ ଦେଲେ ।

ଗଗନବାବୁ ସେ ଖଣ୍ଡିକ ପଢ଼ି ସାରି ଘନ ଘନ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ଛାଡ଼ି କମ୍ପିତ ହସ୍ତରେ ନିଜ ପକେଟରେ ସାଇତି ରଖିଲେ ।

ପ୍ରଭାତବାବୁ ଚିଠି ଖଣ୍ଡକ ତନ୍ନ ତନ୍ନ କରି ପଢ଼ି ଗୋଟାଏ ସ୍ୱସ୍ତିର ନିଶ୍ୱାସ ଗ୍ରହଣ କଲେ—ତାହାହେଲେ ଆଗରୁ କେତେକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରର କଳ୍ପନା କରାହୋଇ ତାହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି । ଏକଥା ସେ ବାହାରେ କହିଲେ ସିନା, କିନ୍ତୁ ଭିତରେ ଏ କଟାମୁଣ୍ଡ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିବା ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ତାଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି କୌଣସି ଷଡଯନ୍ତ୍ର ହୋଇଛି ବୋଲି ଯେଉଁ ଚିନ୍ତା ତାଙ୍କୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରିପକାଉଥିଲା, ସେ ସନ୍ଦେହ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୂର ହେବାରୁ ସେ ଭିତରେ ଭିତରେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ।

କିଛି ସମୟ ସମସ୍ତେ ନୀରବ ରହି ଫେରିଆସିଲେ ଅଫିସ ଘରକୁ ।

ପ୍ରଭାତବାବୁ ଚେୟାରରେ ବସି ପଡ଼ି ପଡ଼ି କଅଁଳ ଗଳାରେ କହିଲେ—ଦେଖନ୍ତୁ ଗଗନବାବୁ, ଏ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଗୁଜବ ଆଜି ପ୍ରଚାରିତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସରକାରୀ, ବେ-ସରକାରୀ ମହଲରେ ଏ ଘଟଣା ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟଣା ବୋଲି ଅନୁମିତ ହେବ । ତେଣୁ ଆମର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଖଟାଇ ଏହାର ତଦନ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ହତ୍ୟାକାରୀ ଦଳ ଯେପରି ଧରା ପଡନ୍ତି, ତା'ର ଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ହେବ ।

ଗଗନବାବୁ ଗମ୍ଭୀର ଓ ଉତ୍ତେଜନାପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱରରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ--ଏଥିପାଇଁ ଯାହାକିଛି ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁହେବ, ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ କେବେ ପଛାଇବି ନାହିଁ । ତା'ପରେ ଗଗନବାବୁ, ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁଙ୍କୁ କହିଲେ—ଆପଣ ଥାନାକୁ ଫୋନ କରନ୍ତୁ । କେତେଜଣ କନେଷ୍ଟବଲ ଆସି ଏ ମୁଣ୍ଡ ଓ ପଡ଼ିବାପଣି ତନଖୀ କରିବା ପାଇଁ ଥାନାକୁ ନେଇଯାନ୍ତୁ । ମୁଣ୍ଡଟି ମଧ୍ୟ ସେଇ ଲାସ ସହିତ ଯୋଡ଼ି ମନର ସାମାନ୍ୟ ସନ୍ଦେହ ଦୂର କରିବାକୁ ହେବ ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଥାନାକୁ ଫୋନ ଧରିଲେ ।

ତେଣୁ ଉତ୍ତର ଆସିବାରୁ, ସ୍ୱର ବାରି ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ କିଏ ରବିବାବୁ ନା ?

—ହଁ ସାର ।

ତାହାହେଲେ ତୁମେ ଆସି ଯାଇଛ । ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ସାହେବଙ୍କ ଘରୁ ମୁଁ କହୁଛି । ଗୋଟିଏ କଥା ମନ୍ତ୍ରୀ ସାହେବଙ୍କ ଘରକୁ ପଚିଶ ମିନିଟ ଭିତରେ କିଏ ପଠାଇଛି । ପରେ ସବୁ ବିଷୟ ଜାଣିବେ । ପୋଲିସ-ସାହେବ ତ ଏଠି ଅଛନ୍ତି । ତୁମେ ତିନି ଚାରିଜଣ କନେଷ୍ଟବଲ ଧରି-ଶୀଘ୍ର ଏଠିକୁ ଆସ । ଅନେକ କାମ ।

ରବିବାବୁ ଏ କଥା ମନ୍ତ୍ରୀ କଥା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଘଟଣାସ୍ଥଳକୁ ଯିବାକୁ ଉଦ୍ବେଳ ହୋଇ ପଡିଲେ ଏବଂ ପୁଣି ଉତ୍ତର ଦେଲେ— ସାର, ଏଣେ ବି ଏଇ ଘଟଣା ନେଇ ଏକ ସମ୍ବାଦ ପହଞ୍ଚିଲଣି । ରତନପୁର ଜମିଦାର ଧନଞ୍ଜୟ ମାନସିଂହଙ୍କୁ କୌଣସି ଏକ ଠାକୁର ଦେଖା ଦେବାରୁ ଦେବାରୁ କେଉଁଆଡ଼େ ଯେ ଯାଇଛନ୍ତି, ତାର ପତ୍ତା ମିଳୁ ନାହିଁ ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଫୋନ ରଖି ଦେବା ଆଗରୁ କହିଲେ, ପୋଲିସ ସାହେବ ନିଜେ ମାନସିଂହ ମନ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ଚିହ୍ନିଲେଣି । ଆପଣ ଚଳିଲ ଆସନ୍ତୁ ।

ପ୍ରଭାତବାବୁ ଓ ଗଗନବାବୁ ଏହି ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉ ହେଉ ପ୍ରଭାତବାବୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ—ଏ ଖବର ତାଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲଣି ?

ଗଗନବାବୁ ଠିକିଏ କ'ଣ ଚିନ୍ତା କଲପରି ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ହୋଇଥିବ ଏ ଖବର ତାଙ୍କ ଘରେ କେହି ଜାଣି ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର

କାଠଯୋଡ଼ି କୂଳରେ ପ୍ରାସାଦତୁଲ୍ୟ କୋଠା ଅଛି । ମୋର ଅନୁମାନ ସେ ବୋଧହୁଏ ଏ ସେଇଠି କେତେଦିନ ହେଲା ଅସି ରହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପିଲାପିଲି ମଧ୍ୟ ସେଇଠି ଥିବେ । କାଲି ରାତିରେ ଜମିଦାର-ବାବୁ ବୋଧହୁଏ ତାଙ୍କ ନିଜ ଘରୁ ରତନପୁରରୁ କଟକ ଆସୁଥିଲେ, କିମ୍ବା କଟକରୁ ରତନପୁର ଯାଉଥିଲେ । କଟକ ବସାରୁ ତାଙ୍କୁ ରାତିରେ ଜବରଦସ୍ତି ଅଣା ହୋଇଥିଲେ, ଘଟଣା ଏତେବେଳକୁ ଜଣା ପଡ଼ୁନାହିଁ । ମୋର ସେ ଅତି ଚିହ୍ନା ପରିଚିତ ଲୋକ ଥିଲେ । ତା' ଛଡ଼ା ସେ ଜଣେ ନାମଜାଦା ଜଣାଶୁଣା ଲୋକ ମଧ୍ୟ । ମୁଁ ଭାବୁଛି, ତାଙ୍କର ବସା ଦେଇ ଘରକୁ ଫେରିବି ବୋଲି ।

ପ୍ରଭାତବାବୁ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇ କହିଲେ—ତା' ଠିକ୍ ହେବ । ମୋ ତରଫରୁ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସମବେଦନା ଜଣାଇବେ । ଏ ସଂବାଦ ଶୁଣି ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଯେ ନିଜକୁ କିଭଳି ଭାବେ ସମ୍ଭାଳି ନେବେ ସେଇକଥା ମୁଁ ଭାବୁଛି ।

ଗଗନବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ଯେକୌଣସି ମତେହୁଁ ସମ୍ଭାଳିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆଉ ଉପାୟ କ'ଣ ? ତଥାପି ଅବସ୍ଥା ଦେଖି, ମୁଁ କଥା କହିବି ।

ପ୍ରଭାତବାବୁ ଟିକିଏ ଶୁଖିଲା ହସ ହସି କହିଲେ--ଆପଣ ଯେପରି ଭାବରେ କହନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଯେ ହତ୍ୟା କରି ଯାଇଛନ୍ତି, ଏ କଥାଟା ଆଉ ଲୁଚୁଇ ହେବ ନାହିଁ ।

—ନା ଆଜ୍ଞା ।

ଏତେବେଳକୁ ରବିବାବୁ ଓ କେଇଜଣ କନେଷ୍ଟବଲ ଆସି ସାହେବଙ୍କ କୋଠିରୁ ସେହି ମୁଣ୍ଡଟିକୁ ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କରି ସାରିଥିଲେ ।

ତା'ପରେ ପ୍ରଭାତବାବୁ ଗଗନବାବୁଙ୍କୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି କହିଲେ, ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ଏ ଭାର ପୂର୍ବପରି ରହିଲା । ଆପଣ ମାନସିଂହଙ୍କ ବସା ବାଟଦେଇ ଯିବେ ନା ?

ଗଗନବାବୁଙ୍କୁ, ସାହେବ ବିଦାୟ ସୂଚକ କଥା କହୁଥିବା ଜାଣି ଉଠି ଠିଆହେଲେ ଏବଂ ପୁନର୍ବାର ସେ ଏବଂ ଦୀନବନ୍ଧୁ ବାବୁ ପୋଲିସ କାଇଦାରେ ସାହେବଙ୍କୁ ସଲାମ ଦେଇ ମଟର ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ମଟରରେ ଚଢ଼ିବେ କିମ୍ବା କେସା କରି ଥାନାକୁ ଯିବେ ଏହିକଥା ଭାବୁଥିଲେ, ଗଗନବାବୁ ମଟରରେ ବସିପଡ଼ି କହିଲେ -ବସନ୍ତୁ, ଦୀନବନ୍ଧୁ ବାବୁ । ମାନସିଂହଙ୍କ ଘରବାଟେ ମଟରଟା ଘୁରାଇ ନେବା । ମୋ ବସାରୁ ଡ୍ରାଇଭର ଆଣି ଆପଣଙ୍କ ଥାନାରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଯିବ ।

ସାହେବ ସେତେବେଳେ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟ ଭଲ ଭାବୁଥିଲେ, ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁଙ୍କର ମର୍ଜି କହିବାରେ ଆଗ୍ରହ ନଥିଲା । ମଟରରେ ଯାଇଁ ବସିଲେ ।

ଗଗନବାବୁ ମଟର ଚଳାଇ ନେଲେ କାଠଯୋଡ଼ି କୂଳରେ ଥିବା ଜମିଦାର ମାନସିଂହଙ୍କ ଘରକୁ ।

ମାନସିଂହଙ୍କ ଘର ସାମନାରେ ମଟର ରଖି ଗଗନବାବୁ ଓ ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ଫାଟକଟି ଖୋଲା ରହିଥିଲା । ଗଗନବାବୁ ଭାବିନେଲେ କୌଣସି ବିଶେଷ କାମବଶତଃ ବୋଧହୁଏ କେହି ଭିତରକୁ ଯାଇଛନ୍ତି, ନଚେତ୍ ବଗିଚାରେ ନାନା ଜାତିର ସୌଖୀନ ଫୁଲଗଛସବୁ ଗୋରୁଗାଈଙ୍କ ମୁହଁରେ ଭାଙ୍ଗି ଦେବାପାଇଁ କେବେ କେହି ଫାଟକ ମୁକୁଳା କରି ଯାଇ ନ ଥାନ୍ତା ।

ଖୋଲା ଫାଟକ ଦେଇ ଗଗନବାବୁ ଓ ଧାନଚନ୍ଦ୍ର ବାବୁ ବାରଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଉଠିଗଲେ ।

ଜଣେ ଚାକର, ଦୁଇଜଣ ପୋଲିସବାବୁ ବାରଣ୍ଡାକୁ ଆସିବାରୁ ଘର ଭିତରକୁ ଦଉଡ଼ିଗଲା ଏବଂ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଭଦ୍ର-ଲୋକ, ଘର ଭିତରୁ ଆସି ଦାରୋଗା ପୋଲିସ ସାହେବ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ପୋଲିସ ଅଫିସରଙ୍କୁ ଦେଖି, କେତେ କଣ ଭାବୁଥିଲେ କି ଭଦ୍ରତା ଖାତିରରେ ନମସ୍କାର କରି ବୈଠକଖାନାକୁ ବସିବାକୁ ଘେନିଗଲେ ।

ଗଗନବାବୁ ଓ ଧାନଚନ୍ଦ୍ରବାବୁ ଜମିଦାର ମାନସିଂହଙ୍କର ସାଜସଜ୍ଜାପୂର୍ଣ୍ଣ ବୈଠକଖାନାଟି ଦେଖି ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲେ । ବୈଠକଖାନାର କାନ୍ଥ କରେ କରେ ଦାମିକା ଭେଲଭେଟ୍ କନାର ଗଦି ଦେଇ ସଜା ହୋଇଛି । ଘରର ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଟେବୁଲ ଏବଂ ଟେବୁଲ ଚାରିପଟରେ କେତୋଟି ଗଦି ଚେୟାର । ଟେବୁଲ ଉପରେ ଫୁଲଦାନୀ ଶୋଭାପାଏ । କାନ୍ଥରେ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ଆଧୁନିକ ଢଙ୍ଗରେ ଅନେକ ଛବି ଝୁଲୁଛି । ଜମିଦାର ଟେବୁଲ ପାଖରେ ଯେଉଁ ଚେୟାରରେ ବସନ୍ତି, ଠିକ୍ ତାର ସମ୍ମୁଖ କାନ୍ଥର ମଝିସ୍ଥଳରେ ଜମିଦାରଙ୍କର ଏକ ବିରାଟ ତୈଳ ପ୍ରତିକୃତି ଟଙ୍ଗା ହୋଇଛି ।

ଗଗନବାବୁ ଖଣ୍ଡେ ଚେୟାରରେ ବସିରହି ଚାରିଆଡ଼କୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରୁଥିଲେ ବା ମନେ ମନେ ଭାବୁଥିଲେ, ଏହି ସୁଖି-ପରିବାରକୁ କିପରି ଏହି ଦୁଃସମ୍ବାଦ ସେ ଦେବେ ।

ଆଗର ସେହି ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତିଟି ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କର ଏହି ଅବୁ ଭାବନାକୁ ଭାଙ୍ଗି ତାଙ୍କ ଆଗରେ ପାନ ଓ ସିଗାରେଟ ଆଣି ଥୋଇଲେ । ଗଗନବାବୁଙ୍କର ସେତେବେଳେ ସେହି ପାନ କି ସିଗାରେଟ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାକୁ ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲା ।

ଗଗନବାବୁ ଟିକିଏ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ସେହି ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ—ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଏଠି ରହୁଛନ୍ତି ନା ?

—ହଁ ଆଜ୍ଞା ଅଛନ୍ତି । ଭିତରେ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ । ଥାନାକୁ ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ଖବର ଦେଉଛୁ । ଘଟଣା କ'ଣ କି, କାଲି ରାତି ଦୁଇଟା ମେଲରେ ବାବୁ ଧନଞ୍ଜୟ ଜରୁରୀ କାମରେ ବରହମପୁର ଯିବାର ଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଠିକ ସମୟରେ ଗାଡ଼ିକୁ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବାପାଇଁ ଖଣ୍ଡେ ଟାକ୍‌ସି ଠିକ୍ ହୋଇଥିଲା । ଠିକ୍ ବେଳରେ ଟାକ୍‌ସି ଆସିବାରୁ ବାବୁ ଓ ଜଣେ ଚାକର ଷ୍ଟେସନ ବାହାରିଗଲେ, କିନ୍ତୁ ଚାକରଟା ଏଇ ଅଧ ଘଣ୍ଟା ହେଲା ଷ୍ଟେସନରୁ ବାବୁଙ୍କର ବିଛଣା, ସୁଟ୍‌କେଶ୍ ଇତ୍ୟାଦି ଗୋଟାଏ ହାତଟଣା ରିକ୍‌ସାରେ ଆଣି କହୁଛି, ଷ୍ଟେସନରେ ଜିନିଷପତ୍ର ଓହ୍ଲାଇ ଦିଆଗଲା ପରେ ମୁଁ ଜିନିଷ ପାଖରେ ଜଗି ବସିଲି । ଗାଡ଼ି ଆସିବାକୁ ଡେରି ଥିବାରୁ ବାବୁ ସେଇ ଟାକ୍‌ସିରେ ବସି କୁଆଡ଼େ ଗଲେ । ତା'ପରେ ମେଲ୍ ଗାଡ଼ି ପହଞ୍ଚିଲା । ବାବୁ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ସକାଳ ହେଲା କାହାରି ଦେଖା ନାହିଁ । ଅଠଟାଯାଏ ବସି ବସି ଏଇମାତ୍ର ଏ ଖବର ଆଣି ଦେଉଛି । ଆପଣଙ୍କର ଆସିବାର କାରଣ କଣ ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ—ଆଜ୍ଞା ? ଲୋକଟି ଅତି ଭଦ୍ରଭାବରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ।

ଗଗନବାବୁ ଓ ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଉକ୍ତ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କର କଥା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଘଟଣା କିପରି କଣ ଘଟିଛି, ତାହା ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ନାଚି ଯାଉଥିଲା ।

ଗଗନବାବୁ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କର ଏତେଗୁଡ଼ାକ କଥା ଶୁଣିସାରି ସ୍ଥିର ଗଳାରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ--ଜମିଦାରବାବୁ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଜଣାଇବେ, ମୁଁ ପୋଲିସ ସାହେବ ଏବଂ ଧନଞ୍ଜୟବାବୁଙ୍କର ଜଣେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟ । ବୈଠକଖାନା ସଲଗ୍ନ ଏଇ କୋଠରୀର ପରଦା ଆରପାଖକୁ

ଆସିବାକୁ ମୁଁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି ବୋଲି ତାଙ୍କୁ କୁହନ୍ତୁ । ଆପଣ ତାଙ୍କର କ'ଣ ହୁଅନ୍ତି ?

ଭଦ୍ରଲୋକଟି ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ମୁଁ ତାଙ୍କର ଦୂର ସମ୍ପର୍କୀୟ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ହେଲେ ବି, ଘରର ଏବଂ ଜମିଦାରିର ସମସ୍ତ ଆଭ୍ୟନ୍ତରର ଦାୟିତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତ ମୋର ଉପରେ ।

ଗଗନବାବୁ ତାଙ୍କୁ ଅତିରି ପାଖକୁ ଡାକି କହିଲେ—ବେଶ୍, ମାଆଙ୍କୁ ଡାକି ଦେଇ, ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ସତର୍କ ରହିବେ ।

ଭଦ୍ରଲୋକଟି ମନ ସେତେବେଳକୁ ସନ୍ଦେହରେ ଦୋହଲୁଥିଲା । ସେ ଆଉ କିଛି ପଚାରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଅସ୍ଥିର ପାଦରେ ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ପୋଲିସ ସାହେବ କହିବା ମୁତାବକ ଖବର ଦେଇଦେଲେ ।

ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଆଶା ଦେବୀ ଏ କଥା ଶୁଣି ଏକ ଅଜଣା ଆଶଙ୍କାରେ ଶିହରି ଉଠିଲେ । କ'ଣ ହେବେ ଘଟଣା ଘଟିଛି ! ସେ ଅସ୍ଥିର ପଦରେ ପରଦା ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଘରର ଚାକର, ଚାକରାଣୀ ମିଶି ଆଠ ଦଶ ଜଣ ।

ଗଗନବାବୁ, ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ପରଦା ଆଢୁଆଳକୁ ଆସିବା ଜାଣି ପାରିଲେ ମଧ୍ୟ କିପରି ଯେ ସେ କଥା ଆରମ୍ଭ କରିବେ, ସେଇକଥା ଭାବୁଥିଲେ । ଗଗନବାବୁଙ୍କୁ ନୀରବ ଦେଖି ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଜଣା ଆଶଙ୍କାରେ ଉଦ୍ବେଳିତ ହୋଇ ପରଦା ଆରପାଖରୁ ବ୍ୟାକୁଳ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ— ଆପଣ ବାବୁଙ୍କର ଯେ ବନ୍ଧୁ, ଏକଥା ମୁଁ ଆଗରୁ ଜାଣିଛି । କଣ ଘଟିଛି କହନ୍ତୁ ଆପଣ ?

ପୋଲିସ ସାହେବ ହେଲେ ବି, ଗଗନବାବୁଙ୍କର ମନ ଏକାବାରେ ଦବି ଯାଇଥିଲା । ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଭଗ୍ନ ମନରେ ଚେୟାରରେ ବସି ରହି ଏଣେତେଣେ ଚାହୁଁଥିଲେ ।

ଗଗନବାବୁ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ନରମ ଗଳାରେ କହିଲେ—ଆପଣ ଶିକ୍ଷିତା, ସବୁକଥା ବିଚାର କରିବାର ଶକ୍ତି ଆପଣଙ୍କର ଯଥେଷ୍ଟ ଅଛି । ଯାହା ହୋଇ ଯାଇଛି, ତା ଆଉ ଫେରିବ ନାହିଁ । ବଡ଼ ଦୁଃସମ୍ବାଦ, ମୋର ବନ୍ଧୁ ଧନଞ୍ଜୟବାବୁ ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଉପାୟ, ଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ଖୋଜି ଉପଯୁକ୍ତ ଶାସ୍ତି ଦେବା ।

ଗଗନବାବୁଙ୍କର ଶେଷ କଥା ଶୁଣିବା ପୂର୍ବରୁ ଅଶା ଦେବୀ ଚିତ୍କାର କରି ମୂର୍ଚ୍ଛିତା ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେହି ସୁଖୀ ପରିବାର ଭିତରେ ଦୁଃଖର ଛାୟା ଘୋଟିଗଲା ଏବଂ କ୍ରନ୍ଦନ ରୋଳରେ ଗୃହଅଙ୍ଗ ଥର ଉଠିଲା । ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ମଧ୍ୟ ସେ ବିକଳ କାନ୍ଦଣାରେ ଆଖିକୋଣ ରୁମାଲରେ ନ ପୋଛି ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଗଗନବାବୁ ସେମିତି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ଆଶା ଦେବୀଙ୍କର ଚେତା ଆସିବାରୁ ସେ ପୁଣି ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ—ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ; ମୋତେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇ ଚାଲନ୍ତୁ ।

ଗଗନବାବୁ ଦେଖିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେତେ ଯାହା ବୁଝାଇଲେ ସେ ଶୁଣିବେ ନାହିଁ କି କୌଣସି ଉପଦେଶ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ମନକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବ ନାହିଁ । ସମୟହିଁ ସବୁ ବେଦନା ଭୁଲାଇ ଦେବ । ସେ ଉଠି ଠିଆ ହେଲେ ଏବଂ ପାଟି ଶୁଖାଇ କହିଲେ—ପଛକୁ କୌଣସି କଥା କେବେ ଫେରିବ ନାହିଁ । ଆପଣ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରନ୍ତୁ, ହତ୍ୟାକାରୀକୁ ଆମେ ଯେକୌଣସିମତେ ଧରି ତାର ଉଚିତ ଶାସ୍ତି ଦେବୁ । ତା ପରେ ଉକ୍ତ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ଡାକି କହିଲେ—ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ତାଙ୍କ ଶବଟି ରଖା ହୋଇଛି, ଆପଣମାନେ ଯଦି ଉଚିତ ମନେ କରନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ଆଣିବାରେ କିଛି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବଡ଼ ସାବଧାନ

ରହିବେ, ଯେପରି ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଦୁଃଖରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଘଟଣା ନଘଟେ । ଆମେ ଯାଉଛୁ, ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଆସିବୁ ।

ଦିନ ଦୁଇଟାବେଳକୁ ଏ ବିଷୟ ନେଇ ଗ୍ରାମଅଡ଼େ ହରଗରମ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିଥିଲା । ସରକାରୀ ବେ-ସରକାରୀ ଅନେକ ଲୋକ ଏଭଳି ନୃଶଂସ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ବିଷୟ ନେଇ ତର୍କ ବିତର୍କ କରୁଥିଲେ । ଜମିଦାରଙ୍କର ଅନେକ ବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟ ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ଧଉଡ଼ାଧାପଡ଼ା କରି ଧନଞ୍ଜୟବାବୁଙ୍କର ଶେଷ ଦର୍ଶନ କରି ଆସୁଥିଲେ । ଆହୁରି ଏକ ବିଶେଷ ଘଟଣା ଏହି ଯେ, ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଊଷାଦେବୀ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଲାସକୁ ଦର୍ଶନ କରି ଏପରି କାତର ଓ ଦୁଃଖରେ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଯେ, ତାଙ୍କର ଚେତା ଘଣ୍ଟାକୁ ଘଣ୍ଟା ବୁଡ଼ିଯାଉଛି ଏବଂ ତାଙ୍କର ଆଂଶିକ ମସ୍ତିଷ୍କ ବିକୃତି ମଧ୍ୟ ଘଟିଛି । ତାଙ୍କୁ ସେହି ଡାକ୍ତରଖାନାରେ କଡ଼ା ନଜରରେ ରଖା ହୋଇ ସେବା ଶୁଶ୍ରୂଷା କରାଯାଉଛି ।

ଜମିଦାରଙ୍କ ଘରେ ଏସବୁ ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ ଘରୋଇ ବ୍ୟାପାର ଚାଲିଥିଲାବେଳେ ଗୁପ୍ତ ପୋଲିସ ବିଭାଗ ଓ ପୋଲିସ ବିଭାଗ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ତନାଘନାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଥିଲେ । ପିରୁ ମିଆଁ, ଗୌର ସିଂହ ଠାରୁ ଭୋରୁ ଭୋରୁ ସେହି ଟାକ୍ସି ସେଇ ବାଟେ ଦେଇ ଉଲ୍କା ବେଗରେ ଚାଲିଯିବା ସମ୍ବାଦ ସଂଗ୍ରହ କରି, ସେହି ଟାକ୍ସି ସାହାଯ୍ୟରେ ଯେ ଏ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ସଂଘଟିତ ହୋଇଛି, ଏକଥା ନିଃସନ୍ଦେହରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଧାରଣା ହୋଇ ଯାଇଛି । ସେଥିପାଇଁ ଅନେକ ଗୁପ୍ତ ବିଭାଗ ପୋଲିସ କୌଶଳରେ ଅନେକ ଟାକସି ପରୀକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ କୌଣସିଥିରୁ କୌଣସି ସନ୍ଧାନ ମିଳିନାହିଁ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲା । ପୋଲିସ ସାହେବ ମଧ୍ୟ ଏଥିମଧ୍ୟରେ ଦୁଇ ତିନିଥର ଫୋନ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ସନ୍ଧାନ ମିଳିଛି କି ନାହିଁ ବୋଲି

ପଣ୍ଟର ସାତ୍‌ଲେଣି । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଖବର ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମିଳି ନ ଥିବାରୁ ସେ ହତାଶ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ଦୁଇ ତିନିଦିନ କଟିଗଲା । ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗ ସହର ତମାମ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ହତ୍ୟାକାରୀଙ୍କୁ ଧରିବାତ ଦୂରର କଥା, ସନ୍ଦେହ ମଧ୍ୟ କାହାକୁ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତେବେ ଏ ହତ୍ୟାକାରୀ କିଏ !

ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ, ପୋଲିସବିଭାଗ ମଧ୍ୟ ଏ ଭୀଷଣ ହତ୍ୟା କାଣ୍ଡରେ ତନାଘନା ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ଜମିଦାର-ବାବୁଙ୍କ ଜମିଦାରୀରେ ଥିବା କେତେକ ମେଳିଆ ଶତ୍ରୁ ପକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କୁ ସନ୍ଦେହରେ ହଳ ହଳ କରି କଚେରୀ ବାନ୍ଧି ଆଣିଲେଣି । କିନ୍ତୁ ଯେତେ ଯାହା ଉପାୟ କଲେ ସୁଦ୍ଧା, କୌଣସି ସନ୍ଧାନ ପାଇଲେ ନାହିଁ ।

× × ×

ସନ୍ଧ୍ୟା ଛଅଟା । ଗଗନବାବୁ ଅଫିସରୁ ଫେରି ଜଳଖିଆ ଖାଇ ନିଜ ଅଫିସ ଘରେ ଆରାମ ଚେୟାରରେ ବସି ବିଶ୍ରାମ ନେଉଥିଲେ । ଅନ୍ୟଦିନ ପରି ଯାବତୀୟ ଗୋଳମାଳର ଖବର ଅନ୍ତର କିଛି ନଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ସେ ସମୟଟି ବେଶ୍ ଶାନ୍ତି ଲାଗୁଥିଲା । ତେବେ ଗଗନବାବୁ ଆଜି ବୃଦ୍ଧ ଜମିଦାରଙ୍କ ହତ୍ୟା ସମ୍ପର୍କରେ କେତେ କଣ ଭାବୁଥିଲେ । ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଲା, ଗତ ଅଠମାସ ତଳର କଥା । ଭାଗ୍ୟ ଡା ତାଙ୍କୁ ଯେ କେହି ବଞ୍ଚାଇ ନାହିଁ, ଏକଥା ଭାବି ସେ ଶିହରି ଉଠୁଥିଲେ । ସ୍ୱାମୀବାବାଙ୍କ ଦଳର ସେଇ ଡାକ୍ତରବାବୁ ଆଉ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟା ମାଳତୀ କମ୍ କୌଶଳୀ ନୁହଁନ୍ତି । ସେଦିନ ସେମାନେ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ, ପୋଲିସ ବିଭାଗର ସବୁ ଚତୁର ତାଙ୍କୁ ଗୋଡ଼ରେ ଦଳି, ର କୁକୁରଭଳି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବାଡେଇ ବାଡ଼େଇ ମାରିଥିଲେ ବି

କେହି କହିବାକୁ ନଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଦଳ ପୋଲିସ ମନକୁ ଭୁଲାଇବାପାଇଁ ସେଠାରୁ ଅବା ଭାଙ୍ଗି ପୁଣି ଏଭଳି ନୂଆ ଦଳ ଗଢ଼ି ନାହାନ୍ତି ତ ! ସେହି ଦଳର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା—ଖୁବ୍ ବଡ଼ଲୋକ-ମାନଙ୍କର ଧନ ଜୀବନ ନଷ୍ଟ କରି, ଗରିବ ଲୋକଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟିଦେବା । ସେଦିନ ପଢ଼ିବା ବହି ଭିତରୁ ଯେଉଁ ଚିଠିଖଣ୍ଡିକ ବାହାରିଲା ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ତାକୁ ଲେଖିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

ତେବେ କଣ ସେହି କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ କୌଶଳରେ ପୋଲିସକୁ ଭୁଲାଇବା ପାଇଁ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ସେହି ଅଗାଧ ସମ୍ପତ୍ତି, ମଠର ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼ି ନିଜ ଦଳ ଭାଙ୍ଗିଦେଲେ ବୋଲି ଛଳନା କରିଥିଲେ । ସେହି-ମାନେ ପୁଣି ନୂଆକରି ପୁନର୍ବାର ଦଳ ଗଢ଼ି ନାହାନ୍ତି ତ ? ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ଗଢ଼ିଥାନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ଏହି ଗୋଟାଏ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ବା ଘଟଣାରେ ସେ ଦଳକୁ ଧରିବା କଣ ସହଜ ! ପୁଣି ମନ ଓଲଟି ଧରେ । କିଏ ଜାଣେ, ସେ ଦଳର କାମ ନ ହୋଇ ପାରିଥାଏ ! ସେମାନଙ୍କର ଶେଷ ଚିଠି ଏବଂ ସେ ସେଦିନ ନିଜେ, ପୋଲିସଦଳ ସହିତ ସେହି ଦସ୍ୟୁଦଳକୁ ଧରିବାକୁ ଯାଇଁ କପଟ ବୋକାଙ୍କ ପରି ନିଜେ ଧରା ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ଶେଷରେ ସେହି ଦଳ; ସେମାନଙ୍କୁ ନମାରି କପଟ ଦୟା ଦେଖାଇ ଛାଡ଼ିଦେଲେ, ସେସବୁ ଘଟଣାରୁ ଅନୁମାନ ହେଉଛି, ବୋଧହୁଏ ସେ ଦଳ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଛି । ଗଗନ-ବାବୁଙ୍କର ଅନୁମାନ କେଉଁଟା ଠିକ୍ ହୁଏ ନାହିଁ । ମନ ସନ୍ଦେହରେ ଘୁରିବୁଲେ ।

ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ବାଁ ପାଖ ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଟେଲିଫୋନ ଘଣ୍ଟିଟା ଝଣ୍ ଝଣ୍ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଗଗନବାବୁ ଟେଲିଫୋନ ଧରି ଜବାବ ଦେଲେ—କେଉଁଠୁ ଡାକୁଛନ୍ତି ?

ତେଣୁ ଉତ୍ତର ଆସିଲା – ମୁଁ ସିଏ ହୁଏ ଏବଂ ଯେଉଁଠୁ ଡାକୁଛି ତା ପରେ ଜାଣିବେ । ମୁଁ କୌଣସି ଏକ ଖବର ଜଣାଇବାପାଇଁ ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କୁ ଡାକୁଛି ।

ଗଗନବାବୁ କଣ ଟିକିଏ ଭାବି ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ମୁଁ ନିଜେ ପୋଲିସ ସାହେବ, ଆପଣ କଣ କହିବାର କହନ୍ତୁ ।

ତେଣୁ ଟିକିଏ ହସ ଭିତରେ ଉତ୍ତର ଆସିଲା—ନମସ୍କାର ! ହଁ, ଶୁଣନ୍ତୁ ଗଗନବାବୁ, ହଠାତ୍ ମୋର କଥା ଶୁଣି ଚମକି ପଡ଼ିବେ ନାହିଁ । ଆପଣ ସେହି ନୀଚ କୁକୁର ଧନଞ୍ଜୟ ମାନସିଂହଙ୍କର ହତ୍ୟାରେ ହତ୍ୟାକାରୀକୁ ଧରିବା ପାଇଁ ତାହାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଘୂରାଇଛନ୍ତି, ଶୁଣେ ? ତାର ଜୀବନରେ ସେ ଭଦ୍ର, ସଭ୍ୟତାର ମୁଖା ପିନ୍ଧି ଯେତେ ଅତ୍ୟାଚାର କରିଛି, ତାର ଉପଯୁକ୍ତ ଶାସ୍ତି ମୃତ୍ୟୁ ଅପେକ୍ଷା ଆଉ କ'ଣ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଆପଣ ଅନେକ କଥା ର ସନ୍ଧାନ ନେଇପାରି ନାହାନ୍ତି । ସେଦିନ ତାକୁ ଖାଲି ହତ୍ୟା କରା ହୋଇ ନାହିଁ, ତା ସଙ୍ଗରେ ଥିବା ପଚଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟ ନିଆ ଯାଇଛି ।

ଗଗନବାବୁ ଏକଥା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ତାଙ୍କ ବୁକ ଉଠୁଥିଲା ପଡୁଥିଲା । ସେ ଗୋଟାଏ ଖିଆଲରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ତା ପରେ ?

ତା ପରେ ଆଉ କଣ ? ଏକଥା ଆପଣଙ୍କୁ କହିବା ଦରକାର ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ଶ୍ୟାମ ସାହୁ ଦୋଷ, ରାମ ସାହୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଦୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଏକଥା ମୁଁ କହୁଛି । ଆପଣ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ସନ୍ଦେହ କରି ଅଯଥା ହାଜତରେ ରଖିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଦୋଷ କଣ ? ସେମାନେ ବି ଏ ବିଷୟ ବିନ୍ଦୁ ବିସର୍ଗ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଦୟାକରି ସେମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ । ହଁ, ଶେଷରେ ମୋର ଅନୁରୋଧ ଆପଣ ଏ ବିଷୟରେ ଏତେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । ସେଭଳି କୁକୁର

ଗୁଡାକ ଯେତେ ଶୀଘ୍ରରେ ପିଠି ପିଠି ମାରିଦିଆ ଯାଇପାରେ, ସେତେ ଭଲ ।

ଗଗନବାବୁ କଥା କହୁଥିବା ସେ ଅତତାୟୀକୁ ମାଉବସିଲ-ଭଳି କହିଲେ—କେଉଁଠୁ ଆପଣ କହୁଛନ୍ତି ?

ତେଣୁ ଖାଲି ବିଦ୍ରୁପ ହା ହା ହସ । ଗଗନବାବୁ ? ଆପଣ ପୋଲିସ ଚାକିରି କରି କରି ବୁଢ଼ା ହେଲେ, ତେବେ ବି ବୁଦ୍ଧି ଫେରିଲା ନାହିଁ । କଥା କହୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଟି ଫୋନ ରଖିଦେଲା ।

ଗଗନବାବୁ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । କ'ଣ କରିବେ ! ହତ୍ୟାକାରୀ ଦଳ ଏହି ସହର ଭିତରେ; ପୁଣି ଏତେ ସାହାସରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ ଧରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ପୁଣି ହଠାତ ଚେୟାରରେ ବସିପଡ଼ି ଫୋନ ଧରି ଡାକିଲେ, ହାଲୋ, ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜ !

ତେଣୁ ଟେଲିଫୋନ କ୍ଲର୍କ ଉତ୍ତର ଦେଲା—କେଉଁ ନମ୍ବର ଦରକାର ?

ଗଗନବାବୁ ଦୃଢ଼ ସ୍ୱରରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ମୁଁ ଏସ୍, ପି; ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ଭଦ୍ରଲୋକ ମୋ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥିଲେ, ତାଙ୍କର ନମ୍ବର କେତେ ?

ଟେଲିଫୋନ ଅପ୍ରେଟର ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଲୋକ ଡକାଡକି ହେଉଛନ୍ତି । ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଟେଲିଫୋନ ନମ୍ବର ସହିତ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ନମ୍ବର ସଂଯୋଗ କରିବା ଆମର ଏକମାତ୍ର କାମ । କିଏ କେଉଁଠୁ ଡାକିଲା, ସେ ଖବର ରଖିବା ଦରକାର ପଡ଼େନି । ସେଆଡ଼କୁ ତ ମୋର ନଜର ନାହିଁ—ଅଚ୍ଛା !

ଗଗନବାବୁ ନିର୍ବାକ ହୋଇ ଠିଆ ହେଲେ । ଉପାୟ କଣ ? ହତ୍ୟାକାରୀ ଯେ ଏଇ ସହର ଭିତରେ । ସେ ଅତି ବୁଦ୍ଧିମାନ, କୌଶଳୀ, ଶିକ୍ଷିତ ମଧ୍ୟ । ନଚେତ୍ କି ଫୋନ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ ଯେ ହତ୍ୟାକାରୀ ବା ହତ୍ୟା ବିଷୟରେ ସବୁକଥା ଜାଣେ, ପୋଲିସ ଆଗରେ ସାହାସ କରି କହନ୍ତା କିପରି ? ପୁଣି ଫୋନ ଧରି ଡ଼ାକିଲେ ଥାନାକୁ ।

ଉତ୍ତର ଆସିଲା—କେଉଁଠୁ ଡାକୁଛନ୍ତି ଆଜ୍ଞା ?

ଗଗନବାବୁ ଉତ୍ତେଜିତ ଗଳାଟରେ କହିଲେ—ମୁଁ ଏସ୍, ପି, ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଅଛନ୍ତି ?

—ହଁ ଆଜ୍ଞା, ଅଛନ୍ତି !

ତାହାହେଲେ ତାଙ୍କୁ ଖବର ଦିଅ, ବଡ ଜରୁରୀ କାମ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆସନ୍ତୁ ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଥାନାରେ ତାଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କୋଠରୀରେ ବସି ଅଫିସ କାମ କରୁଥିଲେ । କନେଷ୍ଟବଲଟି ପରଦା ଅଢେଇ ଯାଇ ଖବର ଦେଲା--ହଜୁର ! ଏସ୍, ପି ସାହେବ ଜରୁରୀ କାମରେ ଘରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛନ୍ତି, ଆପଣ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅସନ୍ତୁ ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଉଠିପଡି କହିଲେ—ସାହେବ କଣ ଫୋନ ଧରିଛନ୍ତି ?

–ନା, ଆଜ୍ଞା, ଛାଡ଼ି ଦେଲେଣି ।

ପୁଣି କ'ଣ ଜରୁରୀ କାମ ? ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ସେଇ ଠିଆ ଅବସ୍ଥାରେ କାଗଜପତ୍ର ସଜାଡ଼ି ରଖି ପଦାକୁ ବାହାରି ଆସିଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପୋଲିସ ମଟରରେ ଗଲେ ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କ ଘରକୁ । ସେତେବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ଛଅଟା ବାଜି ଯାଇଥିଲା ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଅଫିସ ଘରକୁ ପଶିଯାଇ ଦେଖିଲେ, ଗଗନବାବୁ ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ହୋଇ ବସି ରହିଛନ୍ତି । ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ତାଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କଲାକ୍ଷଣି, ଗଗନବାବୁ, ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁଙ୍କୁ ବସିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇ କହିଲେ—ବଡ଼ ଦୁଃଖର କଥା, ହତ୍ୟାକାରୀ ଏହି ସହର ଭିତରେ ଥିଲେ ବି, ଆପଣମାନେ ବୁଦ୍ଧି ଖଟାଇ ତାଙ୍କୁ ଧରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏହାଠାରୁ ବଳି ଦୁଃଖର ଘଟଣା କଣ ! ଏହି ମହଲରେ ପୋଲିସ ବିଭାଗ ବଦନାମ ହେବା ଛଡ଼ା କିଛି ଫଳ ହେବନି ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଓ ତାଙ୍କ ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଏ ଖୁନୀ କେସ୍ ନେଇ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାରେ ହେଳା ହେଉଛି ବୋଲି ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ପୋଲିସ ସାହେବ କହିବାରୁ, ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ଦବି ଯାଇଥିଲେ । ଟିକିଏ ନୀରବ ରହି ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ – ହତ୍ୟାକାରୀ କଣ ଏଇ ସହରରେ ଅଛି ?

ଗଗନବାବୁ ଗମ୍ଭୀର ଗଳାରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ହଁ, ଏଇ ସହରରେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ଧରିବାକୁ ଉପାୟ ବା କଅଣ ? ତା ପରେ ଏଇ ଅଧଘଣ୍ଟା ଆଗରୁ ଫୋନରେ ଯାହାସବୁ ଘଟିଥିଲା, ଗଗନବାବୁ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ କହିଗଲେ । ଦୀନବାବୁ ନିର୍ବାକ ହୋଇ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ତାଙ୍କ ଛାତି ଉଠୁଥିଲା ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ଆଉ ଖଣ୍ଡେ ମଟର ଆସି ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କ ଫାଟକ ପାଖରେ ଆସି ଠିଆ ହେଲା । ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ସେଇଆଡ଼କୁ ଚାହିଁବାରୁ ଗଗନ-ବାବୁ କହିଲେ, ମୁଁ ସି,ଆଇ,ଡି ବିଭାଗର ସହାସବଦାସିବାବୁଙ୍କୁ ଡକାଇଛି, । ଏ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ହେବ । ମୋର ଅନୁମାନ ହେଉଛି, ଏଭଳି ଘଟଣା ଗୋଟିକରେ ଶେଷ ହେବ ନାହିଁ, ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଘଟିବ

ସୁସବହାଦ୍ୱବାବୁ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସି ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କଲେ । ପୋଲିସ ସାହେବ କଥାର ଗୁରୁତ୍ୱ ହେତୁ ତାଙ୍କୁ ବସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କହିଲେ--କି ଉପାୟ କର-ବାକୁ ହେବ କୁହନ୍ତୁ ସୁଧବହାଦୁରବାବୁ ? ତାପରେ ଗଗନବାବୁ ପୁନର୍ବାର ସମସ୍ତ ଘଟଣା ସୁଧବହାଦୁରବାବୁଙ୍କ ଆଗରେ କହିଲେ । ସୁସବହାଦୁରବାବୁ, ଗଗନବାବୁଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣୁଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଦରକାରି କେତୋଟି ବିଷୟ ଖାତାରେ ଟିପି ନେଉଥିଲେ ।

କଥାବାର୍ତ୍ତା ଶେଷ ହେଲାରୁ ସୁସବହାଦ୍ୱବାବୁ କହିଲେ—ଏସବୁ ବାଜେ ଲୋକଙ୍କର କାମ ନୁହେଁ । ତା ନହେଲେ ଏଇ ସହରରେ ହତ୍ୟାକାରୀ ପୁଣି କେଉଁ ସାହାସରେ ଫୋନ ଦ୍ୱାରା ପୋଲିସସାହେବଙ୍କ ସହିତ ଏ ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରନ୍ତା । ସେ ଦଳରେ ନିଶ୍ଚୟ ଯେ କେତେକ ଶିକ୍ଷିତ, ଧୂର୍ତ୍ତ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଏହି ଦଳକୁ ଧରିବାକୁ ସାଧନା ଏବଂ ସମୟ ଦରକାର । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକମାତ୍ର ପନ୍ଥା, ଏ ବିଷୟରେ ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗର କେତେ ଜଣ ଚତୁର ଶିକ୍ଷିତ ଯୁବକଙ୍କୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଏ କାମରେ ନିଯୁକ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଦରକାର ପଡିଲେ ପୁଲିସ ବିଭାଗରୁ ମଧ୍ୟ କେତେ ଜଣଙ୍କୁ ଗୁପ୍ତ ବିଭାଗକୁ ଆଣିବାକୁ ପଡିବ ।

ସୁହାସବହାଦୁରବାବୁ ଏକଥା କହିସାରିବା ପରେ, ଗଗନବାବୁ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ପହରି ଥିବା ଚପରାଶିକୁ ତାଗିଦ୍ କରି କହିଲେ ବାହାରୁ କେହି ଯେପରି ଭିତରକୁ ନ ଆସେ । ସାବଧାନ !

ପହରିବାଲା ହଜୁର କହି ସମ୍ମତି ଜଣାଇଲା ।

ତାପରେ ଗଗନବାବୁ ନିଜେ ଖଣ୍ଡେ ସିଗାରେଟ ଲଗାଇ ସୁହାସ-ବହାଦ୍ୱବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ସିଗାରେଟ ପକେଟ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ।

ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ସିଗରେଟ ନ ଖାଉଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ପାନ ଆଣିବାକୁ ଘରୁ ବରାଦ ହେଲା ।

ଗଗନବାବୁ କିଛିସମୟ କଣ ଚିନ୍ତା କରୁଥିବା ପରି ନୀରବ ରହି କହିଲେ---ରାମଦାସବିହାରୀବାବୁ, ଆପଣଙ୍କର ଆର ବର୍ଷ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ସ୍ୱାମୀବାବୁଙ୍କ ଦଳକୁ ଧରିବା ପାଇଁ ଯିବାରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଯାହା ଅବସ୍ଥା ଘଟିଥିଲା, ସେ ସବୁତ ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି । ତାଛଡା ସେହି ଦଳ ଯେପରି ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କର ଅଗାଧ ସମ୍ପତ୍ତି ଛାଡ଼ି ନିଜ ଦଳକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଲେ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ, ସେକଥା ତ ମୋ ରିପୋର୍ଟରୁ ଆପଣ ପଢିଥିବେ । ମୋର କାହିଁକି କ୍ଷୀଣ ସନ୍ଦେହ, ସେହି ଦଳର ପୁଣି ନୂଆ ଆବିର୍ଭାବ ହୋଇନାହିଁ ତ ?

ରାମଦାସବିହାରୀବାବୁ ଅଧା ସିଗାରେଟ ଖଣ୍ଡିକ ହାତରେ ଧରି ଉପରକୁ ଚାହିଁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ--ତା ମଧ୍ୟ ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ପୋଲିସ ଆଖିରେ ଧୂଳି ଦେଇ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟତ ପ୍ରତି ଆଉ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ଯେପରି ନ ଆସେ, ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ଅଗାଧ ସମ୍ପତ୍ତି ଛାଡ଼ିଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ଦଳର ସୁଚିନ୍ତିତ କଳ୍ପନା ଅନୁସାରେ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ସେହିଦିନ ଜୀବନରେ ନ ମାରି ଦୟା ଦେଖାଇ ପାରିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଘୋଷଣାରେ କେଉଁ ବିଶ୍ୱାସ ? ତେବେ ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗ, ସେସବୁ ଘଟଣା ଘଟିଯିବା ପରେ ପରେ କେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାରେ ଚାରିଆଡେ ମଧ୍ୟ ନଜର ରଖିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ସେହି ଦଳର କୌଣସି ପତ୍ତା ବା ସେହିଭଳି କୌଣସି ସନ୍ଦେହଜନକ ଘଟଣା କେଉଁଠି ଘଟି ନଥିଲା ପରି ମୋର ସଂସ୍କାର ମନେ ଅଛି । ତଥାପି ସେ ଦଳକୁ ଏକାବେଳେ ଭୁଲିଯିବା ବି ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ଗଗନବାବୁ କହିଲେ—ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେଇକଥା ଭାବୁଛି । ଆପଣ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଗୁପ୍ତରେ ଏ ବିଷୟ ତଦନ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ

କରିବେ, ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏ ବିଷୟରେ ନଜର ରଖିବାକୁ ନିଷ୍ଟସ୍ପ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବେ ।

ଏତେବେଳକେ ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ ନିଜର ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେବାକୁ ଯାଇଁ କହିଲେ—ଧନଞ୍ଜୟବାବୁଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବା ଆଜକୁ ବାରଦିନ ହୋଇ ଗଲଣି । ତାଙ୍କ ପରିବାର ଭିତରୁ ଏ ଶୋକଛାୟା ଯେ କେତେକ ପରିମାଣରେ ଅପସରି ଯିବଣି, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋର ଇଛା, ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇଁ ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ବିଷୟରେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଘରେ ଥିବା କାଗଜପତ୍ର ତନଖି କରିବା ଦ୍ୱାରା କେତେକ ସମ୍ବାଦ ମଧ୍ୟ ମିଳିଯିବ । ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଏଇ ସହରରେ ଥାଇ ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ, ଖାଲି ତାଙ୍କର ଜୀବନ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ନାହିଁ, ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା ପଚିଶିହଜାର ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟ ନିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏ ଟଙ୍କା କାହିଁକି, କେଉଁଥିପାଇଁ ସେଦିନ ସେ ନେଇଥିଲେ, ଏସବୁ ବିଷୟରେ ଏପରି କି ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ପନ୍ଦରବର୍ଷ ତଳର କେତେକ ଘଟଣା ମଧ୍ୟ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ।

ଗଗନବାବୁ ଓ ରାସବିହାରୀବାବୁ, ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁଙ୍କର ମନ୍ତବ୍ୟକୁ ପ୍ରଶଂସା ନ କରି ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ । ରାସବିହାରୀବାବୁ-ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ କହିଲେ--ବାଜେ କେଶବଲାଲ ଏହାକୁ ମନେ କର, ବାହାରେ ଖାଣ୍ଟି-ଚକଟି କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । କାରଣ ଯେଉଁ-ମାନେ ହତ୍ୟା କରିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଲେଖାରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ସୂଚନା ମିଳୁଛି ଯେ ଜମିଦାରଙ୍କ ଉପରେ ସେମାନେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କର ଚରିତ୍ର ଉପରେ ଘୋର ଦୋଷାରୋପ କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଭାବୁଛି, ଏଇ ଦିନେ ଦୁଇଦିନ ଭିତରେ ଜମିଦାରଙ୍କ ଘରୁ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେକ ଗୁପ୍ତବିଭାଗ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଜମିଦାରୀ ଭିତରକୁ ପଠାଇବାକୁ ହେବ ।

ସୁହାସବିହାରୀବାବୁଙ୍କ କଥା ଶେଷ ହେଲାରୁ ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁ କହିଲେ— ମୋ ବିଚାରରେ ଥାନାର ରବିବାବୁଙ୍କୁ କିଛିଦିନ ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କ ବିଭାଗକୁ ବଦଳି କରି ଅଣାହେବା ଉଚିତ । କାରଣ, ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରୁ ମୁଁ ଗଲା ଦୁଇ ବର୍ଷ ହେଲା ବୁଝିପାରିଛି, ଏସବୁ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ଖୁବ୍ ଅଛି । ତା ଛଡା ସେ ବଡ଼ ସାହାସୀ ଓ ନିସ୍ୱାର୍ଥୀ ।

ଗଗନବାବୁ ତାଙ୍କ କଥାକୁ ଅନୁମୋଦନ କରି କହିଲେ, ବେଶ୍ କଥା, ତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମୁଁ ଶୀଘ୍ର କରିଦେବି । ରବିବାବୁ ଦୁଇ ଦିନ ଭିତରେ ସେ ବିଭାଗରେ ଯାଇଁ କାମ କରିବେ ।

ଏସବୁ ପରାମର୍ଶ ଶେଷ ହେଲାବେଳକୁ ରାତି ନଅଟା ବାଜି ଯାଇଥିଲା । ଗଗନବାବୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ ଯାଇଁ କହିଲେ, ଆପଣମାନେ ଯାଆନ୍ତୁ, ଏ ବିଷୟରେ ଯେପରି କରିବାର କଥା, ତାହା ଆଉ ଡେରି କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

× × ×

ଏଥିରେ ସୁହାସବିହାରୀବାବୁ, ଧନଞ୍ଜୟବାବୁଙ୍କ ଘରୁ କେତେକ ସନ୍ଦେହଜନକ ବିଷୟ ଟିପି ଆଣି ତାଙ୍କର ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇ-ଥିଲେ ବି ରବିବାବୁଙ୍କ ମନରେ ଆହୁରି କେତେକ ସନ୍ଦେହ ରହି ଯାଇଥିଲା ।

ସେଦିନ ଅପରାହ୍ଣ ପାଞ୍ଚଟା । ରବିବାବୁ, ଧନଞ୍ଜୟବାବୁଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚି କେତେକ କଥା ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକଲେ । ସେଦିନ ସେହି ଭଦ୍ରଲୋକ ହରିବାବୁ, ତାଙ୍କୁ ବୈଠକଖାନାରେ ବସାଇ ପଚାରିଲେ, କଣ ଆପଣ ଜାଣିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି—ପଚାରନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା ।

ରବିବାବୁ ବଡ ଭଦ୍ରଭାବରେ ଆରମ୍ଭ କଲେ—ଆପଣଙ୍କ ଘରେ ଏ ଅକଥନୀୟ ଦୁଃଖ ସମୟରେ ଥରକୁଥର ଆମେ ଆସି ବ୍ୟସ୍ତ କରି-

ବାରେ ଆପଣଙ୍କୁ ବଡ ବିରକ୍ତ ଲାଗୁଥିବ । କିନ୍ତୁ ଉପାୟ କ'ଣ ? ଏ ପୋଲିସ ବିଭାଗ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କର । ସବୁକଥା ନ ଜାଣିଲେ, ଆପଣଙ୍କର ଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ବିନାଶ କରିବାରେ ବହୁତ ବିଳମ୍ବ ହେବ । ତେଣୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ମାଆଙ୍କ ସହିତ କେତୋଟି ବିଷୟ ପରାମର୍ଶ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ।

ହରିବାବୁ ଭିତରକୁ ଯାଉଁ ଯାଉଁ କହିଲେ—ମାଆଙ୍କ ଆଗରେ ବାବୁଙ୍କ କଥା ଥରକୁ ଥର ମନେ ପକାଇବା ଅର୍ଥ ତାଙ୍କ ମନରେ ଭୀଷଣ ଦୁଃଖ ଦେବା । ତଥାପି ନ ବୁଝିଲେ ନ ହେଉଛି । ସେ ଉପରେ କଣ କରୁଛନ୍ତି, ଦେଖି ଆସେ ।

କିଛିସମୟ ପରେ ହରିବାବୁ ଉପରୁ ଫେରିଆସି କହିଲେ, ଟିକିଏ ଅଜ୍ଞା ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତୁ, ମା ଆସୁଛନ୍ତି ।

ରବିବାବୁ ତାଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇ କହିଲେ—କିଛି ଭାବିବେ ନାହିଁ । ଏ ସବୁ ଗୁପ୍ତ ଖବର ପରା । ମାଆଙ୍କୁ ଦୟାକରି ଥରେ ପଚାରି ଆସନ୍ତୁ, ଏଠିକୁ ନ ଆସି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଘରକୁ ଯିବାକୁ ହେବ ।

ହରିବାବୁ ପୁନର୍ବାର ଉପରକୁ ଚାଲିଲେ ।

କିଛିସମୟ ପରେ ଫେରିଆସି କହିଲେ—ଆପଣ ଯଦି କିଛି ମନେ ନ କରନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ଆପଣ ତାଙ୍କ ଶୋଇବା ଘରକୁ ଯାଇ ପାରନ୍ତି ।

ରବିବାବୁ ଉଠି କହିଲେ—ମୋର ଆପତ୍ତି କରିବାର କ'ଣ ଅଛି, ଚାଲନ୍ତୁ ।

ଉପର ମହଲାର ଶେଷ କୋଠରୀରେ ଅଣା ଦେବୀଙ୍କର ଶୋଇବା ଘର । ଘରଟିକୁ ପଶିଗଲେ ଜଣାଯାଏ, ଏହି କେତେ ଦିନ ଆଗରୁ ଘରଟି

ଯେପରି ସାଜସଜାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଥିଲା, ହଠାତ୍ ଅଯତ୍ନରେ ହତଶ୍ରୀ ହୋଇ-ଯାଉଛି । ଧନଞ୍ଜୟବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସେଇ ଦଶା । ଯେପରି କେଇଦିନ ଭିତରେ ତାଙ୍କ ବୟସକୁ କିଏ ଦଶବର୍ଷ ଆଗକୁ ଗଡ଼ାଇ ଦେଇଛି । ସବୁବେଳେ ଉଦାସ ଭାବ, ମୁହଁରେ ଦୁଃଖର ଛାୟା ଘୋଟି ରହିଛି ।

ରବିବାବୁ ସେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି, ତାଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କଲାକ୍ଷଣି ଆଶା ଦେବୀ ଖଟ ଉପରୁ ଶୋଇବା ଅବସ୍ଥାରୁ ଉଠିପଡ଼ି ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗା ଦେଲେ ଏବଂ ନିକଟରେ ପଡ଼ିଥିବା ଚେୟାରରେ ବସିବାକୁ ରବିବାବୁଙ୍କୁ କହିଲେ ।

ରବିବାବୁ ଚେୟାରରେ ବସିପଡ଼ି ଟିକିଏ ନୀରବ ରହି ଆରମ୍ଭ କଲେ—ଆପଣଙ୍କର ଏ ଦୁଃଖ ଲାଘବ କରିବାକୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ଏ ଦୁନିଆରେ ଆଉ କେହି ନାହିଁ । ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶ୍ରେଷ୍ଠପନ୍ଥା ହେଉଛି, ଶତ୍ରୁକୁ କିପରି ବିନାଶ କରିବାକୁ ହେବ । ଆପଣ ଯଦି କିଛି ମନେ ନ କରନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କେତେକ କଥା ପଚାରିବି ।

ଆଶା ଦେବୀ ଦରଦୀ ସ୍ୱରରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ଆପଣ ମନଇଚ୍ଛା ଯାହା ପଚାରି ପାରନ୍ତି ।

ତା'ପରେ ରବିବାବୁ, ହରିବାବୁଙ୍କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ—ଯେଉଁ ହତ୍ୟାକାରୀ ଶତ୍ରୁଦଳ ଏ କାଣ୍ଡ ଘଟାଇଛନ୍ତି; ସେମାନେ ଯେ ଆମ ଗତିବିଧି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁ ନଥିବେ, ଇମିତ ନୁହେଁ । ଆପଣ ଦୟାକରି ଉପର ମହଲକୁ ଯେପରି କେହି ନ ଆସନ୍ତି, ତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଦିଅନ୍ତୁ ଏବଂ ଆପଣ ନିଜେ ଏଠିକୁ ଆସନ୍ତୁ ।

ହରିବାବୁ ଗୋଟିଏ ଚାକର ଟୋକାକୁ ଡାକିକରି କହିଲେ ତୁ ଏଇ ପାହାଚ ପାଖରେ ବସି ଥା, ଅନ୍ୟ ଚାକରବାକର ଯେପରି ବର୍ତ୍ତମାନ ଉପରକୁ ନ ଆସନ୍ତି ।

ତା'ପରେ ରବିବାବୁ ପ୍ରଥମ କରି ହରିବାବୁଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, ସେଦିନ ଜମିଦାରବାବୁ ବରହମପୁର ଯାଉଥିଲେ କାହିଁକି ? ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସେଦିନ ପଚିଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ଥିବା କଥା କଣ ସତ ?

ହରିବାବୁ ବିସ୍ମୟତ ନେତ୍ରରେ ଅନାଇଁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ—ଆପଣ କେମିତି ଜାଣିଲେ, ବାବୁ ପଚିଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ନେଉଥିଲେ ବୋଲି । ଆମର ମହାଜନୀ କାରବାର ଅଛି, ସେଠି ମଧ୍ୟ ଆମର ଘର ଅଛି । ସେଠାରେ ଜଣେ ଗୁମାସ୍ତା ରହନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଜରିଆରେ ସେଠିକା ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ଟଙ୍କା କରଜ କାରବାର କରନ୍ତି ।

ରବିବାବୁ ପୁଣି ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ—ସେଦିନ ସେ ଟଙ୍କା ନିଜ ଘରୁ ଟ୍ରେଜେରୀରୁ ଫିଟାଇ ନିଆଯାଇଥିଲା ନା ଜମିଦାରୀରୁ ଟଙ୍କା ଆଦାୟ ହୋଇ ଆସିଥିଲା, ଯାହାକି ଟଙ୍କା ନେବା ଆଣିବା କୌଣସି ବାହାର ଲୋକ ଜାଣିବାର ସୁବିଧା ପାଇଥିଲେ ?

ହରିବାବୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ପଚିଶ ହଜାର କାହିଁକି, ତିରିଶିହ ହଜାର ଟଙ୍କା ମୁଁ ନିଜ ହାତରେ ଆଣିଛି ! ଜମିଦାରବାବୁ ବି ସେଦିନ କଚେରୀରେ ଥିଲେ । ସେ ଟଙ୍କା ହେଉଛି, ଜମିଦାରୀ ବନ୍ଧକ ବାବଦ ସୁଧ ଟଙ୍କା ।

କାହାର ଜମିଦାରୀ—ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ବନ୍ଧକ ଥିଲା କି ? ରବିବାବୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ।

ହରିବାବୁ ପାନବଟାରୁ ପାନ ବାହାର କରି ଖଣ୍ଡେ ରବିବାବୁଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ, ନିଜେ ଖଣ୍ଡେ ଖାଇଲେ । ତାପରେ କଥାକୁ ଟାଣିଲା କହିବା ପାଇଁ ଆରମ୍ଭ କଲେ--ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ସେସବୁ ଅନେକ କଥା । ବାଲେଶ୍ୱରର ପ୍ରତାପପୁର ଜମିଦାର ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁ

ତାଙ୍କ ଜମିଦାରୀ ଙ୍କମ ପାଖରେ ବନ୍ଧକ ରଖି କୋଡ଼ିଏ ହଜାର ଟଙ୍କା ନେଇଥିଲେ । ମହିନେ ର ମହିନେରେ ସାମାନ୍ୟ ଅସୁଲ ଦେଇ ନାଲିଶକୁ ଏଡ଼ି ନେଉଥିଲେ । ଗଲ ଦୁଇମାସ ତଳେ ବାବୁ ଓ ମୁଁ ପରାମର୍ଶ କରି ତାଙ୍କୁ ଖବର ଦେଲୁ--ଏମନ୍ତ କରିବା ଠିକ୍ ହେଉ ନାହିଁ । ସୁଧ ମୂଳ କରି ତିରିଶି ହଜାର ଟଙ୍କା ହୋଇଗଲେଣି, ହେଉଁଲ ପରିଶୋଧ କରନ୍ତୁ, ନଚେତ୍ ଜମିଦାରୀର ଯାହା ମୂଲ୍ୟ ହେବ, ତାହା ତିରିଶି ହଜାର ଟଙ୍କା ବାଦ୍ ଦେଇ ବାକୀ ଟଙ୍କା ନେଇ ଜମିଦାରୀକୁ ବିକ୍ରୀ କରି ଦିଅନ୍ତୁ ।

ଏ ସମ୍ବାଦ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇବାର ପନ୍ଦରଦିନ ପରେ ଉତ୍ତର ଆସିଲା--ମୋ ଜମିଦାରୀର ମୂଲ୍ୟ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ହେବ । ଯଦି ଆପଣ ନେବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ସୁଧରୁ ଅନ୍ତତଃ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଟଙ୍କା କାଟି ଦେଇ ବାକୀ ଯାହା ହେବ, ତାହା ମଞ୍ଜୁରୀ ଦେବାକୁ ମୁଁ ପଛାଇବି ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କ ଚିଠି ପାଇ ବାବୁ ଓ ମୁଁ ପରାମର୍ଶ କରି ଠିକ୍ କଲୁ, ଯଦି ଅଶୀହଜାର ଟଙ୍କାରେ ଜମିଦାରୀ ବିକି କରିବେ, ତାହାହେଲେ ଆମେ ନେବୁ ଏବଂ ସୁଧ ବାବଦକୁ ଏକହଜାର ଟଙ୍କା ଛାଡ଼ି ଦେବୁ । ଏକଥା ତାଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଚିଠି ଦେଲୁ । ଆମେ ଭାବିଥିଲୁ, ସେ ସେଥିରେ ରାଜି ହୋଇଯିବେ । କାରଣ ସେହି ଜମିଦାର ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁ ଟଙ୍କା ପାଇଁ ସବୁବେଳେ ପାଗଳ । ତାପରେ ହରିବାବୁ ଚିଠିଏ ବିସ୍ମିତ ହୋଇପଡ଼ି କହିଲେ--ତାଙ୍କ କଥା ଆମେ କିଛି ବୁଝିପାରି ନାହୁଁ । ତାଙ୍କ ନିଜ ଜମିଦାରୀ ପ୍ରତାପପୁରଠାରେ ସେ ନ ରହି, ସମୁଦ୍ରକୂଳ ଚନ୍ଦ-ପୁରଠାରେ ଏକ ସୁନ୍ଦର କୋଠା ତିଆରି କରିଛନ୍ତି । ପଚିଶିଲଣି ବର୍ଷ ହେଲଣି, ବିବାହ ବି ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ଭୂତକୋଠି ଭଳି ବିରାଟ ଘରେ ସେ ନିଜେ ଓ ନୌକରବାକର କେଇଜଣ । ତା ଛଡ଼ା ବାଘ, ଭାଲୁ ପୋଷିବାରେ ତାଙ୍କର ଭାରି ସଉକ୍ । ପ୍ରାୟ ହ'ଗଣ୍ଡା ବାଘ ଭାଲୁଙ୍କୁ

ସେ ଘରେ ଖାଇବାକୁ ଦେଇ ପୋଷିଛନ୍ତି । ଜମିଦାରଙ୍କର କାମ ଭିତରେ ସକାଳୁ ସଞ୍ଜଯାଏ ଗୋଟାଏ ଘରେ କବାଟ କିଳି ବସିବା । ମୁଁ ଥରେ ଆଜ୍ଞା, ୭ ଟଙ୍କା ପଇସା ବିଷୟ ନେଇ ସେଠିକି ଯାଇଥିଲି । ଦେଖିଲି— ଦଶ ଗାଣ୍ଠି ହେବ ବହି, ତାର ମଝିରେ ସେ ପୋକ ଭଳି ବସିଛନ୍ତି । ଲୋକ ହିସାବରେ ଖରାପ ଲୋକ ନୁହନ୍ତି । ଅତିଥି ଅଭ୍ୟାଗତ ଯିଏ ଗଲା, ରଜାଘରଭଳି ତାର ତର୍ଚ୍ଚା କରିବେ ।

ରବିବାବୁ ଏକଥା ହରିବାବୁଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣୁଥିଲାବେଳେ ଆଶାଦେବୀଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛନ୍ତି--ତାଙ୍କର ମୁହଁ ଆଗ ଅପେକ୍ଷା ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ବଦଳି ଗଲା । ମୁହଁରେ ବିରକ୍ତିର ଚିହ୍ନ । ସେ ଯେପରି ଏସବୁ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ନାରାଜ । ରବିବାବୁଙ୍କ ମନରେ ସ୍ୱତଃ କିପରି ଏକ ଧାରଣା ଜମାଟ ବାନ୍ଧୁଥିଲା, ଏହି ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ପଛରେ ଏହିସବୁ ଘଟଣାର ଯେପରି କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ଅଛି ।

ରବିବାବୁ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇ କହିଲେ—ତା ପରେ ? ତାହାହେଲେ ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁ ଏକ ଜମୁତକିମ୍ଭାକାର ଲୋକ ।

ହରିବାବୁ ଟିକିଏ ଅଗ୍ରହ ଦେଖାଇ କହିଲେ--ହଁ ଆଜ୍ଞା, ବଡ ଅଦ୍ଭୁତ ଲୋକ । ନର ମାୟା ଆଜ୍ଞା, ନାରାୟଣଙ୍କୁ ଅଗୋଚର । ନୋହିଲେ ଜମିଦାରୀକୁ ବନ୍ଧା ଦେଇ, ବହିପତ୍ର କିଣି, ବାଘ ଭାଲୁ ପୋଷି ପୁଣି ସଉକ କରୁଥାନ୍ତେ !

ରବିବାବୁ କଥା ପକାଇଲେ—ତାହାହେଲେ, ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଆପଣମାନେ କଣ ରାଜି ହେଲେ ନାହିଁ ?

ହରିବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ସେ ବଡ ମନୁଆ ଲୋକ, ହଠାତ୍ କଣ ଭାବିଲେ କେଜାଣି, ଚିଠି ଲେଖିଲେ--ଉଦୟନାରାୟଣ ଗଞ୍ଜେଡ଼ି କି ମଦ୍ୟପି ନୁହେଁ । ଆପଣ ଏକହଜାର ଟଙ୍କା ସୁଧ ଛାଡ଼ି ଦେବା ପାଇଁ

ଯେଉଁ ଦୟା ଦେଖାଉଛନ୍ତି, ସେ ଦୟା ମୁଁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ରାଜି ନୁହେଁ । ଉଦୟନାରାୟଣ ସର୍ବସ୍ୱ ଦାନ କରି ଜାଣେ, କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ-ଭଳି ହୃଦୟହୀନ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଦାନ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସେ ଶିଖି ନାହିଁ । ମୁଁ ଆଜଠାରୁ ଏକମାସ ମଧ୍ୟରେ ଆପଣଙ୍କ ଟଙ୍କା ପରିଶୋଧ କରି, ମୋର ଜମିଦାରୀକୁ ମୁକୁଳାଇ ଆଣିବ ।

ରବିବାବୁ ଏକଥା ଶୁଣୁଶୁଣୁ ତାଙ୍କ ମୁଖ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମନର ଭାବକୁ ଲୁଚାଇ ରଖି ସାଧାରଣ ଭାବରେ କହିଲେ, ତାହାହେଲେ ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁ ତେଜ ରାଗି ଲୋକ, ନଚେତ୍ ଅସମୟରେ କୋଡ଼ିଏ ହଜାର ଟଙ୍କା ନେଇ ଇମିତ ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତେ, କାହିଁକି ! ତା'ପରେ ହାତଘଡ଼ିକୁ ଚାହିଁଲେ—ଆଠଟା ବାଜିଲାଣି । ତା ଛଡ଼ା ଏକଥା ହରିବାବୁ କହି ଚାଲିଥିବା ବେଳେ, ଆଶା ଦେବୀ ଭଦ୍ରତା ଖାତିରରେ କିଛି ନ କହିଲେ'ବି ଭିତରେ ଭିତରେ ଏସବୁ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଯେ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହାନ୍ତି, ତାହା ତାଙ୍କ ମୁଖରୁ ବେଶ୍ ଜଣା ପଡୁଥିଲା । ରବିବାବୁ ବେଶି ସମୟ ସେଠାରେ ଏ ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାକୁ ଆଉ ଇଚ୍ଛା କଲେ ନାହିଁ । ସଂକ୍ଷେପରେ କଥାକୁ ସାରିଦେବା ପାଇଁ ପଚାରିଲେ—ଏ ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁ ବୋଧହୁଏ ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କର ଅନେକ ଦିନରୁ ଚିହ୍ନାପରିଚିତ ଥିଲେ ?

ହରିବାବୁ କଥାଟାକୁ ହେୟଜ୍ଞାନ କଲାପରି କହିଲେ—ସେ ଆମର ଆଦୌ ଚିହ୍ନାପରିଚିତ ନ ଥିଲେ, କେବଳ ମାଆଙ୍କ ଯୋଗୁ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବା କଥା ।

ଏ କଥାକୁ ନେଇ, ଆଉ କେତେ କଥା ପଚାରିବାକୁ ରବିବାବୁଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲେ ବି, ଅଳ୍ପସମୟରେ କଥାକୁ ସାରି ଦେବାପାଇଁ ଆଶା ଦେବୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ନରମ ଗଳାରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ--ଉଦୟ-

ନାରାୟଣବାବୁ ବୋଧହୁଏ ଆପଣଙ୍କର କିଛି ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ହେବେ ! ଆପଣ ଏଠିକୁ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ବୋଧହୁଏ ଚିହ୍ନାପରିଚିତ ଥିଲ ?

ଆଶା ଦେବୀ ହଠାତ୍ ଏଭଳି ପ୍ରଶ୍ନରେ ଇତସ୍ତତଃ ହୋଇଗଲେବି ନିଜର ମନର ଭାବକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖି କହିଲେ—ସେ ଆମର ଖୁବ ଦୂର ସମ୍ପର୍କୀୟ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ । ମୁଁ ଏଠିକୁ ନ ଆସିବା ଆଗରୁ ପ୍ରତି ଛୁଟିରେ ସେ ଆମ ଘରକୁ ବୁଲି ଆସୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରି ତାଙ୍କର ସ୍ୱଭାବ ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ବାପ, ମା, ମରିଯିବା ପରେ କେଜାଣି କାହିଁକି, ତାଙ୍କର ସ୍ୱଭାବ ଏପରି ବଦଳିଗଲା ଯେ, ସେ ଜମିଦାରୀ ବନ୍ଧକ ରଖି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଯେଉଁଠି ଯାହା ଧନରତ୍ନ ଥିଲା, ସବୁ ବିକି ଭାଙ୍ଗି ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ ।

ରବିବାବୁ, ଆଶା ଦେବୀଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ ଶତ ଶତ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ ବି ଜାଣି ଶୁଣି ପଚାରିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସେତେବେଳକୁ ଧାରଣା ଜନ୍ମି ଆସୁଥିଲା—ଏ ବିଷୟରେ ନିଶ୍ଚୟ କିଛି ଗୁପ୍ତ ରହସ୍ୟ ଅଛି । ଆଶା ଦେବୀଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ ଗୁଡ଼େଇ ଛୁଡ଼େଇ ପଚାରିବା ମାନେ ସେ ମନରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ କରି ପାରନ୍ତି । ତେଣୁ ରବିବାବୁ ଆଶା ଦେବୀଙ୍କ କଥାରେ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇ କହିଲେ—ସେଥିରୁ ସୁବିଧା ନେଇ ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁ ଏଠାରୁ କରଜ ନେଇଛନ୍ତି । ନଚେତ ଆଖପାଖର ଜମିଦାର, ରାଜା, ମହା-ରାଜାଙ୍କଠାରୁ କରଜ ନ ନେଇ ଏଠିକୁ ଆସିଥାନ୍ତେ କାହିଁକି !

ହରିବାବୁ, ରବିବାବୁଙ୍କ କଥାରେ ସମ୍ମତି ଜଣାଇ କହିଲେ, ସେଇଆ ତ ପ୍ରକୃତ କଥା ଆଜ୍ଞା !

ରବିବାବୁ ଘଣ୍ଟାକୁ ଅନାଇଁଲେ ନଅଟା ବାଜିବା ଉପରେ । ଆଶା-ଦେବୀଙ୍କୁ ଆଉ କିଛି ପଚାରିବାକୁ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହେଲାନାହିଁ । କାରଣ,

ଏ ବିଷୟରେ ଆଉ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରୁ ଖବର ସଂଗ୍ରହ କରିବା ଉଚିତ । ତା'ପରେ ଉଠିପଡ଼ି କହିଲେ--ରାତି ବେଶି ହେଲାଣି, ଯାଉଛି ଆଜ୍ଞା । ଆପଣଙ୍କର ଏ ଦୁଃଖ ସମୟରେ ଏଣୁତେଣୁ ପଚାରି ବିରକ୍ତ କଲି ବୋଲି କିଛି ଭାବିବେ ନାହିଁ । ତେବେ, ଯଦି କେବେ ଦରକାର ପଡ଼େ, ତାହାହେଲେ ମୁଁ ପୁଣି ଆପଣଙ୍କୁ ବିରକ୍ତ କରିବାକୁ ଆସିବି ।

ଆଶା ଦେବୀ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ଆପଣଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ।

ରବିବାବୁ, ଆଶା ଦେବୀଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି ସେ ଘରୁ ବାହାରି ଆସିଲେ, ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ହରିବାବୁ । ରବିବାବୁ ହରିବାବୁଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ହୋଇଯିବା ଆଗରୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ହାତ ମିଳାଇ ଖୁସି ମନରେ କହିଲେ—ଆପଣଙ୍କର ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର; ମୁଁ କଦାପି ଭୁଲି ପାରିବି ନାହିଁ । ଆଜି ବେଳ ଥିଲେ ଆଉ କିଛିସମୟ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇଥାନ୍ତା । ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁ କପରି ପୁଣି ଠକା ସୁହିଦେଲେ, ସେ ସବୁକଥା ଆପଣଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣିବାକୁ ମୋର ବଡ଼ ଆଗ୍ରହ । କାଲି କେତେବେଳକୁ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ମିଳିବ—କୁହନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା । ମୁଁ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବି ।

ହରିବାବୁ, ଜଣେ ପୋଲିସ ଅଫିସରଙ୍କ ମୁଖରୁ ନିଜର ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣି, ରବିବାବୁଙ୍କ ପ୍ରତି ସେ ମୋହିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ରବିବାବୁଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇ କହିଲେ--କାଲି ଖାଇପିଇ ଦିନ ଗୋଟାଏ ବେଳକୁ ଆସନ୍ତୁ । ନିରୋଳା ସମୟ । ମୋ ବସାରେ ବସି ଗପସପ ହେବା ।

ରବିବାବୁ କୃତ୍ରିମ ହସି ହସି କହିଲେ—ଧନ୍ୟବାଦ, ମୁଁ ଠିକ୍ ସମୟରେ ପହଞ୍ଚିବି ।

ସେଦିନ ରବିବାବୁ ଖାଇପିଇ ଶୋଇଲେ, କିନ୍ତୁ ଅନେକ ରାତିଯାଏ ତାଙ୍କ ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସିଲା ନାହିଁ । କଣ ତେବେ ଘଟଣା ? କଲେଜ ଛୁଟିବା ପରେ ପରେ ଏ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଘଟିଲା କାହିଁକି ? ଉଦୟନାରାୟଣଙ୍କ କଥା ପଡ଼ିଲେ, ଆଶା ଦେବୀଙ୍କର ମୁହଁ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ବଦଳି ଯିବାର କାରଣ କଣ ? ଉଦୟନାରାୟଣ ଏତେ ବଡ଼ ଜମିଦାର, ପୁଣି ଉଚ୍ଚ-ଶିକ୍ଷିତ ଥିଲେ ବି ବିବାହ ହେଲେ ନାହିଁ କାହିଁକି ? କଲେଜର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛୁଟିରେ ସେ କେଉଁ ଆଶାରେ ଆଶା ଦେବୀଙ୍କ ଘରକୁ ଦଉଡ଼ୁଥିଲେ । ଆଶା ଦେବୀଙ୍କ ବୟସ ସେତେବେଳେ ନିଶ୍ଚୟ ପନ୍ଦର ଷୋଳ ହୋଇଥିବ । ପୁଣି ଧନଞ୍ଜୟ-ବାବୁଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ତାଙ୍କୁ ଉପହାର ଦିଆ ଯାଇଛି କାହିଁକି ? ଏ ସବୁ କଥା ତାଙ୍କ ମନରେ ବୁଢ଼ିଆଣୀଜାଲ ପରି ଛନ୍ଦି ହେଉଥିଲା ।

ରାତି ଏଗାରଟା ବାଜିଥିବେ ବି, ରବିବାବୁ ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସୁ ନ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ହେମଲତା ଅଭିମାନ କରି ମୁହଁ ବୁଲାଇ କହିଲେ, କଣ ଏତେ ଭାବୁଛ ଶୁଣେ ! ରାତିରେ ଶୋଇଲାବେଳେ ବି ଉପରକୁ ଚାହିଁ ସେଇ ଭାବନା ! ଇମିତି ଯଦି ସରକାରର ସଚ୍ଚା କର୍ମଚାରୀ ପାଲଟିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା, ତାହାହେଲେ କାହିଁକି ଯୁବତୀ ସ୍ତ୍ରୀର ହାତ ଧରିଲ ? କେତେବେଳେ ଟିକିଏ ହେଲେ ହସଖୁସିରେ ଗପସପ ହେବାକୁ ତମକୁ ବେଳ ମିଳୁ ନାହିଁ ?

ରବିବାବୁ ଭାବନା-ରାଜ୍ୟରୁ ଫେରି ଆସି ହସ ହସ ହୋଇ ସୋହାଗରେ ନିଜ ଆଡ଼କୁ ହେମଲତାକୁ ଅଉଜାଇ ଆଣି କହିଲେ, ମୋର ଭୁଲ୍ ହୋଇଛି--ହେମ ! ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି, ତମେ ଶୋଇ ଯାଇଛ ବୋଲି । ମୁଁ ଚେଇଁବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତମେ ବି ଚେଇଁଛ ନା ? ମୋ ରାଣୀ, କଣ କହିବ ପରା, କୁହ ?

ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ବାରମ୍ବାର ସୋହାଗରେ ହେମଲତା ଅଭିମାନ-ଭଙ୍ଗୀରେ କହିଲେ—ତିନି ମାସ ହେଲା କହିଲିଣି ପରା, ରମେଶବାବୁ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଯେମିତି ଦୁଲ୍ ହଣ୍ଠା ହୋଇଛନ୍ତି, ସେମିତି ମୋର ଯୋଡ଼ାଏ କରି ଆଣି ଦେବାକୁ । ସବୁ ମାସରେ କହୁଛ, କରୁନା । ଏଇ ଦଶହରାକୁ ନିଶ୍ଚୟ କରିଦେବ ।

ରବିବାବୁ, ସ୍ତ୍ରୀର କଥାରେ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥିଲେ, ତାଙ୍କର କଣ କରିବାରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଅଣ୍ଟୁଛି କୁଆଡ଼ୁ ! ଆଉ ମାସର ଆଉର ୩୦ ଟଙ୍କା ଦୋକାନୀର ବାକି ଅଛି । ଏ ପୁଣି ଦଶହରା ମାସ । ସବୁଆଡୁ ଖର୍ଚ୍ଚର ସୁଅ ଛୁଟିବ । ପୁଣି ଦୁଲ୍ ନ କଲେ ତ ନ ଚଳେ ! ମନର ଭାବନାକୁ ମନରେ ମାରି ପଚାରିଲେ—ସେ ଦୁଲ୍ ଦୁଇଟା କେତେ ସୁନାରେ ହୋଇଯିବ ?

ହେମଲତା ଖୁସି ହୋଇ କହିଲେ—ବାରଣୀ ଓଜନର ହେଲେ ହେବ ।

ରବିବାବୁ କହିଲେ—ହଉ, ଦଶହରାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ପିନ୍ଧିବ ।

ତହିଁ ଆରଦିନ ରବିବାବୁ ଖାଇପିଇ ଏଗାରଟା ବେଳକୁ ଅଫିସ ବାହାରିଗଲେ । ସେଠି ରହାସ ବିହାରିବାବୁଙ୍କ ସହିତ କେତେକ ପରାମର୍ଶ କରି ସିଧା ସାଇକେଲ ଚଲାଇଲେ ଧନଞ୍ଜୟବାବୁଙ୍କ ଘର-ଆଡ଼େ । ଫାଟକ ଖୋଲି ତାଙ୍କ ବାରଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଉଠିଯାଇ ଜଣେ ଚାକରକୁ ପଚାରିଲେ—ହରିବାବୁ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଡାକିଦିଅ ।

ଚାକର ଟୋକାଟି କହିଲା—ବାବୁ ମୋତେ ଏଠି ବସାଇ, କଣ କାମରେ ବାହାରକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । କହିଛନ୍ତି—ଆପଣ ବୈଠକ-ଖାନାରେ ବସନ୍ତୁ, ସେ ଏଇକ୍ଷଣି ଆସିବେ । ରବିବାବୁ ତାଙ୍କ ସାଇ-କେଲଟା ଉପରକୁ ଉଠାଇ ଆଣିବାକୁ କହି ବୈଠକଖାନାରେ ବସିଲେ ।

ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦର ମିନିଟ ପରେ ହରିବାବୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ରବି-ବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି କହିଲେ—ମୁଁ ଜାଣେ, ଆପଣ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଆସିଥିବେ । ତେବେ କଣ କରିବି ଆଜ୍ଞା, ଘରୁ ଚିଠି ଆସିଲା, ଜରୁରୀ କ'ଣ ପଚିଶଟା ଟଙ୍କା ଦରକାର । ନହେଲେ ନ ଚଳେ । ଡାକଘରୁ ତ ସିଧା ମୁଁ ପଠାଇ ଦଉଡୁଛି ।

ହରିବାବୁଙ୍କ କଥାରେ ରବିବାବୁଙ୍କର ସନ୍ଦେହ କରିବାର କିଛି ନ ଥିଲା । ସେ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ—ମୁଁ ତ ବେଶି ସମୟ ବସି ନାହିଁ । ଦଶ ପନ୍ଦର ମିନିଟ ମଧ୍ୟରେ ଆପଣ ଆସିଗଲେ ।

ହରିବାବୁ ଆଉ ଖଣ୍ଡେ ଚେୟାରରେ ବସିପଡ଼ି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଚାରିଲେ—ଏଇଠି ବସି ଗପସପ ହେବା, ନା ମୋ ବସାକୁ ଯିବା ?

ରବିବାବୁ ଖୁସି ମନରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ଆପଣ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ନିରୋଳା ମନେ କରୁଛନ୍ତି, ସେଇଠିକୁ ଚାଲନ୍ତୁ ।

ହରିବାବୁ ଉଠିପଡ଼ି କହିଲେ—ତାହାହେଲେ ମୋ ବସାକୁ ଚାଲନ୍ତୁ । ପ୍ରକୃତରେ ହରିବାବୁଙ୍କ ବସା ସେହି ହତା ଭିତରେ ବଡ଼ ନିରୋଳା ଜାଗାରେ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ବସାରେ ଦୁହେଁ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଚେୟାରରେ ବସିପଡ଼ିଲା ପରେ, ହରିବାବୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ—କାଲି କେଉଁ ଯାଏ କଥା ପଡ଼ିଥିଲା ଆପଣଙ୍କର ମନେ ଅଛି ଆଜ୍ଞା ?

ରବିବାବୁ କଥାକୁ ଟିକିଏ ମନେ ପକାଇଲାପରି ହୋଇ କହିଲେ, ଆପଣ ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁ ରାଗିଙ୍କର ଚିଠି ଦେବା କଥା ତ କହିଥିଲେ ।

ହରିବାବୁ ଉତ୍ତେଜିତ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ---ତାଙ୍କ ରାଗକୁ ଆମ ବାବୁଙ୍କର ରାଗ ତ କମ୍ ନୁହେଁ । ଆମ ବାବୁ କାଉଁରିଆ କାଟି, ଜିଦ୍ ପଡ଼ିଲେ ଭାଙ୍ଗିଯିବେ ପଛକେ, ନଇଁବେ ନାହିଁ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ନାମରେ ନାଲିସ ହେଲା । ସତ କଥା ଆଜ୍ଞା, ଆମର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା,

ସେ କଦାପି ଟଙ୍କା ଦେଇପାରିବେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମକଦ୍ଦମା ଶେଷ ତାରିଖ ଦିନ ତାଙ୍କର ଜଣେ ଲୋକ ବିନା ଆପତ୍ତି ଓଜରରେ ଆମର ସୁଧ ମୂଳ ସହିତ ଡିଗ୍ରୀ ହୋଇଥିବା ଟଙ୍କା ଦାଖଲ ଦରିଦେଲା ।

ରବିବାବୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ—ସେ ଟଙ୍କା କେଉଁଠୁ ଆଣିଲେ, ଆପଣ ଶୁଣାଶୁଣିରେ କିଛି ଜାଣି ନାହାନ୍ତି ?

ହରିବାବୁ ଟିକିଏ ରହି କହିଲେ—ମୁଁ ସେକଥା ଆଜ୍ଞା ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ ।

ରବିବାବୁ ପୁଣି ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ—ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଯେଉଁଦିନ ଘଟିଲା, ସେଦିନକୁ କଚେରୀରୁ ଟଙ୍କା ଉଠାଇବାର କେତେଦିନ ହୋଇଥିଲା ?

ହରିବାବୁ ଟିକିଏ ଚିନ୍ତା କରି କହିଲେ--ତିନି ଚାରିଦିନରୁ ବେଶି ହେବ ନାହିଁ । ତାପରେ ସେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ରବିବାବୁଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ, ଏସବୁ କଥା କାହିଁକି ବୁଝୁଛନ୍ତି ଆଜ୍ଞା ! ଆପଣ କଣ ଭାବୁଛନ୍ତି, ଏ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର କିଛି ସମ୍ପର୍କ ଅଛି !

ରବିବାବୁ କଥା ବୁଲାଇ କହିଲେ—ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର କିଛି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ ସତ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ପଚାରୁଥିଲି, ଯଦି ଟଙ୍କା ଆଣିବାବେଳେ କୌଣସି ବଦମାସ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥାଏ, ତାହାର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ହେବ । ତାପରେ ଅନ୍ୟ ବିଷୟ ନେଇ ଏଣୁତେଣୁ ଗପ ପଡ଼ିଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ କଥା ମଝିରେ ରବିବାବୁ ପଚାରି ଦେଲେ, ସେ ଉଦିତନାରାୟଣବାବୁ କେତେଦିନ ହେଲା ଏଠିକୁ ଆସି ନାହାନ୍ତି ?

ହରିବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ଅନେକଦିନ ଆଗେ ଥରେ କି ଦୁଇଥର ଆସିଥିବେ । ତାପରେ ଟଙ୍କା କାରବାର ତାଙ୍କ କ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ ଏଜେଣ୍ଟଙ୍କ ଜରିଆରେ ହୋଇଛି ।

ରବିବାବୁ ଯିବାକୁ ତୟାର ହେଉ, ହରିବାବୁଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇ କହିଲେ—ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିଥିବାରୁ କିଛି ଭାବିବେ ନାହିଁ । ଦରକାର ହେଲେ ପୁଣି ଦେଖାସାକ୍ଷାତ ହେବ ।

ରବିବାବୁ ସିଧା ସାଇକେଲ ଧରିଲେ ଷ୍ଟେସନ ବାଟେ ଘୁରି ଆସିବାକୁ । ତାଙ୍କ ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଜାଗି ଉଠିଛି, ସେ ଶୀଘ୍ର ଆଶା ଦେବୀଙ୍କ ନିଜ ଘର ଓ ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ଛଦ୍ମବେଶରେ ଯିବେ । ଆଶା ଦେବୀ ଓ ଉଦୟନାରାୟଣଙ୍କର କି ସମ୍ପର୍କ, ସେକଥା ତାଙ୍କର ବୁଝିବା ନିତାନ୍ତ ଦରକାର ।

ଷ୍ଟେସନରୁ କିଛିବାଟ ଆସି ଗୁଡ଼ଲିଆଗଞ୍ଜ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ ନିକଟରେ ଦେଖିଲେ—ସେଠାରେ ଥିବା ଦଶବାରଟା ବରଗଛମୂଳେ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ଜଣ ଭିକ୍ଷୁକ ବସିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କ ହାତରେ ଭିକ୍ଷାପାତ୍ର । ତାଙ୍କ ମଝିରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି, ସ୍ତ୍ରୀକୁ ନଚାଇ ଭିକ୍ଷା କରୁଥିବା ଜଣେ ପଶ୍ଚିମା ଯୁବକ । ତା ମୁଣ୍ଡରେ ପଗଡ଼ି । ଦେହରେ ରଙ୍ଗ ବେ-ରଙ୍ଗର କମିଜ । ପଛରେ ହାରମୋନିୟମଟିଏ ଝୁଲୁଛି । ତା ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ଜଣେ ଯୁବତୀ, ଅଠର ଊଣେଇଶ ବର୍ଷ ହେବ, ଗୋଲ ମୁହଁ, ଚୂନ ରଙ୍ଗର ଧଳା ଦାନ୍ତ, ଢଳଢଳ ଆଖିରେ କଜ୍ଜଳ ଗାର । ଦେହରେ ପିନ୍ଧିଥିବା ସିଆଁ ମଇଳା ଛିଟ ବ୍ଲାଉଜକୁ ଠେଲି ତାର ଉନ୍ନତସ୍ତନ ଦୁଇଟି, ବୃଦ୍ଧ ଶରୀରରେ ବି କାମ ଲାଳସା ଜାଗ୍ରତ କରିବ । ଅଣ୍ଟାରେ ନାଲି ଛିଟର ଘାଗରା । ବଳାଗଣ୍ଠିରେ ଘୁଙ୍ଗୁର । ସେମାନେ ସେଠାରେ ବସିଥିବା ଭିକ୍ଷୁକମାନଙ୍କ ଭିକ୍ଷାପାତ୍ରରେ ଠନ୍ ଠନ୍ କରି ପଇସା ପକାଉଛନ୍ତି ।

ରବିବାବୁ ସେଠି କଣ ହେଉଛି ବୋଲି ଦେଖିବାକୁ ସାଇ-କେଲରୁ ଓହ୍ଲାଇପଡ଼ି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ ।

କିଛିସମୟ ପରେ ସେହି ପଶ୍ଚିମା ଯୁବକଟି, କିଏ ଜଣେ ବାବୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନାଇ ଠିଆ ହୋଇଥିବାରୁ ହିନ୍ଦିରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା—କଣ ଦେଖୁଛନ୍ତି ବାବୁ ?

ରବିବାବୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ଦେଖୁଥିଲି, ତୁମେ ନିଜେ ଭିକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆସି କାହିଁକି ଏହି ଭିକ୍ଷୁକମାନଙ୍କୁ ପଇସା ବାଣ୍ଟୁଛ ! ଏକଥା ଆଜି ମୁଁ ନୂଆ ଦେଖିଲି ।

ସେହି ପଶ୍ଚିମା ଯୁବକଟି ତାଚ୍ଛଲ୍ୟଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ଆପଣଙ୍କୁ ଏକଥା ବଡ଼ ରହସ୍ୟଜନକ ଜଣାଯାଉଛି, ନୁହେଁ ! ଭିକ୍ଷୁକର କଣ ହୃଦୟ ନାହିଁ ? ନିଜ ଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି ହୀନ ଅପାରଗ ଭିକ୍ଷୁକଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ଲାଘବ କରିବାକୁ କଣ ତାର ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ନାହିଁ ! ଏମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଆମର ଭିକ୍ଷା ଆଦାୟ କରିବାର ସମ୍ବଳ ଆଉ ଗୁଣ ଅଛି । ତେଣୁ ଆମେ ଏମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଯଥେଷ୍ଟ ଭିକ୍ଷା ସଂଗ୍ରହ କରିପାରୁଛୁ । ଆମର ଯେତିକି ଲୋଡ଼ା ସେତିକି ରଖି, ଆଉ ସମସ୍ତ ରୋଜଗାର ଧନ ଏହି ନିକୃଷ୍ଟ ଭିକ୍ଷୁକମାନଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟି ଦେଉଛୁ ଆଜ୍ଞା !

ରବିବାବୁ ଭିକ୍ଷୁକ ମୁହଁରୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ପ୍ରଥମ କରି ଏକଥା ଶୁଣି ବଡ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବୋଧ କରୁଥିଲେ । ତାପରେ ତାକୁ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲେ—ଯାହାହେଉ, ତୁମେ ଖୁବ୍ ଭଲ କାମ କରୁଛ !

ଯୁବକଟି ପଚାରିଲା---ହଜୁର, ଆପଣ କଣ କରନ୍ତି ?

ରବିବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ---ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟ କରେ ।

ଯୁବକଟି ହସି ଦେଇ କହିଲା--ଆପଣଙ୍କର ସେ ଗୁଣ ଅଛି ବୋଲି ସେ କାମ ତୁଲାଇ ପାରୁଛନ୍ତି । ଆମର ଆଜ୍ଞା, ଏଇ ହାରମୋନିୟମଟି, ଆଉ ମୋ ଔରତର କଣ୍ଠହିଁ ସମ୍ବଳ । ମଣିଷ ଆନନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ସବୁକିଛି କରେ । ଆମର ଆଉ କଣ ଅଛି ହଜୁର ! ଏହି ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନରେ

ସେମୁଣ୍ଡ ଯାଏ, ଗୀତଗାଇ ନାଚ ଆମ ଦିନ କଟିଯାଉଛି । ଅଚ୍ଛା ନୁହେଁ ବାବୁ !

ରବିବାବୁ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥିଲେ—କଣ୍ଠ ବଦଳରେ ଏହି ରୂପହିଁ ସମ୍ବଳ । ମନର କଥା ନ ସରୁଣୁ ସେହି ଯୁବତୀଟି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆଗେଇ ଆସି, ଆଖି ନଚାଇ ହସ ହସ ହୋଇ ହାତ ପତାଇଲା, ତୁମ୍ ବ କୁଛ୍ ଦୋ ବାବୁ !

ସେହି ଯୁବତୀଟିର ଯୌବନ ପ୍ରତିଭା ପାଖରେ ରବିବାବୁ ନଇଁ ଯାଉଥିଲେ । ବିନା ଆପତ୍ତି ଓଜରରେ ପକେଟରେ ହାତ ପୁରାଇ ଦେଖିଲେ, ଦୁଇଟି ଟଙ୍କା ଅଛି । ଟଙ୍କାଟିଏ ଭଙ୍ଗାଇ ଆଠଅଣା ଦେବାକୁ ତାଙ୍କର ସାହାସ ପାଇଲା ନାହିଁ । ଆସ୍ତେ ଟଙ୍କାଟିଏ କାଢି ତା ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ । ଯୁବତୀଟି ପୁଣି ଆଖି ନଚାଇ ନମସ୍କାର କରି ମୁହଁ ବୁଲାଇଲା ।

ରବିବାବୁ ସାଇକେଲ ଚଢିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ସାଇକେଲ ଚଢି ବି, ସେହି ଯୁବତୀଟିର ରୂପ ଯୌବନ ଓ ଆଖିନଚାକୁ ମନେ ପକାଇ ନିଜେ ତାକ୍ ଧିନ୍‌ଧିନ୍ ନାଚୁଥିଲେ ।

... ...

ରବିବାବୁ, ରାହାସବହାଦୁରବାବୁଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ, ସେ ଅଫିସରୁ ଆସି ଜଳଖିଆ ଖାଇ ବସିଛନ୍ତି । ରବିବାବୁ ତାଙ୍କ ଅଫିସ ଘରେ ବସି ଖବର କାଗଜ ଉପରେ ଆଖି ପକାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ସେହି ତରୁଣୀଟିର ରୂପ ନାଚୁଥିଲା । କିଛିସମୟ ପରେ ରାହାସବହାଦୁରବାବୁ ଅଫିସକୁ ଆସିବାରୁ, ରବିବାବୁ ନମସ୍କାର କଲେ । ରାୟବହାଦୁରବାବୁ ଖୁସି ମନରେ ତାଙ୍କ ଚେୟାରରେ ବସି ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ କହିଲେ—ବସନ୍ତୁ ରବିବାବୁ, ଆଜି ଖବର କଣ ? ସେ ବିଷୟରେ

କୌଣସି ସନ୍ଧାନ ମିଳିଲା ? ଆଜି ବି ଗଗନବାବୁ, ସେ ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣିବାକୁ ଫୋନ ଦ୍ୱାରା ପଚାରୁଥିଲେ ।

ରବିବାବୁ ନମ୍ର ସ୍ୱରରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ଏ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ କିଛି ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଘଟିନାହିଁ ଯେ-ଏଣୁତେଣୁ ସନ୍ଧାନ ନେଇ କିଛି କରିବାକୁ ହେବ । ଏହା ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବପର ହୋଇଛି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଅପେକ୍ଷା କମ ଚତୁର ନୁହନ୍ତି । ତା ପରେ ରବିବାବୁ, ରାୟବାହାଦୁରବାବୁଙ୍କୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପଚାରିଲେ---ଅନ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ସନ୍ଧାନରେ ଲାଗିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କଠାରୁ କଣ କିଛି ସଂନ୍ଧାନ ମିଳିଛି ?

ରାୟବାହାଦୁରବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ---କିଛି ଖବର ସଂଗ୍ରହ ଯେ ନ ହୋଇଛି ଇମିତ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ଏ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ସହିତ ତାର ବିଶେଷ କିଛି ସମ୍ପର୍କ ଥିଲା ପରି ମୋର ମନେ ହେଉ ନାହିଁ । ଆପଣ କିଛି ସଂଗ୍ରହ କରିଛନ୍ତି ?

ରବିବାବୁ ଟିକିଏ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଉତ୍ତର ଦେଲେ---ଆଜ୍ଞା ମୁଁ ଯେଉଁ ଘଟଣା ଉପରେ ଆସ୍ଥା ରଖି; ମୋର ଅନୁସନ୍ଧାନ ଚଳାଇଛି, ତାହା ଫଳବତୀ ହେବାର ଆଶା ରହିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋର ଏ ପ୍ରାଥମିକ ଅନୁସନ୍ଧାନ ମାତ୍ର । ମୁଁ ଆଉ ଟିକିଏ ଆଗେଇ ଗଲେ, ଆପଣଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ସମ୍ବାଦ ଜଣାଇବି । ତେବେ ମୁଁ ଏଇ ଗୁରୁଦିନ ପରେ ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦର ଦିନ ଏ ସହରରୁ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହିବି । ମୋର ଯାହା ଦରକାର ତାହା ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ରାୟବାହାଦୁରବାବୁ ଖୁସିହୋଇ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ଏ ଯାତ୍ରାରେ ଜୟ କାମନା କରୁଛି । ଆପଣ ଯାହା ଇଚ୍ଛା କରିବେ

ତାହା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଦିଆଯିବ ଏବଂ ଆପଣ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ସାହାଯ୍ୟ ଚାହିଁବେ, ମୁଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ, ଆପଣଙ୍କୁ ଯୋଗାଇ ଦେବି ।

ରବିବାବୁ କୃତଜ୍ଞତାଜ୍ଞାପନ କରି କହିଲେ—ଆପଣଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦରୁ ମୁଁ ଯେ ଜୟଯୁକ୍ତ ହେବି ତାହା ମୋର ଭରସା ରହିଛି ।

ତା'ପରେ ରାସବିହାରୀବାବୁ, ପୁଝାରୀକୁ ଡାକିଲେ—ଚା ଦି' କପ ଆଣିବା ପାଇଁ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପୁଝାରୀ ଚା ଆଣି ଥୋଇଲାକ୍ଷଣି, ରାସବିହାରୀବାବୁ କହିଲେ—ରବିବାବୁଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ଲେଟରେ ବିସ୍କୁଟ ଆଣ ।

ପ୍ରାୟ ସନ୍ଧ୍ୟା ଛ'ଟା ବେଳେ ରବିବାବୁ ରାସବିହାରୀବାବୁଙ୍କ ଘରୁ ବସାକୁ ଫେରିଲେ । ତା'ପରେ ରାତି ଆଠଟା ବେଳକୁ ଗଲେ ଦୀନବନ୍ଧୁବାବୁଙ୍କ ବସାକୁ । ସେଠାରେ ସେ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କ ବସା ଆଡେ଼ ଟିକିଏ ନଜର ରଖିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ ।

ତହିଁଆରଦିନ ସକାଳ । ରବିବାବୁ ନିଜର କାମରେ ବଜାରକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । ମାରୁୱାଡ଼ି ପଟିରେ ଯେଉଁଠି ଦେଖ, ଖାଲି ଭେଲା ଭେଲା ଲୋକ । କେଉଁଠି ଠିଆହୋଇ, କେଉଁଠି ବସି, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁପ୍ତ ଖବର ଭଳି ଚୁପ୍ ଚାପ୍ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଛନ୍ତି । ଏହାଛଡ଼ା ସେଠି ମଦନଲାଲଙ୍କ ଘର ସାମନାରେ ଅନେକ ଲୋକ ଠିଆହୋଇ ଖବର କଣ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଅନାଇ ରହିଛନ୍ତି । ଭିତରୁ କାନ୍ଦବୋବାଳି ଶୁଭୁଛି, କଥା କଣ ଜାଣିବାପାଇଁ, ରବିବାବୁ ସାଇକେଲରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ି ସେଠି ଠିଆହେଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ନିଜକୁ ମିଶାଇ ଦେଇ, କଥା କଣ ବୋଲି ଜଣକୁ ପଚାରିବାରୁ ସେ କହିଲା—ଘଟଣା କଣ ମୁଁ କିଛି ଜାଣି ନାହିଁ । ତେବେ କାଲି ରାତିରେ ସେଠଜୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବଗିଚା ଘରେ ନିର୍ମମ ଭାବରେ କିଏ ହତ୍ୟା କରିଛି !

ରବିବାବୁ ଏକଥା ଶୁଣିଲାକ୍ଷଣି ଚମକି ପଡ଼ିଲେ--ତାଙ୍କ ଆଗରେ ସେ ଦିନର ପଢ଼ିବା ଟ୍ରଙ୍କ ଭିତରେ ଥିବା ଧନଞ୍ଜୟବାବୁଙ୍କର କଟା ମୁଣ୍ଡ ସହିତ ଥିବା ଚିଠି-ଖଣ୍ଡିକ ଆଖି ଆଗରେ ନାଚିଉଠିଲା--ଏଭଳି ଅତ୍ୟାଗ୍ରହୀ, ଚରିତ୍ରହୀନ, ଧନୀ ଲୋକଗୁଡ଼ାକୁ ଯେତେ ରାସ୍ତାରେ କୁକୁରଙ୍କ ପରି ବାଡ଼େଇ ବାଡ଼େଇ ମାରିଦିଆ ଯାଇପାରେ, ସେତେ ଭଲ । ତାହାହେଲେ ଜଣେ ସେହି ହତ୍ୟାକାରୀ ଦଳ ଏହି କଟକ ସହରରେ ପୋଲିସକୁ ହେୟ ମନେ କରି ପୁଣି ଏକ ଭୟାବହ କାଣ୍ଡ ଘଟେଇ ସାରିଲେଣି ।

ପୁନର୍ବାର ରବିବାବୁ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ମାରୱାଡ଼ି ଲୋକକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ—ସେଠଜୀଙ୍କ ବଗିଚାଘର କେଉଁଠି ? ତାଙ୍କର ଶବକୁ କ'ଣ ଏଠିକି ଅଣାଯାଇଛି ?

ଲୋକଟି ଦୁଃଖ କରି ଉତ୍ତର ଦେଲା--ବର୍ତ୍ତମାନ ଖବର ଏଠି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ସେଠଜୀ ନିରୋଳାରେ ସେହି ବଗିଚା ଘରେ ରହିବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । କାଲି ସେ ଏଠିକି ଆସିଥିଲେ, ହିସାବକିତାବ ବୁଝି ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ମଟରରେ ବଗିଚା ଘରକୁ ଯାଇଥିଲେ । ସେଠି ତାଙ୍କୁ ରାତିରେ କିଏ ହତ୍ୟା କରିଛି । ତାଙ୍କର ପୁଅ, ଭାଇ ଏବଂ ଅନେକ ମାରୱାଡ଼ି ସେଠିକି ଯାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ବଗିଚା ଘର ହେଉଛି, ତୁଳସୀପୁର ପାଖ ମହାନଦୀ କୂଳରେ ।

ରବିବାବୁ ସେଠାରେ ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ସିଧା ଦଉଡ଼ିଲେ ମହାନଦୀ କୂଳରେ ଥିବା ସେଠଜୀଙ୍କର ବିଶ୍ରାମ ଗୃହ ଆଡ଼କୁ । ସେଠି ଯାଇଁ ଦେଖିଲେ ଫାଟକ ପାଖରେ ପୋଲିସ ପହରା ଅଛି । ଫାଟକ ଆଗରେ କେତେ ଟୋକା, ବୁଢ଼ା, ସେଠଜୀଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କଲା କିଏ ଏବଂ କିପରି, ତାହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବମନରେ

ଠିଆ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେ ଫାଟକ ପାଖରେ ପହରା ଦେଉଥିବା ସିପାହୀକୁ ପଚାରି ବୁଝିନେଲେ ଯେ, ଲାଲବାଗ ଥାନାର ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର, ସବ୍‌ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର, ଜମାଦାର ଇତ୍ୟାଦି ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି ।

ଫାଟକ ପିଠାଇ ଭିତରକୁ ଯିବା ଆଗରୁ ରବିବାବୁ ଥରେ ସେଠଜୀଙ୍କର ବଙ୍ଗଳାର ହତାଆଡ଼େ ଅନାଇଁ ଗଲେ । ବିରାଟ ବଗିଚା । ଗଡ଼ପାଖରେ ଇଟାର ପାଚେରୀ । ଗାଁ ଠାରୁ ବଗିଚା ବେଶି ଦୂର ନ ହେଲେ ବି ସେ ସ୍ଥାନଟା ବଡ଼ ନିଛାଟିଆ । ବଗିଚା ଭିତରେ ଆମ୍ବ ଲିଚୁ, ପିଜୁଳିଗଛ ଭରପୂର । ଫାଟକର ସେମୁଣ୍ଡରେ ଠିକ୍ ମହାନଦୀ ବନ୍ଧକୁ ଲାଗି ସୁନ୍ଦର ଡାକବଙ୍ଗଳାଟିଏ । ଫାଟକ ପାଖରୁ ଗୋଟିଏ ସିଧା ରାସ୍ତା ବଙ୍ଗଳାର ପାହାଚଯାଏ ପଡ଼ିଛି । ରାସ୍ତାର ଦୁଇ ପାଖରେ ଝାମ୍ପୁରା ଝାମ୍ପୁରା ଛୋଟ ଛୋଟ ବକୁଳଗଛ । ଫାଟକ ପାଖରୁ କୌଣସି ଲୋକ ବିପଦ ଆପଦ ବେଳେ ରାତିରେ ଡାକିଲେ—ବଙ୍ଗଳା ଭିତର ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିବା ମୁସ୍କିଲ ।

ରବିବାବୁ ଫାଟକ ଖୋଲି ଭିତରକୁ ପଶିଲେ । ଫାଟକଠାରୁ ସିଧା ଗୋଟିଏ ସୁରୁକି ରାସ୍ତା ଡାକବଙ୍ଗଳା ପାହାଚପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଡ଼ିଛି । ସେ ସିଧା ସିଧା ଯାଇ ବଙ୍ଗଳାର ପାଖରେ ଥିବା ଏକ ଅମ୍ବଗଛକୁ ସାଇକେଲ ଡେରି ବାରଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଉଠିଗଲାକ୍ଷଣି ସବ୍‌ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଯୁଗଳବାବୁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ପକାଇ ପାଛୋଟି ନେଲେ । ରବିବାବୁ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ--କେଉଁଠି ସେଠଜୀଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରାଯାଇଛି ?

ଯୁଗଳବାବୁ ଆଗେ ଆଗେ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେଲେ । ବାରଣ୍ଡା ଟପିଲେ ଏକ ବିରାଟ ହଲ । ସେହି ହଲ ଭିତରେ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏଟି ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ଗଦି ବେଞ୍ଚ ପଡ଼ିଥିଲା । ଘରର ମଝିରେ ଖୁବ୍ ଦାମିକା

ଫୁଲଫଳଶୋଭିତ କାର୍ପେଟର ଗାଲିଚା ବିଛା ହୋଇଛି । କାନ୍ଥରେ ଅସଂଖ୍ୟ ସୌଖିନ ଫଟୋ । ଉପର ଛାତରେ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ କାଚର ଝାଡ ଭିତରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ବଲ୍ବ ଖଞ୍ଜା ହୋଇଛି । ଏ ଘରକୁ ଯେକୌଣସି ଲୋକ ପଶିଲେ ଜାଣି ପାରିବ ଯେ, ସେଠଜୀ ନିଶ୍ଚୟ ଆଧୁନିକ ଉଚ୍ଚ ଧରଣର ଲୋକ । ରବିବାବୁ ଥରେ ଚାରିଆଡକୁ ଚାହିଁ, ଚେୟାରରେ ବସିଥିବା ଇନ୍ସପେକ୍ଟରବାବୁଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କଲେ । ଇନ୍ସପେକ୍ଟର ସନାତନବାବୁ ଖୁସି ହୋଇ କହିଲେ, ଆପଣ ଆସି ଖୁବ୍ ଭଲ କରିଛନ୍ତି । ବଡ଼ ରହସ୍ୟଜନକ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ, ଆମେ ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କୁ ଖବର ଦେଇଛୁ । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପହଞ୍ଚି-ଯିବେ ବୋଲି ଆମେ ଆଶା କରୁଛୁ ।

ରବିବାବୁ ସେଠଜୀଙ୍କର ମୃତ ଦେହ ଦେଖିବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ିବାରୁ ଯୁଗଳବାବୁ ତାଙ୍କୁ ସେହି ବୈଠକଖାନା ସଂଲଗ୍ନ ଆଉ ଗୋଟିଏ କୋଠରୀକୁ ନେଇଗଲେ । ଏହି କୋଠରୀଟି ସେଠଜୀଙ୍କର ଶୋଇବା ଘର ।

ଯୁଗଳବାବୁ ଘରର ଏକ କଣକୁ ହସ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି କହିଲେ ଦେଖନ୍ତୁ ରବିବାବୁ, କିଭଳି ଶୋଚନୀୟ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ?

ରବିବାବୁ ସେଆଡକୁ ଚାହିଁ ଦେଲାକ୍ଷଣି ଶିହରି ଉଠିଲେ । କି ବିଭତ୍ସ ସେ ଦୃଶ୍ୟ । ସେଠଜୀଙ୍କ ବିରାଟ ତେଜସ୍ୱୀ ଦେହରେ ସେଠଜୀ ଗୋଟାଏ ବଡ ଦଉଡ଼ିରେ ଦୁଇପଲସ୍ତ କରି ବନ୍ଧା ହୋଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଛାତିରେ ଦିଶୁଛି ଛୁରୀର ଭୁସା ଦାଗ । ରକ୍ତ ସେଇବାଟେ ଛୁଟି ଅଧ-ବଖରା ଘର ରକ୍ତଗଙ୍ଗାରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ସେଠଜୀଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଛାତି ଉପରକୁ ନଇଁ ପଡ଼ିଛି ଆଉ ଥଲ୍ଥଲ ପେଟ ଉପରେ ରକ୍ତଧାର ବହି ଭୟଙ୍କର ଦିଶୁଛି । ରବିବାବୁ ସେଠଜୀଙ୍କର ସେହି ଶୋଚନୀୟ ମୃତ

ଦେହଆଡେ ଆଖି ପକାଇଲେ ଓ ଏହି ହତ୍ୟାକାରୀ କିଏ, କାହାର ଇଙ୍ଗିତରେ ଏସବୁ ସମ୍ଭବପର ହେଉଛି, ତାହା ଜାଣିବାକୁ ତାଙ୍କ ମନ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ।

ବାହାରେ ମଟର ପେଁ ପେଁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଯୁଗଳବାବୁ କହିଲେ, ଗଗନବାବୁ ଆସିଗଲେଣି ! ତା ପରେ ସେ କୋଠରୀରୁ ଫେରି ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କୁ ପାଛୋଟି ଆଣିବାକୁ ବାହାରିଗଲେ । ପୋଲିସ ସାହେବ ଗଗନବାବୁ, ଅନ୍ୟ ଏକ ମଟରରୁ ସୁହାସବହାଦୁରବାବୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଗମ୍ଭୀର—ମୁଣ୍ଡ ସେହି ବିଷୟରେ ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ । ନୀରବରେ ଦୁହେଁ ବାରଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଉଠି ଆସିଲେ । ଇନ୍ସପେକ୍ଟରବାବୁ ସେମାନଙ୍କୁ ସିଧା ନେଇଗଲେ ସେଠଜୀଙ୍କୁ ଯେଉଁ କୋଠରୀରେ ହତ୍ୟା କରାଯାଇଛି ।

ଗଗନବାବୁ ଓ ସୁହାସବହାଦୁରବାବୁ ସେଠଜୀଙ୍କ ମୃତ ଦେହକୁ ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇଗଲେ । ଲକ୍ଷପତି ସେଠଜୀଙ୍କର ହତ୍ୟା, ଏ କଥା ଜଣାଗଲା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସହରଆଡେ ହୁଲସ୍ଥୂଲ ପଡ଼ିବ ଏବଂ ଲୋକେ ପୋଲିସ ବିଭାଗର ଅପାରଗତାକୁ ଯେ ଜୋର ଦେଇ କଥା-ବାର୍ତ୍ତା ହେବେ, ଏକଥା ଭାବି ସେମାନେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ ।

କିଛିସମୟ ନୀରବରେ ଠିଆ ହୋଇ ସୁହାସବହାଦୁରବାବୁ ରବିବାବୁଙ୍କୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି କହିଲେ— ଦେଖ ରବିବାବୁ, ଏ ଘଟଣା ମଧ୍ୟ ତୁମରି ଉପରେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଲାସଟିକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ପରୀକ୍ଷା କରିନିଅ । ସୁହାସବହାଦୁରବାବୁ ମଧ୍ୟ ନିଜେ ଲାସଟିର ଚାରିପାଖ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ରବିବାବୁ ସେଠଜୀଙ୍କୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ତାଙ୍କ ଅଣ୍ଟାରେ ଖୋସା ହୋଇଥିବା ଖଣ୍ଡେ କାଗଜ କାଢି ଆଣି ତରତର କରି ଫିଟାଇ ପଢ଼ିଲେ ।

ଲେଖାଅଛି—

ଜୀବ ହିଂସା କରିବା ମହାପାପ । ଯିଏ କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ସହସ୍ର ଲୋକଙ୍କୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ବୁଦ୍ଧି ଖେଳାଇ ହାଡ଼ରୁ ମାଂସ ଛଡ଼ାଇ ପାରେ, ଗରିବ ଲୋକଙ୍କୁ ଚାଉଳରେ ଗୋଡ଼ି, ତେଲରେ ଭେଜାଲ ମିଶାଇ, ନିଜର ନୋଟ୍‌କେଶ ବୋଝେଇ କରିପାରେ, ସେଭଳି ମଣିଷରୂପୀ ହିଂସ୍ର ସିଂହକୁ ହତ୍ୟା କରିବାରେ ପୁଣ୍ୟ ଛଡ଼ା ପାପ ନାହିଁ । ଏକ ସମୃ ହାଡଚୋଷା କୁକୁର ସେଠର, ପୁଣି ପଇସା ବଳରେ, ଯୁବତୀମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ସଙ୍କ ମଧ୍ୟ କମ ନୁହେଁ ! ସେଠଙ୍କର ଏହି ନୋଟ୍‌କେଶ ଭିତରେ ସଞ୍ଚିତ ଦୁଇଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ନେଲୁ—ତାର ଦକ୍ଷିଣା ସ୍ୱରୂପ ତାର ପ୍ରାଣ ମଧ୍ୟ ।

ରବିବାବୁ ସେ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ଏକ ନିଶ୍ୱାସରେ ପଢ଼ିସାରି, ତାହା ଗଗନବାବୁଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ । ଗଗନବାବୁ ଖୁବ ଧ୍ୟାନର ସହିତ ସେ ଖଣ୍ଡିକ ପଢ଼ିସାରି ସୁହାସବିହାରୀବାବୁଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ କହିଲେ — ଏହା ପୋଲିସ ବିଭାଗର ଏକ ସମସ୍ୟା ହୋଇ ଉଠିଲଣି । ସେ ଦିନର ସେହି ଚିଠିରୁ ମୁଁ ଅନୁମାନ କରିଥିଲି, ଜମିଦାରଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଯିବା ପରେ ଏହା ଶେଷ ହେବନାହିଁ । ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଶୋଚନୀୟ ଘଟଣା ଘଟିବ । ଏହାର ଶୀଘ୍ର ପ୍ରତିକାର ନ ହେଲେ, ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ଗଗନବାବୁ ବ୍ୟସ୍ତହୋଇ ଏତିକି କହିସାରି ଖଣ୍ଡେ ଚେୟାରରେ ବସିପଡ଼ିଲେ । ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ସନାତନବାବୁ କହିଲେ—ଏତିକି ଆଜି ଘଟିନାହିଁ; ଯେଉଁମାନେ ଏ କାଣ୍ଡ ଘଟାଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ କମ କୌଶଳୀ ନୁହଁନ୍ତି ! ଆର ଘରେ ଆଜି, ଦୁଇଜଣ ନେପାଳୀ ସିପାହୀ ମୃତପ୍ରାୟ ପଡ଼ିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଜୀବନରେ ମରି ଯାଇନାହିଁ । କୌଣସି ବିଷାକ୍ତ ଗ୍ୟାସ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଚେତା ଲୋପ କରିଯାଇଛି । ଡାକ୍ତର-

ଖାନାକୁ ଆମ୍ବୁଲାନ୍‌ସ ପାଇଁ ଖବର ଯାଇଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ର ଡାକ୍ତର ଖାନାକୁ ବିଦାୟ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଗଗନବାବୁ ସେମାନଙ୍କ ଦେଖିବାପାଇଁ ଉଠିପଡ଼ିଲେ । ବଙ୍ଗଳା ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ନେପାଲୀମାନଙ୍କୁ ରହିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ବସା ଦି ଯାଇଥିଲା, ସେଇ ବସାଘରେ ଦୁଇଜଣ ନେପାଳୀ ଯୁବକ ମୃତ ପ୍ରାୟ ପଡ଼ି ରହିଥିଲେ ।

ଗଗନବାବୁ ସେମାନଙ୍କୁ କିଛିସମୟ ନିରୀକ୍ଷଣ କରି ସମସ୍ତେ ଶୁଣିଲାଭଳି କହିଲେ—ଏ ଦୁଇଜଣ ପହରାବାଲା, ନିଶିରେ ପହରା ଦେବାର କଥା, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କାହିଁକି ଏକ ସଙ୍ଗରେ ଏ ଘରକୁ ଆସିଥିଲେ ! ଗଗନବାବୁଙ୍କ ଆଖି ହଠାତ୍ ସେହି ଛୋଟଘର ଭିତରେ ପଡ଼ିଥିବା ଦଉଡ଼ିଆ ଖଟ ତଳକୁ ପଡ଼ିଲା । ଜଣେ ସିପାହୀକୁ ଗଗନ-ବାବୁ ଆଦେଶଦେଲେ-ସେଠି ଥୁଆ ହୋଇଥିବା ବୋତଲଟିକୁ ନେଇଆସ । ସିପାହୀଟି ଆଦେଶ ପାଳନ କଲା ପରେ, ଗଗନବାବୁ ବୋତଲଟିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଲେ, ତାହା ବିଲାତି ମଦ ! ତା ପରେ ଗଗନବାବୁ ବୋତଲଟାକୁ ସିପାହୀ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ, ସନାତନ-ବାବୁଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କହିଲେ—ଆପଣ ଘଟଣାକୁ ତନ୍ନ ତନ୍ନ କରି ତଦନ୍ତ କରନ୍ତୁ, କାରଣ ଏଇ ସିପାହୀ ଦୁଇଟାଙ୍କୁ, ସେଟଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ହାତକରା ହୋଇଛି । ନଚେତ୍ ଏ ଦୁ’ଜଣ ପହରା ଦେବା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଏଠି ମଦ ଖାଇ ମଜ୍ଜା କରୁଥାନ୍ତେ କେଉଁଠୁ ! ସେଇ ମଦ ଖିଆ ଅବସ୍ଥାରେ, କୌଣସି ବିଷାକ୍ତ ଗ୍ୟାସ ଦ୍ୱାରା ଏମାନଙ୍କର ଚେତା ଲୋପ କରା ହୋଇଛି ।

ସନାତନବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ଏହା ମଧ୍ୟ ମୋର ପୂର୍ବ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା । ଏ ଦୁ’ଜଣ ଚଉକିଦାରଙ୍କର ଚେତା ଫେରି ଆସିଲେ, ଠିକ ଖବର ଜଣା ପଡ଼ିବ ।

ବାହାରେ ଏସବୁ ତନାଘନା ଚାଲିଥିବାବେଳେ ରବିବାବୁ ସେହି ଡାକବଙ୍ଗଳାକୁ ଯିବା ଆସିବା କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ଗତିବିଧି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ବଗିଚାରେ ଯେଉଁ ଦୁ'ଜଣ ମାଳୀ ରହୁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ପଚାରିବାରେ ସେମାନେ କହିଲେ—ଆମେ ଆଜି ଦିନ ସାରା କାମ କରି କରି ଗଞ୍ଜାଏ ଖାଇ ବସାରେ ଶୋଇ ଯାଇଛୁ । ସକାଳେ ଉଠି ଦେଖିଲୁ ଯେ, ବାବୁଙ୍କର ନିଜ ଚାକର ବସାରେ ଦିଶୁନାହିଁ କି ନେପାଳୀ ଚୌକିଦାର ନାହିଁ । ତେଣୁ ସନ୍ଦେହରେ ଦେଖିଲବେଳକୁ ଏପରି ଘଟଣା ।

ରବିବାବୁ ପଚାରିଲେ—ତାଙ୍କର ନିଜର ଚାକର ନାଁ କଣ ! ସେ କେଉଁଠି ?

ଜଣେ ମାଳୀ କହିଲା—ତା ନାଁ ଜଗୁ । ପୁରୀ ମାଇଚିଆ ଟୋକା । ତାର ଭିତରେ କେଉଁଠି ଥିବ ।

ରବିବାବୁ ସେଠାରେ ଆଉ ନ ରହି, ଜଗୁକୁ ଖୋଜିବାରେ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କର ପୂର୍ବ ଧାରଣା ହୋଇଥିଲା, ଜଗୁଠାରୁ ନିଶ୍ଚୟ ସଠିକ ଖବର ଜଣା ପଡିବ ।

ଏହିଭିତରେ ଆମ୍ବୁଲାନ୍ସ ଆସି ନେପାଳୀ ଚୌକିଦାର ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଡାକ୍ତରଖାନା ନେଇ ଯାଇଛି । ସେଠଜୀଙ୍କର ଲାସ ଡାକ୍ତର ପରୀକ୍ଷା ପରେ ସେମାନଙ୍କର ଜ୍ଞାତି କୁଟୁମ୍ବଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଦେଇ ଦେବାପାଇଁ ପୋଲିସ ସାହେବ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ସେଠଜୀଙ୍କର ନିଜର ମଟରରେ ତାଙ୍କ ଶବ ନିଆଗଲା । ପୋଲିସ-ସାହେବ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଗଲେଣି । ସୁହାସବିହାରୀବାବୁ, ଆଉ କିଛି ସମୟ ସେଠାରେ ରହିବାକୁ ରବିବାବୁଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରି, ମଟରକୁ ଯିବାକୁ

ଉଦ୍ୟମ ହେଉଛନ୍ତି, ହଠାତ୍ ସେହି ବଙ୍ଗଳା ଅଞ୍ଚଳର ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର କୋଠରୀରୁ କାନ୍ଦଣା ଶୁଭିଲା—ବୋଉଲୋ ମଲି ! ବାପାଲୋ ମଲି !

ରବିବାବୁ ଶବ୍ଦ ଆସୁଥିବା ସେହି କୋଠରୀର ଝରକା ପାଖକୁ ଦଉଡ଼ି ଯାଇ ଶୁଣିଲେ—ତାର ଭିତରୁ ଶବ୍ଦ ଆସୁଛି । ତାଙ୍କର ପୂର୍ବ ଧାରଣା ଏବଂ ଆନନ୍ଦ ହେଲା—ଏ ନିଶ୍ଚୟ ସେଠଜୀଙ୍କ ନିଜ ଗୃହର ମାଇଚିଆ ଜଗୁ ।

ସେ ତରତର ହୋଇ ଭିତର ବାଟେ ଯାଇ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ବାହାରୁ କୋଲପ ପଡ଼ିଛି । ରାଧାସବଧାରୀବାବୁ ଓ ସନାତନବାବୁ ମଧ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଜଣେ ସିପାହୀକୁ ଡାକି କହିଲେ, କୋଲପ ଜଲଦି ଭାଙ୍ଗ ।

କବାଟ ଖୋଲିଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରାଧାସବଧାରୀବାବୁ ଓ ରବି-ବାବୁ ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ଦେଖିଲେ--ଜଗୁ, ଦଉଡ଼ାରେ ଭିଡ଼ାହୋଇ ବନ୍ଧା ହୋଇଛି । ତା ମୁଣ୍ଡ ପାଖରେ ପଡ଼ିଛି ମେଞ୍ଚାଏ ତୁଳା । ସିପାହୀ ଓ ରବିବାବୁ ଦଉଡ଼ା ଖୋଲୁ ଖୋଲୁ ରାଧାସବଧାରୀବାବୁ କହିଲେ, ଏହାକୁ ଦଉଡ଼ାରେ ବନ୍ଧାଯାଇ, ପରେ କ୍ଲୋରଫର୍ମ ଦ୍ୱାରା ତାର ଚେତା ଲୋପ କରାଯାଇଛି । ଦସ୍ୟୁଙ୍କର ବଡ଼ସାକୁ ନ ମାରି ବହୁ ମନ୍ତ୍ରଣାରେ ବନ୍ଧାବନ୍ଧି କରିଛନ୍ତି ।

ଦଉଡ଼ା ଫିଟା ସରିଲା ପରେ ମାଇଚିଆ ଜଗୁ ଉଠି ବସିଲା । ସେତେବେଳକୁ ତାର ଚେତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆସିଥିଲେ ବି ସାମାନ୍ୟ ନିଶା ଛାଡ଼ି ନ ଥିଲା । ସେ ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଆଖି ମଳି ମଳି ଛନିଆ ହେଲା ପରି କହିଲା--ତୁମେମାନେ ବାବୁ କିଏମ ! ତା ପରେ ସେ କାନ୍ଦିଲା ପରି ହୋଇ କହିଲା—ସେ ନାଚବାଲି ଟୋକା ଆଉ ସେ କେଁକାହାର ପେଉଁ ବଲ । ମୋତେ ମାଡ଼ିବସି କଣ ଶୁଙ୍ଘେଇ ଦେଲେ !

ସୁଧାସବଧାସ୍ୱବାବୁ ଓ ସନାତନବାବୁ ତା କଥା ଶୁଣି ମନେ ମନେ ବୁଝିନେଲେ— କାଲି ରାତରେ ନିଶ୍ଚୟ କୌଣସି ନାଚବାଲା-ଦଳ ଏଠିକୁ ଅସିଛନ୍ତି । ସେଇମାନଙ୍କର ଏ କାଣ୍ଡ । ରବିବାବୁ ସେଇକଥା ଅନୁମାନ କରୁଥିଲେ ବି ତାଙ୍କର ଆଖି ଆଗରେ ନାଚି ଯାଉଥିଲା, କାଲିକାର ସେଇ ନାଚବାଲାର ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ । ସେଇ ନାଚବାଲୀ ଅଉ ହେବନାହିଁ ତ ? ସେଠଜୀଙ୍କ ଲାସ ଉପରୁ ଯେଉଁ ଚିଠି ମିଳିଛି, ସେଇ ଚିଠିରେ ହତ୍ୟାକାରୀଦଳ ସେଠଜୀଙ୍କର ହୀନ ଚରିତ୍ର ବିଷୟରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ତେବେ କଣ ସେଠଜୀ କାଲି ରାତରେ କାମଲାଳସା ତୃପ୍ତି ପାଇଁ କୌଣସି ନାଚବାଲଦଳକୁ ଏଠିକୁ ଆଣିଥିଲେ ।

ତା'ପରେ ରବିବାବୁ, ସନାତନବାବୁଙ୍କ ସହିତ କଣ ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ କଥାବାର୍ତ୍ତା ପରେ, ସନାତନବାବୁ ସିପାହୀଙ୍କୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ, ଯାକୁ ଧରି ମଟରରେ ବସାଇ ଦିଅ । ସିପାହୀ ଦି'ଜଣ ତା ବାହା ଧରି ଉଠାଇ ନେଲେ ।

ଜଗୁ ଘୁଙ୍ଗୁଥରେ ଏପାଖ ସେପାଖ ଅନେଇ କହି ହେଉଥାଏ, ମୋର କି ଦୋଷମ ବାବୁ ! ମୁଁ ପରି ମୋ ବାହୀ କାମ ଯାଉନାହିଁ ।

ସନାତନବାବୁ କହିଲେ— କିଏ କଣ କହୁଛି, ତୋର ଦୋଷ ! ପାଟି ବନ୍ଦ କରି ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସ ।

ସନାତନବାବୁ ମଟରରେ ବସିବା ପୂର୍ବରୁ ସେଠଜୀଙ୍କର ସମସ୍ତ ଘର ବନ୍ଦ କରି ସିପାହୀଙ୍କୁ ଜଗାଇ ଦେଲେ । ମଟର ଚାଲିଲା । ସୁଧାସବଧାସ୍ୱବାବୁ, ସନାତନବାବୁ ଓ ରବିବାବୁ, ସେଠଜୀଙ୍କ ଦେହ ଲଗା ଚାକର ଜଗୁକୁ ଥାନାରେ ଓହ୍ଲାଇ ରବିବାବୁଙ୍କୁ କେତେକ ପରାମର୍ଶ ଦେଇ ମଟର ଚଳାଇ ବାହାରିଗଲେ ।

ଜଗୁଅକୁ ଥାନା ଭିତରେ ଥିବା ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନିରୋଳା ଘରକୁ ନିଆଗଲା । ସେତେବେଳକୁ ଏଗାରଟା ବାଜି ଯାଇଥିବାରୁ ସନାତନ ବାବୁ, ଗାଧୁଆ, ଖିଆପିଆ ନ କରି ବଡ଼ ଅଶାନ୍ତି ବୋଧ କରୁଥିଲେ ।

ରବିବାବୁ ସେହି କୋଠରୀରେ ପ୍ରବେଶ କରି ସନାତନବାବୁଙ୍କୁ କହିଲେ—ଆପଣ ଗାଧୋଇ, ଖାଇପିଇ ଆସନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା ? ଏହାଠାରୁ ସମସ୍ତ କଥା ଆଦାୟ କରିବାକୁ ବେଶି ସମୟ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ଅଧ-ଘଣ୍ଟା ଭିତରେ ମୁଁ ସମସ୍ତ କାମ ଠିକଣା କରି ଦେଉଛି

ସନାତନବାବୁ, ରବିବାବୁଙ୍କ ଉପରେ ଖୁସି ହୋଇ କହିଲେ ତାହାହେଲେ ମୁଁ ଆସୁଛି । ଆପଣ ମଧ୍ୟ ମୋ ବସାରେ ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ଆଉ ଏତେବେଳେ ଘରକୁ ଯିବେ କଣ ?

ରବିବାବୁ ନରମ ଗଳାରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ମୁଁ ସକାଳୁ ଆଜି ଜଳଖିଆ ଖାଇ ଆସିଥିଲି, କାମ ସରିଲେ ଘରକୁ ଫେରିଯିବି ଯେ ।

ସନାତନବାବୁ ଜିଦ୍ କରିପରି କହିଲେ—କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ, ମୋ ସଙ୍ଗରେ ଦିଟା ଖାଇବେ । ସନାତନବାବୁ ବସାକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ରବିବାବୁ ଚେୟାରରେ ବସିପଡ଼ି, ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ସେଠଜୀଙ୍କର ଦେହଲଗା ଚାକରକୁ ନରମ ଗଳାରେ ଡାକିଲେ, ଜଗୁ ? ଜଗୁ ଥରି ଥରି ଉତ୍ତର ଦେଲା—ଆଜ୍ଞା ?

ରବିବାବୁ ପଚାରିଲେ—ତୋତେ ଭୋକ କରିବଣି, ନୁହେଁ ?

ବାବୁଙ୍କର ଏପରି ପ୍ରଶ୍ନରେ ଜଗୁ ହାତ ମଳି ମଳି ମୁଖର ଭାବ ଭଙ୍ଗୀ ଦେଖାଇଲା ।

ରବିବାବୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜଣେ ସିପାହୀ ହାତରେ ଅଠ ଅଣାର ଜଳଖିଆ ତାକୁ ଆଣି ଖାଇବାକୁ ଦେଲେ ।

ଜଗୁ ଜଳଖିଆ ଖାଇ, ପାଣି ପିଇସାରିବା ପରେ, ରବିବାବୁ ପକେଟରୁ ଖଣ୍ଡେ ପାନ ବାହାର କରି ଜଗୁକୁ ଦେଲେ ।

ଜଗୁ ଡରି ଡରି ତାଙ୍କ ହାତରୁ ପାନଖଣ୍ଡିକ ନେଇ ପାଟିରେ ପୁରାଇଲା । ତା ପରେ ରବିବାବୁ ପୁଣି ହସ ହସ ହୋଇ ଡାକିଲେ, ଜଗୁ ?

ଜଗୁ ଉତ୍ତର ଦେଲା—ଆଜ୍ଞା !

ରବିବାବୁ କହିଲେ—ଦେଖ ଜଗୁ, ତୁ ଯେ ଭାରି ଭଲପିଲା, ଏକଥା ମୁଁ ଜାଣିଛି । ମୁଁ ଭାବୁଛି, ଏଣିକି ତୁ ମୋ ଘରେ ରହିବୁ । ମୁଁ ଯାହା ପଚାରୁଛି, କିଛି ନ ଲୁଚାଇ ସତ କହିଦେବୁ । ନଚେତ୍ ତୋ ଉପରକୁ ବଡ ବିପଦ ଆସିବ । ଆଚ୍ଛା କହିଲୁ—କାଲି ସେଠ-ଜୀଙ୍କ ଘରକୁ ରାତିରେ କେଉଁମାନେ ଆସିଥିଲେ ?

ଜଗୁ ରବିବାବୁଙ୍କୁ ନିଜର ଲୋକପରି ମନେକରି କହିଲା, ମୁଁ ବାବୁ ସେଠି ଆଉ ରହିବି ନାହିଁ, ମୋ ପ୍ରାଣତ କାଲି ଯାଇଥାନ୍ତା ! ମୁଁ କାହାଁକି କୋଉକଥା ଲୁଚାଇବି । ମୁଁ କାହାର ଖାଏ ନା ଧାରେ । ହଁ ବାବୁ ଶୁଣନ୍ତୁ, ଆମ ସେଠଜୀ ଭାରି ସ୍ତ୍ରୀ ରଙ୍କାଣିଆ, ବୁଢ଼ା ହେଲେ ବି ଢଣି କମ୍ ସଉକ ! ସେଥିପାଇଁ ସେ ନିଜର କୁଟୁମ୍ବମାନଙ୍କ ସହିତ ନ ରହି ବଗିଚାରେ ନିଆରା ଯାଗାରେ ରହନ୍ତି । କେବଳ ପଇସା ବଳରେ, ବେଳେ ବେଳେ କେତେକ ଯୁବତୀଙ୍କୁ ଏଠିକୁ ରାତିରେ ଅଣା ହୁଏ । ସେଠଜୀ କେବଳ ମନରସାଧ ମେଣ୍ଟାଇବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ପାଖରେ ନେଇ ବସାନ୍ତି । ତା ପରେ ନୋଟ୍ ବିଡ଼ା ବିଡ଼ା ଦେଇ ବିଦାୟ କରି ଦିଅନ୍ତି । କାଲି ଦିନରେ ବୋଧହୁଏ ଆଜ୍ଞା, ସେଠଜୀ ଯେଉଁ ପଞ୍ଜିମାଗୁଡ଼ା ମାଇକିନିଆଙ୍କୁ ରାସ୍ତା ଘାଟରେ ନଚୁକ ପଇସା ରୋଜଗାର କରୁଛନ୍ତି, ତାରି ଭିତରୁ ଜଣେ କାହାକୁ ଦେଖି ପସନ୍ଦ

କହୁଥିଲେ କି କଣ ! କାଲି ନଅଟାବେଳେ ତାଙ୍କର ଜଣେ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଅନୁଚର ରିକ୍ସା ଦ'ଟାରେ ତାଙ୍କୁ ଘେନି ଆସିଲା ଗୋଟାଏ ଛୋଟା, ବାଇଶି ଯବାନ ସ୍ତ୍ରୀ !

ରବିବାବୁ ନାଗବାଳୀ ନାଁ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ବ୍ୟଗ୍ରତା ପ୍ରକାଶ କରି ପଚାରିଲେ—କିମିତ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ? ଝିଅଟି ଜାମା ପିନ୍ଧିଛିତ ?

ଜଗୁ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ କହିଲା—ହଁ ଆଜ୍ଞା, ସେଇ ହେବ କି କଣ! ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦରୀ । ତା ଗୁହାଣୀରେ ସେଠ ଭୁଲିଗଲା । ଆଉ ମାଇକିନିଆଟା କି କମ୍ ସୁନ୍ଦରୀ ନୁହେଁ । ବାରଦୁଆର ବୁଲୁଥିଲେ କଣ ହବ—ରୂପ ଅଛି ।

ରବିବାବୁ ପଚାରିଲେ—ତା ପରେ ?

ଜଗୁ ଆରମ୍ଭ କଲା—ଜଣେ ନେପାଳୀ ଟୋକା ଯାଇଁ ପାଞ୍ଚ-ଟଙ୍କାର ଜଳଖିଆ ଘେନି ଆସିଲା । ସେମାନଙ୍କ, ସେଠ ଜଳଖିଆ ଖାଇବାକୁ ବସି, ମୋତେ ଡାକିଲା— ଅରେ ଜଗୁଆ ।

ମୁଁ ପାଖରେ ଠିଆ ପଚାରିଲି—କଣ ଆଜ୍ଞା ?

ସେ ଭାରି ଖୁସି ମନରେ କହିଲେ—କେମିତ ଦିଶୁଛି ସେ ମାଇକିନା । ଭାରି ସୁନ୍ଦରୀ ନୁହେଁ ।

ସେଠର କଥାର ଉତ୍ତର ଦେଲି—ଆଜ୍ଞା, ଆପଣଙ୍କ ମନ ମାଫକେ ହୋଇଛି । ଉପର ମନରେ ଏହା କହିଲି ସିନା, ମନେ ମନେ ଭାବୁଥାଏ, ଖାଲି ଦେଖି ଦେଖି ମନର ସାଧ ମେଣ୍ଟାଇବାରେତ ଏତେ ଆନନ୍ଦ ଆଉ ଯଦି ପୁରୁଷପଣିଆ ଥା'ନ୍ତା, ତାହାହେଲେ ଏଟା କାହାକୁ ମାନନ୍ତା ନାହିଁ । ଖାଲି ପଇସା ଜୋର ଆଜ୍ଞା ।

ତା ପରେ କଣ ହେଲା---ରବିବାବୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ।

ଜଗୁ କହିଲା—ତା ପରେ ଆଜ୍ଞା, ସେଠ ଯାଇଁ ମନ ଖୁସିରେ ବସିଲା । ମୋତେ କହିଲା--ଯା ଜଗୁ; ଆଉ ଡେରି କାହିଁକି । କାଲି

ଠାର ଭାଲ ମାଆ ବୁଝିଲାପରି ମୁଁ ତା ମନକଥା ଜାଣି ଡ଼ାକ ଆଣିଲି । ପରଦା ଆଡ଼େଇ ସମସ୍ତଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଯେଉଁ ଯୁବତୀଟି ସୁନ୍ଦରୀ, ସେ ନାଚି ନାଚି, ହସି ହସି ସେଠଜୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଆଗେଇ ଆସିଲା । ସେଠର ମନ କୁଣ୍ଢେ ମୋଟ । ତା ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ଖଟ ଉପରେ ବସାଇଲା ।

ଜଗୁ ହସିଦେଇ କହିଲା--ଜଣେ କହିବ ବାବୁ,ସେଠଟା ଟଙ୍କା ଦିଏ, ଆଉ ସେଇ ଟଙ୍କାର କରାମତି ଭୋଗ କରନ୍ତି ସେହି ନେପାଳୀ ଚୌକିଦାର ବାଁଟା । ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇଥିବା, ନେପାଳୀ ଚୌକିଦାରକୁ ପଚାରନ୍ତୁ ନାହାନ୍ତି ?

ରବିବାବୁ କହିଲେ--ସେମାନଙ୍କୁ ପଚାରି ଲାଭ କ’ଣ । ତୋ ଠାରୁ ତ ସବୁ ଖବର ମିଳିବ । ଜଗୁଠାରୁ ଏକଥା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଘଟଣା କଣ ଘଟିଛି, ରବିବାବୁଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ନାଚି ଯାଉଥିଲା ।

ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ସନାତନବାବୁଙ୍କ ପୁଝାରୀ ଆସି, ରବିବାବୁଙ୍କୁ ଡାକିଲା—ଆସନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, ଭାତ ବଢ଼ା ହେଲଣି । ବାବୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛନ୍ତି ।

ରବିବାବୁଙ୍କର ଜଗୁ କଥା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଯିବାକୁ ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲେ ବି ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ତାକୁ ସେଠାରେ ବସି ରହିବାକୁ କହି, ଖାଇବାକୁ ଉଠିଗଲେ । ଖାଇବସିବା ପାଖରେ କଣ କରିବାକୁ ହେବ ସେ ବିଷୟରେ ରବିବାବୁ ଓ ସନାତନବାବୁଙ୍କ ଭିତରେ ପରାମର୍ଶ ଚାଲିଲା ।

ପ୍ରାୟ ଅଧଘଣ୍ଟା ଭିତରେ ରବିବାବୁ, ଜଗୁ ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ତାର କିଛି ସମୟ ପରେ ସନାତନବାବୁ ।

ଜଗୁ ସେହି ସମୟ ଭିତରେ କାନିପାରି ଶୋଇ ଯାଇଥିଲା । ରବିବାବୁ ଓ ସନାତନବାବୁ ସେହି ନିଭୃତ କୋଠରୀରେ ବସି ସେହି ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲେ । କିଛିସମୟ ପରେ ବାବୁମାନେ ଆସିଲେଣି ବୋଲି ଜଗୁ ଦେଖି ଉଠି ପଡ଼ିଲା । ତା ପରେ, ରବିବାବୁ ଖୁସି ମନରେ କହିଲେ—ତୁ ଶୋଇଯାଇ ଭଲ କରିଛୁ । ତା ପରେ କଣ ହେଲା କହିବୁଟି ?

ଜଗୁ କଥାରେ ଖିଅ ଯୋଡ଼ି କହିଲା—ମୋତେ କେଉଁ କଥାକୁ ଦେଖିବା ବାରଣ ନ ଥାଏ । ତା ପରେ ସେଠ ଆଉ ସେ ମାଇକିନାଙ୍କ ହସରେ ଘର ଫାଟି ପଡୁଥିଲା । ମୁଁ ଦୁଆରମୁହଁ ଅନ୍ଧାରରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଦେଖି ସେଇ ମାଇକିନା ହସ ବନ୍ଦ କରି ମୋତେ ଧମକେଇଲା ଭଳି କହିଲା--କିଆ ଦେଖ୍‌ତେଓ ତୁମ୍ ! ସରମ ଅତେ ନେହି ? ବାହାରେ ଯାଇଏ ନା । ମୁଁ ବି ତା କଥାରେ ଡରିଗଲି । ସେଠଜୀ ସେଦିନ ବି ମୋତେ ଧକାପକାଇଲା ପରି କହିଲା---ଜଗୁଆ, ଯା ବାହାରକୁ ! ମୁଁ ଚଢ଼ିମିଞ୍ଚି ହୋଇ ଦାଣ୍ଡ ବାରଣ୍ଡାକୁ ଚାଲି ଆସିଲି । ମୁଁ ଆସିବା ଦେଖି ବାହାରେ ବିଛଣା ପକାଇ ବସିଥିବା ସେହି ପଶ୍ଚିମା ଟୋକାଟା ଉଠି ମୋ ହାତ ଧରିଦେଇ କହିଲା—ଆଇଏ ଦୋସ୍ତ । ମୁଁ ତା ପାଖରେ ଯାଇ ବସିଲି । ସେ ଯାହା କହୁଥାଏ ମୁଁ ଖାଲି ହଁ ମାରୁଥାଏ ।

ପ୍ରାୟ ଅଧଘଣ୍ଟା ପରେ ସେଠଜୀଙ୍କ ପାଖରେଥିବା ସେଇ ଟୋକୀଟା ଅସ୍ତେ କବାଟ ଫିଟାଇ ଗୁଡ଼୍ ଆଡକୁ ଚାହିଁ ଧୀର ଗଳାରେ କହିଲା — ଆଇୟେ ।

ପଶ୍ଚିମା ଟୋକାଟା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୋ ହାତଟିର ଉଠାଇ ନେଇ କହିଲା --ଚଲୋ ଭିତରକୁ ।

ମୁଁ ଭିତରକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲି ଖଟ ଉପରେ ସେଠଜୀ ଶୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଖଟ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ସେ ମାଇକିନା । ମୋତେ ଦେଖି ପକାଇଲାକ୍ଷଣି, ନାଚି ନାଚି ମୋ ପାଖକୁ ଦଉଡ଼ି ଆସିଲା । ଆଉ ହସି ହସି ମୋ ବେକ ଚାରିପାଖରେ ତା ହାତ ବୁଲାଇ କହିଲା, ହେଠ ଜୀ ବିଲ୍‌କୁଲ୍ ବୁଢ଼ା ଆଦମ୍ । ତୁମକୁ ସାଧୁ କରଙ୍ଗେ ଜଗୁଆ । ଏହା କହୁ କହୁ ମୋ ବେକକୁ ଏତେ ଜୋରରେ ଚିପିବାକୁ ଲାଗିଲା ଯେ ମୁଁ ଅଣନିଶ୍ୱାସୀ ହେବାକୁ ଲାଗିଲି । ମୋତେ ଲାଗିଲା, ସେ ଚିପାରେ ମୋର ଜୀବନଟା ଯେପରି ଗୁଣ୍ଡିଯିବ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ପଣ୍ଡିମା ଟୋକାଟା ଦଉଡ଼ି ଆଣି ମୋତେ ବାନ୍ଧି ପକାଇଲା-- ଆଉ ତୁଳା ମେଞ୍ଚାଏ ମୋ ନାକ ପାଖରେ ମାଡ଼ି ଧରିଲା । ତା ପରେ ମୁଁ ଯେ ଏ ଘରକୁ କେମିତି ଯାଇ ପଡ଼ିଲି, ସେ ଖିଆଲ ଆଜ୍ଞା ମୋର ନାହିଁ । କାହିଁ ସେ ମାଇକିନା ବାବୁ ? ଦେଖି ହେଲେ ଧ ଗୋଇଠା ମାରି ପଗୁରନ୍ତି ପରା ! ତା ପରେ ଆପଣ ତ ହଜୁରୁ । ଦଉଡ଼ି ଫିଟାଇ ମୋତେ ମୁକ୍ତ କଲେଇଲେ ।

ଜଗୁର କଥା ଶୁଣିସାରି, ସନାତନବାବୁ ଓ ରବିବାବୁଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ କିପରି ଘଟଣା ଘଟିଛି ତାହା ନାଚି ଯାଉଥିଲା । ଆଉ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି ଚୌକିଦାର ଙ୍କ ଜଗୁଙ୍କୁ କୌଣସି ନିଶାକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଖୁଆଇ ତାର କାମ ଶେଷ କରିଛି । ସେଠଜୀଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା ଯୁବତୀଟି ପ୍ରେମ ସମ୍ଭାଷଣ ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ଅଚେତ କରିଛନ୍ତି । ବାକୀ ଜଗୁଆକୁ ତ ଏମାନଙ୍କର ଭ୍ରୁକ୍ଷେପ ନଥିବ । ତା ପରେ ସେଠି ବଳେଇବା ଲୋକ ବ ବିବ ନାହିଁ । ସେମାନେ ନିର୍ଭୟରେ ସମସ୍ତ କାମ ଶେଷ କରି ଚମ୍ପଟ କରିଛନ୍ତି ।

ସନାତନବାବୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କହି ଉଠିଲେ--ଏ ସହରକୁ ଏଭଳି ଯେତେ ଦଳ ଆସି ଅଛନ୍ତି, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗିରଫ କରି ଆଣିବାକୁ

ହେବ । ତା ଛଡ଼ା ପୁରୀ ବାଲେଶ୍ୱର ଏବଂ ପାଖ ଗଡ଼ଜାତରେ ଥିବା ଏହି ଧରଣର ନାଟବାଲାଙ୍କ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ନଜର ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସନାତନବାବୁ ଜଣେ ସବଇନ୍‌ସପେକ୍ଟରଙ୍କୁ ଡାକି ଏ ସବୁ କାମ ପୋଲିସ ଫଉଜ ନେଇ ଯେତେ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇପାରେ, ତାହା କରି-ବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ ଏବଂ ଓ୍ୱାରଲେସ ଦ୍ୱାରା ପୁରୀ, ବାଲେଶ୍ୱର ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ଖବର ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ କହିଲେ ।

ରବିବାବୁ, ସନାତନବାବୁଙ୍କ ଆଦେଶରେ କିଛି ପ୍ରତିବାଦ କଲେନାହିଁ । ମନେ ମନେ ହସି ଭାବିଗଲେ—ଯେଉଁମାନେ ଚିଠିରେ, ଫୋନରେ, ସାହେବଙ୍କୁ ଜଣାଇ, ଏ କାଣ୍ଡ ଘଟାଇ ପାରୁ-ଛନ୍ତି, ସେମାନେ ପୋଲିସର ଏ ମାମୁଲିଗତ, ଏଠୁଂସେଠୁ ଗିରଫ କରି ଆଣିବା କଥାକୁ କ'ଣ ଭାବି ନ ଥିବେ ! ଅଯଥା ପଣ୍ଡ ପରିଶ୍ରମ ହେବାହିଁ ସାର ହେବ ।

ରବିବାବୁ ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ ହୋଇ ସନାତନବାବୁଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କହିଲେ--ସେ ଚୌକିଦାର ଦୁ'ଟାଙ୍କର ଚେତା ଆସିଲା ପରେ ତାଙ୍କ-ଠାରୁ କେତେକ ସଠିକ ସମ୍ବାଦ ମଧ୍ୟ ମିଳିବ ।

ସନାତନବାବୁ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କହିଲେ—ସମସ୍ତଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ସେଇ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ଦୋଷ ଖୁବ୍ ବେଶୀ । ସେମାନେ ଯଦି ସେମାନ-ଙ୍କର ରୀତିମତ ଡିଉଟିରେ ଥାନ୍ତେ, ତାହାହେଲେ ଏତେବଡ ହତ୍ୟା-କାଣ୍ଡ କେବେ ସମ୍ଭବପର ହୋଇ ନଥାନ୍ତା !

ରବିବାବୁ କହିଲେ—ଚୌକିଦାରଗୁଡାଙ୍କର ଦୋଷ କଣ ହାର ? ସବୁ ଦୋଷ ସେହି ସେଠ୍‌ର । ବିଲେଇକୁ ଶୁଖୁଆ ଖିଆ ଶିଖେଇଛନ୍ତି ସେଇ । ଏଇ ଥରଟା ତ କିଛି ନୂଆ କଥା ନୁହେଁ । ସେଠଙ୍କର ଚରିତ୍ର ଯେ ଅତି ଜଘନ୍ୟ ତା ଜଗୁଆଠାରୁ ଆପଣ ଶୁଣିଲେ । ଚୌକିଦାରଙ୍କୁ ଏସବୁ ବିଷୟରେ ସେ ପ୍ରଥମ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ରଞ୍ଜବାବୁ ପରେ ଆସିବାକୁ କହି ବିଦାୟ ହୋଇଗଲେ ।

ଓପରଓଳି ପାଞ୍ଚଟାବେଳକୁ ଥାନାରେ ଲୋକ ଭରତି । ଶହ ଶହ ବାଟୋଇ ମଧ୍ୟ ସେଠି କୌତୂହଳୀ ଅଟକି ଯାଉଛନ୍ତି, ଘଟଣା କଣ ବୁଝିବା ପାଇଁ ।

ସେତେବେଳକୁ ସହରର ତମାମ ଯେତେ ବିଦେଶୀ ଭିକମଗା ନାଚବାଲାଦଳ ଥିଲେ, ସମସ୍ତ ମରଦ ମାଈକିନାଙ୍କୁ ଧରି ଅଣାହୋଇ ଥାନାରେ ଧାଡ଼ି କରି ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ଜଣଙ୍କୁ ବସାଯାଇଛି । ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍ଟରବାବୁ ଜଗୁଆକୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ପଚାରୁଛନ୍ତି—ଯା' ଭିତରୁ କିଏ କାଲି ରାତିରେ ଥିଲା, ଚିହ୍ନି ବାହାର କର ?

ଜଗୁଆ ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ନିରୀକ୍ଷଣ କରି ଚାଲିଲା, କିନ୍ତୁ କାହାରିକୁ ଚିହ୍ନି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସନାତନବାବୁ କହିଲେ, କିରେ କାହାକୁ ଦେଖିଥିଲୁ, ଚିହ୍ନଟ କରି ପାରୁନୁ ?

ସନାତନବାବୁଙ୍କ କର୍କଶ ସ୍ୱରରେ ଜଗୁଆ ଟିକିଏ ଡରିଯାଇ କହିଲା – ଆଜ୍ଞା, ମୋର ସଫା ମନେଅଛି, କାଲି ଯେଉଁମାନେ ଯାଇ ଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ଭେତେର ପରି ସୁନ୍ଦରୀ ଯୁବତୀ କାହାନ୍ତି ଏଠି ? ଯାଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି ନୁହନ୍ତି ଆଜ୍ଞା ।

ଜଗା ମୁହଁରୁ ଏକଥା ଶୁଣି ସନାତନବାବୁଙ୍କ ମୁହଁ ଫିକା ପଡ଼ିଗଲା । ତା'ପରେ ସେ ମନକୁମନ କହିଦେଲେ—ଯେଉଁମାନେ ଏଠିକୁ ଧରା ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି, ସମସ୍ତେ ଏ ହଜା ଭିତରେ ଅଟକ ରହିବେ । କାଲି ନେପାଳୀ ଚୌକିଦାର ଦୁ'ଟା ଆସିଲେ, ସେମାନେ ଚିହ୍ନି ପାରୁଛନ୍ତି କି ନାହିଁ, ଦେଖିବାର କଥା । ତା' ପରେ ଜଣେ ସବ୍‌ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟରଙ୍କୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ, ଏମାନଙ୍କ ଜଗି ରହିବା ପାଇଁ ରାତିରେ ପହରା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦିଅ ।

ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ରବିବାବୁ ଆଉ କେଉଁଆଡ଼େ ନ ଯାଇ ରାସବିହାରୀବାବୁଙ୍କ ସହିତ କେତୋଟି ଜରୁରୀ ଗୁପ୍ତ ପରାମର୍ଶ କରି ଏବଂ କେତେକ ଦରକାରୀ ଜିନିଷପତ୍ର ନେଇ ବସାକୁ ଫେରିଆସିଲେ ।

× × ×

ରବିବାବୁ ନିଜର ପୋଷାକ ବଦଳାଇ ଫେରିବାଲା ରୂପ ସାଜି ଆଶା ଦେବୀଙ୍କ ନିଜ ବାପଘର ଗାଁ ନାନପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ପାଞ୍ଚଟା । ନାନପୁର ଗାଁ କହିଲେ—ନାନପୁର ଜମିଦାରଙ୍କ ଘର ଛଡ଼ା ଆଉ ପଚିଶ ଷାଠିଏ ଖଣ୍ଡିଆ ଜାତିର ଲୋକଙ୍କର ଘର । ଗାଁ ମୁଣ୍ଡକୁ ଛୋଟ ଛୋଟ ଦୋକାନ ବି ଅଛି ।

ରବିବାବୁ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ଗାଁର ଏମୁଣ୍ଡରୁ ସେମୁଣ୍ଡ ଯାଏ ଥରେ ଡାକିଗଲେ : ଆମେରିକାନ ସୁନାମୁଦି, ହାର ନିଅ, କଣ୍ଠା-ପାନିଆ ନିଅ, ସିଲ୍କ ଫିତା ନିଅ, ଅତର ସାବୁନ ନିଅ--ହରେକ କିସମକା ଜାପାନୀ ମାଲ । ଶସ୍ତା, ଗୁହ ପଇସାରେ ଏକ ଅଣା । ଲୁଟ ଭାଉ ।

ମଫସଲ ଗାଁକୁ ଗୋଟାଏ ଫେରିବାଲା ଆସିବା ମାନେ, ଯେମିତି କେଉଁଠୁ ଗୋଟାଏ ବଜାର ଉଠି ଆସିଛି କି କଣ ! ଆଗେ ପିଲା-ମାନଙ୍କର, ତା ପଛେ ପଛେ ବଡ଼ଙ୍କର ଭିଡ଼ । ତା ପଛକୁ ଏ ଘର ଦୁଆରମୁହଁରୁ ଡାକଯା—ଦେ, ଫିତା ଅଣାକର ଦେଉଛ । ସେ ଦୁଆର ମୁହଁରୁ ଗନ୍ଧ କପୁର ଗୁର ପଇସାର ଦେ । ଆଉ କିଏ ଅଣାଏ ପଇସା ହାତକୁ ବଢାଇ କହୁଲଣି; ଅଇନାଟା ଦେ । ଏମିତି ଫେରି-ବାଲା ଏପାଖ ସେପାଖ ହୋଇ ପଇସା, ଅଣି, ଦୋଣି ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କାର ବିକ୍ରି ସାରିଲାବେଳକୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ତା ବାଦ୍ ସୁଟକେଶ ବନ୍ଦ କରି, ଜମିଦାରଙ୍କ ଘର ପାଖ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଗୁଡ଼ିଆ ଦୋକାନରେ ପହଞ୍ଚି କହିଲା ଏଠି ରାତିକ କଟାଇ ଦେବାପାଇଁ ଜାଗା ମିଳିବ ?

ଗୁଣ୍ଡିଆ ଦୋକାନର ମାଲିକ ଆର ଗାଁକୁ ବାଦାମ ତେଲ ଆଣି-ବାକୁ ଯାଇଥିବାରୁ ତା ମା ଦୋକାନରେ ବସି ହୁକା ଲଗାଉ ଲଗାଉ, ଜଣେ ଫେରିବାଲା ଗରାଖ ଆସିବା ଦେଖି ପଚାରିଲା—କଣ କହୁଛୁରେ ପୁଅ ?

ଫେରିବାଲା କହିଲା—ଯାହା ଭଡ଼ା ନବ ପଛକେ, ରାତିକ ଏଠି ରହିବାକୁ ଯାଗା ଦିଅ । ଆଉ କେଉଁଠି ସୁବିଧା ନାହିଁ । ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ତଳେ ଏ (ଗାଁକୁ) ଆସି ଏଇଠି ରହିଥିଲି ।

ବୁଢ଼ୀ ଭଡ଼ା ନାଁ ଶୁଣି ହସିଦେଇ କହିଲା—ମୋର କଣ ମନେ ନାହିଁ ନା କଣ, ଏ ପିଉଳ ମୁଣ୍ଡଠା ପରି ତୋ ଚୋଉଁ କଣି ଥିଲି ।

ଫେରିବାଲା ହସିଦେଇ କହିଲା--ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି, ମାଉସୀ ମନେ ରଖିନାହାଁ । ଠିକ୍ ମନେ ରଖିଛୁ ତ ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲା--ଏଇଠି ରହି ଯା । ଖଜୁରିପଟି ଅଛି, ସେପେଇ କରିବୁ ନା ପୁଅ, ଜଳଖିଆ ଖାଇବୁ ? କହିବୁତ ରୁଟି ଦିଖଣ୍ଡ କରିଦେବି ।

ଫେରିବାଲା ଖୁସି ହୋଇ କହିଲା—ଅନ୍ନ ପଚାରୁଛୁ ମାଉସୀ, ସେପେଇଁ କରିପାରିବି ନାହିଁ, ବୁଲି ବୁଲି ହାଲିଆ ହେଲିଣି । ରୁଟି ଦିଖଣ୍ଡ କରି ଦେ !

ରାତି ଘଡ଼ିକ ସରିକି ବୁଢ଼ୀର ପୁଅ ରଘୁଆ ଆର ଗାଁରୁ ବାଦାମ ତେଲ-ନେଇ ଫେରିଲା । ଦୋକାନରେ ଜଣେ କିଏ ଭଲ ଗରାଖ ବସିଥିବାରୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମାଆକୁ ପଚାରି ସବୁ ବୁଝିନେଲା । ତା ପରେ ଫେରିବାଲା ସଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ଖଜୁରିପଟି ବଦଳରେ ଖଣ୍ଡେ ମସିଣା ଅଣିଦେଲା ।

ଫେରିବାଲା ସେହି ରାତିରାତି କାମ ଶେଷ କରିବା ପାଇଁ ଦୋକାନୀ ଟୋକାକୁ ଡାକି କହିଲା—ଆରେ ଦୋକାନୀ ଭାଇ, ଏଆଡ଼େ ଆ, ବସି ଟିକିଏ ଗପସପ ହେବା ।

ରଘୁଆର ଫେରିବାଲାଠାରୁ କିଛି ସଉଦା ଜିନିଷ କିଣିବାର ଇଚ୍ଛା ତାକୁ ଦେଖିଲାବେଳୁ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଫେରିବାଲା କଥାର ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲା---ଯାଉଛି ଫେରିବାଲା ଭାଇ, ତମ ପାଇଁ ଟିକିଏ ତରକାରି ଯୋଗାଡ଼ ଦିଏ ।

ଫେରିବାଲା ଚଟିଘରେ ବସି ଲଣ୍ଠନ ଆଲୁଅରେ ତାର ଜିନିଷପତ୍ର ସଜାଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ରଘୁଆ ତରକାରି ବସାଇ ମାଆକୁ କହିଲା, ତରକାରି ଓହ୍ଲାଇ ଦେବୁ, ମୁଁ ଏଠି ଅଛି ।

ରଘୁଆ ଫେରିବାଲା ପାଖରେ ବସି ସେଲ୍‌ଡ଼ଟୋଲଡ଼ ମୁଦି, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନୋହାରୀ ଜିନିଷ ସବୁ ଦେଖୁଥାଏ । ବୁଢ଼ୀ ବି କିଛି ସମୟ ପରେ ତରକାରି ଓହ୍ଲାଇ ସେଇଠି ଆସି ବସିଲା । ଏଣୁ ତେଣୁ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଭିତରେ ଫେରିବାଲା ପଚାରିଲା--ମାଉସୀ, ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ଆଗେ ଆସିଥିଲି ଯେ ଏଇ ଜମିଦାର ଘର ଦଶ ଟଙ୍କାର ଜିନିଷ କିଣି ଥିଲେ । ଆଜି ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଡାକି ଡାକି ଆସିଲି, କେହି ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ଆଗଭଳି ତ ଘର ନାହିଁ, ବଡ଼ ହତଶ୍ରୀ ଦିଶୁଛି !

ରଘୁଆ ମା ବୁଢ଼ୀ ହୁଁ ଟିଏ ମାରି କହିଲା--ହଁରେ ପୁଅ, ସେ ଘର କଣ ଆଉ ଅଛି ! କର୍ପୁର ଗଲାଣି, କନା ପଡ଼ିଛି । ସେ ଜମିଦାରବାବୁ ମଲା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭାଇ ଭାଇ ଭିତରେ କଳି କଜିଆ । ଗୋଟାଏ ଭାଇ ମଦ ଖାଉଛି ।

ଫେରିବାଲା ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇ କହିଲା—ସେଥିପାଇଁ ଇମିତି ଅବସ୍ଥା । ଆଚ୍ଛା ମାଉସୀ,ଆଗଥର ଆସିଲାବେଳେ ଜମିଦାରଙ୍କ ଯେଉଁ ଝିଅର ବିବାହ ଯୋଗାଡ଼ ବାଲେଶ୍ୱରରେ ଲାଗିଥିଲା, ତାହା ହୋଇଗଲା ପରା । ବାପଘରକୁ ଆସିଥିଲେ କେତେ ଜିନିଷ କିଣି ହୋଇଥାନ୍ତା ।

ବୁଝିଗଲୀ; ଫେରିବାଲା କଥାରେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ସେ ବାହାଘର କଣ ହେଲା କି ବାପ !

—ବାହାଁକାମ ମାଉସୀ, ସବୁତ ଠିକ୍ ହୋଇଥିଲା ?

ସେକଥା କିଏ ବୁଝିଛି ପୁଅ ! ବଡ଼ଲୋକ ଘର କଥା, କିଏ ପାଟି ଫିଟାଇବ । ଯେ ଝିଅ ପରି ଶେଷକୁ ସେଠି ବିଭା ହବାକୁ କୁଅଡ଼େ ମନା କରିଦେଲା । ତା ପରେ କଟକରେ କେଉଁ ମୁଲକରେ ବାହା ହୋଇଛି ।

ଫେରିବାଲା ତରଫ ରବିବାବୁଙ୍କର ଆଉ କିଛି ବୁଝିବାର ନଥିଲା । ସେ ମନେ ମନେ ତାଙ୍କର ଅନୁମାନ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳପ୍ରାୟ ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ତା ପରେ ଏଣୁ ତେଣୁ ମାମୁଲି ଗପସପ । ନ'ଟା ବାଜିବାରୁ ଫେରିବାଲା କହିଲା--ଏଥର କଣ କରତ ଖାଇବାକୁ ଦିଅ ମାଉସୀ । ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ଲାଗିଲାଣି, ବିଶ୍ରାମ ନବା । କେତେ ପଇସା ହେଲା କୁହ । ମୁଁ ଭୋରୁ ଭୋରୁ ଉଠି ଚାଲିଯିବି—ଆର ଗାଁକୁ ।

× × × ×

ରବିବାବୁ କଟକ ଫେରି ଆସିଲେ । ରାୟବାହାଦୁରବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ପୁଣି କେତେକ ଗୁପ୍ତ ପରାମର୍ଶ କରି ବସାକୁ ଫେରିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେ କେଉଁଠି ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଖାଇବା, ପିଇବା, ଶୋଇବା ସବୁବେଳେ ସେହି ଏକ ଚିନ୍ତା, କିପରି ଏହି ରହସ୍ୟଜନକ ବ୍ୟୂହଭେଦ କରିବେ ।

ଦୁଇଦିନ ପରେ ରବିବାବୁ ସାଧାରଣ ଦେଶ-ଭ୍ରମଣକାରୀ ହିସାବରେ କେତେକ ଜିନିଷ ପତ୍ର ଓ ଖଣ୍ଡିଏ ସାଇକେଲ ଧରି ଷ୍ଟେସନ ବାହାରି ଗଲେ । ବାଲେଶ୍ୱରରେ ଷ୍ଟେସନରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଭୋର ହେବା

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ୍ୱେଟିଂ ରୁମରେ 'ବିଶ୍ରାମ କରିବାକୁ ତା ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ।

ସକାଳ ଛ'ଟା ବେଳେ ନିଜର ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି, ରବିବାବୁ ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚଶ୍ରେଣୀ ହୋଟେଲ୍‌କୁ ବାହାରି ଗଲେ । ସେଠାରେ ଦିନଟିଏ ରହିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ କୋଠରୀ ଭଡ଼ା ନେଇ, ଗୃହଆଡ଼େ ବୁଲି ତାଙ୍କର କେତେକ ଦରକାରି ସମ୍ବାଦ ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଯେଉଁଠି ଶୁଣିଲେ ସେଠି ସେହି ଜମିଦାର ଉଦୟନାରାୟଣଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା । କିଏ କହିଲା—ସେ ଏକ ସାଧକ । କିଏ କହିଲା—ସେ ଏକ ରକମ ଦୟାର ଅବତାର । ରବିବାବୁ ଏକଥା ଶୁଣିଲାକ୍ଷଣି, ତାଙ୍କର ଆଶା ମଉଳି ଯାଉଥିଲା । ତାହାହେଲେ କଣ ତାଙ୍କର ଆଶା, ନିରାଶାରେ ପରିଣତ ହେବ !

ରବିବାବୁ ତହିଁ ଆର ଦିନ ଦୁଇଟା ବେଳକୁ ସାଇକେଲରେ ରୁଦ୍ରପୁର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ସାଇକେଲ ଉପରେ ବସି ନିଜର ଗୋଡ଼ ଅନବରତ ଘୂରିଲାପରି ରବିବାବୁଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ସେହି ଭାବନାରେ ଘୂରୁଥିଲା । ବାଟରେ ଯେ ଯେଉଁଠି ଦେଖାହେଲା, ତାକୁ ଜମିଦାରଙ୍କ ବିଷୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉତ୍ତର ଦିଏ, ଜମିଦାର ସ୍ୱୟଂ ଗରିବ ମୂଲିଆଙ୍କର ମା ବାପ । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଲୋକ ଦୁଃଖ କଣ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । କେହି କେବେ ତାଙ୍କ ଦୁଆରକୁ ଯାଇ ଖାଲି ହାତରେ ଫେରି ନାହିଁ ।

ବାଟଯାକ ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁଙ୍କ ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣି ଶୁଣି ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳକୁ ରୁଦ୍ରପୁର ଦଶ ମାଇଲ ଥାଉଣୁ ଏକ ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେ ରାତିଟି ସେ ଗାଁରେ କୌଣସି ଜାଗାରେ ରହିଯିବାକୁ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହେଲା । ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ଜଣେ କିଏ ନୂଆ ଧୋବଧାଉଳିଆ ଲୋକ ଦେଖି

ପିଲସବୁ ଜମା ହୋଇଗଲେ । ଗାଁର କେତେକ ଲୋକ ସେ ବାବୁ ଏଠି ଆସିବାର କାରଣ ପଚାରିବାରୁ, ରବିବାବୁ କହିଲେ—ମୁଁ ଜଣେ ଭ୍ରମଣକାରୀ ! ସାରା ଭାରତ ବୁଲିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାହାରିଛି । ଶୁଣିଲି, ଏଠି କେଉଁ ଜମିଦାର ଅଛନ୍ତି, ଖୁବ୍ ଭଲ ଲୋକ । ତାଙ୍କ ପାଖରୁ କିଛି ସାହାଯ୍ୟ ନେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାହାରିଛି । ତା ଛଡ଼ା ବୃନ୍ଦପୁର କପରେ ସ୍ଥାନ, ତା ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମୋର ଇଚ୍ଛା । ଆଗେ ଏଇ ବୃନ୍ଦପୁର ଆଉ, ଆପଣଙ୍କର ଏହି ଗାଁ ସବୁ କମ୍ ବିଭବଶାଳୀ ନ ଥିଲା । ଦିନେ ଏହିସବୁ ସ୍ଥାନ ସହରଭଳି ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଆଜି ଛୋଟ ଛୋଟ ଗାଁ, ଧାନ ବିଲରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଆଜି ଆଉ ବୃନ୍ଦପୁର ଯିବାକୁ ବଡ଼ କ୍ଳାନ୍ତ ଲାଗୁଛି । ଗାଁରେ କେଉଁଠି ରାତିଟା ରହିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା । ସ୍କୁଲ ଘର ହେଲେ ଚଳିବ ।

ଜମା ହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ବୟୋବୃଦ୍ଧ କହିଲେ, ଆପଣ ଯେତେବେଳେ ସାଇକେଲରେ ସାରା ଭାରତ ଭ୍ରମଣ କରି ବାହାରିଛନ୍ତି, ତାହା କମ କଥା ନୁହେଁ । ଆମେ ଗ୍ରାମବାସୀ କ'ଣ ଆଜି ଦିନକ ଆପଣଙ୍କର ସେବା କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ । ଜମିଦାରଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଆନ୍ତୁ, ନିଶ୍ଚୟ ସୁଫଳ ଫଳିବ । ତା ପରେ ଗ୍ରାମବାସୀ-ମାନେ ଆଗନ୍ତୁକ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ଗାଁ ସେମୁଣ୍ଡ ଭାଗବତ ଘରକୁ ନେଇଗଲେ ।

ସନ୍ଧ୍ୟାପରେ ଗାଁର କେତେକ ଲୋକ ସେଠାରେ ଜମିଲେ । କେତେଅଡୁ କେତେ କଥା ପଡ଼ିଲା । ଭ୍ରମଣକାରୀ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ଦେଶ ବିଦେଶର କେତେ କଥା ଶୁଣାଇ ଲୋକଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ କଲେ । ତା'ପରେ ଜମିଦାରଙ୍କ କଥା ପଡ଼ିଲା । ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ କହିଲେ--ମୁଁ ଅନେକ ବିଶିଷ୍ଟ ଭଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଛି, ଆପଣଙ୍କର ଏ ଜମିଦାରବାବୁ

ଯେପରି ଦୟାଶୀଳ ସେହିପରି ସାଧକ । ସେ କୁଆଡ଼େ ବିବାହ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ଅଜବାଲି ଯୁଗରେ ଧନୀ ଜମିଦାରମାନେ ଭୋଗବିଳାସ, ସ୍ତ୍ରୀ ସୁଖରେ ମାତି ଥିଲାବେଳେ ଆପଣଙ୍କର ଜମିଦାରବାବୁ ଏପରି ନିଷ୍ଠାବାନ ହେବା କମ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ନୁହେଁ ।

ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ କହିଲା—ଐଶ୍ୱରୀକ ଶକ୍ତି ନଥିଲେ, ଏପରି ହେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ଆଜ୍ଞା । ତାଙ୍କର ବୟସ ଯେତେବେଳେ ପଚିଶ ବର୍ଷ ହେବ ସେତେବେଳକୁ ତାଙ୍କର ବୈରାଗ୍ୟ ଜନ୍ମିଲଣି । ନିଜ ଜମିଦାରୀରେ ଥିବା ଘରବାଡ଼ି ଛାଡ଼ି, ଏହି ଚନ୍ଦ୍ରପୁରଠାରେ ସୁନ୍ଦର କୋଠା ତିଆରି କରିଛନ୍ତି । ବଡ଼ ଅଦ୍ଭୁତ ଧରଣର ଲୋକ ସେ ଆଜ୍ଞା । ସବୁବେଳେ ଉଦାସ । ଛୋଟ ଛୋଟ ଗୋଟିଏ ଘର ଭିତରେ ପଶି କୁଆଡ଼େ କଣ ପଢ଼ାପଢ଼ି କରନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସଙ୍ଗକ ଭିତରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବାଘ, ଭାଲୁ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ନାହିଁ । ସକାଳ ହେଲେ ଦେଖିବେ, ଦଶ କୋଶ ଦୂରରୁ ବି ଗରିବ ଲୋକେ ତାଙ୍କ ଦୁଆରେ ଧାରଣୀ ଦେଇଥିବେ । କେହି ଖାଲି ହାତରେ ଫେରିବେ ନାହିଁ । ପେଟ ପୂରାଇ ଖାଇବେ, ତା' ଉପରେ ପୁଣି ଦକ୍ଷିଣା ଭଳି ପାଞ୍ଚ, ଦଶ ଅଣିବେ ।

ଆଉ ଜଣେ କହିଲା—ଆଜ୍ଞା, ତାଙ୍କର ଆଉ ଏକ ସଉକ ଅଛି । ଗାଁରେ ଯିଏ ବୁଢ଼ା ହେଉ, ଟୋକା ହେଉ ବା ଯୁବତୀ ହେଉ, ଯିଏ ମଲା, ତାଙ୍କୁ ସେ ଖବର ଜଣାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ପୁରସ୍କାର ପାଇବ ଏବଂ ଜମିଦାରବାବୁ ଏ ଖବର ପାଇଲା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଠରେ ଚଢ଼ି ଶ୍ମଶାନରେ ମୃତ ଲୋକ ପାଖରେ ଯାଇ ହାଜର ହେବେ । ଆମେ ମୂର୍ଖ ଲୋକ କଣ ବୁଝିବୁ । ମଲା ଲୋକକୁ ଦେଖି ଅନ୍ୟମାନେ କାନ୍ଦି ଅଧୀର ହେଲାବେଳେ, ସେ ଅନେକ ସମୟ ସେହି ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ, ଖୁସି ମନରେ ହସି ହସି ମଠରକୁ ଫେରି ଆସିବେ ।

ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ ଏକଥା ଶୁଣି ଶୁଣି ଆଉ ଏକ ନୂଆ ସମାସ୍ୟାର ଜାଲରେ ପଡ଼ି ଛଟପଟ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା । ମଲା ଖବର ପାଇଲାକ୍ଷଣି, ସେ ପୁରସ୍କାର ଦିଅନ୍ତି କାହିଁକି ? ମୃତ ଶରୀରକୁ ସେ ନିଜେ ଦେଖି ହସନ୍ତି କାହିଁକି । କି ଗୁପ୍ତ ରହସ୍ୟ ଯା ଭିତରେ ରହିଛି । କଥାବାର୍ତ୍ତା ଭିତରେ ବେଶି ସମୟ ନୀରବ ରହିବା ସୁନ୍ଦର ନୁହେଁ ବୋଲି, ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ କହିଲେ—ମୃତ ଶରୀରକୁ ନଦେଖି ତୁମେମାନେ ଦୁଃଖରେ ଅଧୀର ହେଉଥିବାବେଳେ, ସେ ଯେ ହସନ୍ତି ଯାହାର ମୂଳରେ କମ କଥା ନାହିଁ ! ଯେ ପ୍ରକୃତ ସାଧକ, ସେ କେବଳ ଏ ସଂସାରର ମାୟା ବନ୍ଧନକୁ ତୁଚ୍ଛ ମନେ କରି ଦୁନିଆକୁ ବିଦ୍ରୂପ କରି ହସିପାରେ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ସାଧାରଣ ଲୋକ ତ ମାୟା ବନ୍ଧନ ଭିତରେ ବୁଡ଼ି ରହିଛୁ; ଆମେ ଦୁଃଖରେ ଅଧୀର ହେବା ନାହିଁ ତ ହେବ ଆଉ କିଏ ?

ସେଠାରେ ବସିଥିବା ଆଉ ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଲୋକ କହି ଉଠିଲେ, ଠିକ ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ ଯାହା କହିଲେ ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ସତ । ଶାସ୍ତ୍ର ପୁରାଣରେ କଣ ଲେଖା ନାହିଁ; କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ପରା ଅର୍ଜୁନ ଭାଇ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ମାରି ରାଜ୍ୟ ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ବୋଲି ଗାଣ୍ଡିବ ଧନୁକୁ ଛାଡ଼ି ଦେବାରୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏଇଆ ବୁଝାଇଥିଲେ । ଏ ମାୟା ସଂସାରରେ କିଏ କାହାର ? କିଏ ମରୁଛି, କିଏ କାହାକୁ ବା ମାରୁଛି ? ଖାଲି ବାଜିକରର କୁହୁକ ପରି ଏ ଦୁନିଆଟା ଖାଲି ଖେଳଘର ।

ଭିତରୁ ଆଉ ଜଣେ କହିଲେ—ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କର ଆଉ ଏକ ଖିଆଲ ଜାଣନ୍ତି ବାବୁ ! ଆପଣ ତ କାଲି ଯିବେ, ଦେଖିବେ ଯେ !

ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ ସେ କି କଥା ବୋଲି ଜାଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିବାରୁ, ସେ ଲୋକଟି ଆଗକୁ ଟିକିଏ ଘୁଞ୍ଚିଆସି କହିଲା,

ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ବର୍ତ୍ତମାନ ପଇଁଚାଳିଶ ବର୍ଷପାଏ ହେବ କି କ'ଣ । ନାଗ ଦାଢ଼ି ରଖିଛନ୍ତି ବୋଲି ବେଶି ବୟସ ପରି ଜଣା ଯାଉଛି । ମଣିଷ ମରିବା ଖବର ଶୁଣିଲେ ସେ ଯେପରି ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି, ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଖୁସି ଖବରରେ ସେପରି ନୁହେଁ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ମଲେ, ଯେଉଁ ସମାଧି ମନ୍ଦିରରେ ସେ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଶୋଇ ରହିବେ, ସେହି ମନ୍ଦିର ଯେ କି ସୁନ୍ଦର ହୋଇଛି, ତାହା ଆପଣ ନଦେଖିଲେ ମୋ ବର୍ଣ୍ଣନାରୁ କିଛି ବୁଝି ପାରିବ ନାହିଁ । କେତେ ଟଙ୍କା ଯେ ସେ ସମାଧି ପୀଠରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଲଣି, ତାର କଳନା ନାହିଁ । ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଜମିଦାରବାବୁ ସେହି ସମାଧିପୀଠକୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାନ୍ତି, ମଲାପରେ ସେ ସେଇଠାରେ ଶୋଇ ରହିବେ ବୋଲି ମନକୁ-ମନ ହସି ପକାନ୍ତି । ଏଇଥିରୁ ବୁଝୁନାହାନ୍ତି, ସେ କିପରି ଧରଣର ଲୋକ । କିଏ ମରିବା କଥା କହିଲେ, ହତାଶରେ ଥରି ଉଠେ, ଆଉ ସେ ମରଣ ନାଁ ଶୁଣିଲେ, ଆନନ୍ଦରେ ହସି ହସି ଗଡ଼ି ଯାନ୍ତି ।

ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ ଏ ସବୁକଥାକୁ ମନେ ମନେ ଓଲଟପାଲଟ କରି ଭାବୁ ଭାବୁ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲେ--ଯେଉଁମାନେ ଖୁବ୍ ଜ୍ଞାନୀ, ତ୍ରିକାଳଦର୍ଶୀ, ଜନ୍ମ ମରଣ ଯାହା ପାଖରେ ସମାନ, ସେଇମାନେ କେବଳ ମୃତ୍ୟୁରେ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । ଜମିଦାରବାବୁ ବାସ୍ତବିକ୍ ଏକ ପ୍ରତିଭାଶାଳୀ ମହାତ୍ମା ।

ରାତି ଦଶଟା ବାଜିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ବୃଦ୍ଧ କହି ଉଠିଲେ—ଏତିକିରେ ଗପସପ ବନ୍ଦ କର । ବାବୁ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ବୋଲି ଏଠି ବିଶ୍ରାମ ନେଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଏତେ ଗପସପ ହେଲେ, ସେ ଆଉ ବିଶ୍ରାମ ନେବେ କେତେବେଳେ । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଖାଇବା ଜିନିଷ ଠାକୁରଘରେ କ'ଣ ବରାଦ ହୋଇଛି ପଗ୍ଧ, ନେଇ

ଅଛି । ମୋଟରେ ବସିଥିବା ଲୋକଙ୍କ ମନକୁ ମଧ୍ୟ ଏକଥା ପାଇଲା । ଖାଇବା ଜିନିଷ ଆଣିବା ପାଇଁ ଦୁଇଜଣ ଟୋକା ଦଉଡ଼ିଲେ ।

ସେଦିନ ଭ୍ରମଣକାନ୍ତବାବୁ ଖାଇ ପିଇ ଶୋଇଲାବେଳକୁ ରାତି ଏଗାରଟା ।

ତହିଁ ଆରଦିନ ସକାଳ । ଭ୍ରମଣକାନ୍ତବାବୁ ନିଜର ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ସାଇକେଲ ଧରି ଜମିଦାରଙ୍କ ଗୃହାଭିମୁଖେ ଗମନ କଲେ । ଅଳ୍ପେ ଅଳ୍ପେ ସାଇକେଲ ଚଳାଇ ଜମିଦାରଙ୍କ କୋଠି ଆଗରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ଆଠଟା ବାଜି ଯାଇଥିଲା ।

ଭ୍ରମଣକାନ୍ତବାବୁ, ଜମିଦାରଙ୍କ କୋଠାଆଡେ ଚାହିଁ ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲେ । ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ଦୁଇମାଇଲ ଅନ୍ତରରେ କେଉଁଠି ଘରଘାଟ କିଛି ନାହିଁ । ଯୁଆଡକୁ ଚାହିଁଲେ ଖୋଲା ପଡିଆ ଏବଂ ଧାନ କ୍ଷେତ ଭିତରେ ଆଖି ପାଏ ନାହିଁ । ଅପନ୍ତରା, ଜନଶୂନ୍ୟ, ଜାଗାରେ ଜମିଦାରବାବୁ ଯେ କେଉଁ ଭାବ ଏ ବାସଗୃହ ତିଆରି କରିଛନ୍ତି, ତାହା ତାଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅଉ କାହାରି ବୁଝିବା ସମ୍ଭବପର ନୁହେଁ ।

ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଚୀରଘେରା ହତାର ମଧ୍ୟସ୍ଥଳୀରେ ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କର ଦୋତାଲା କୋଠାଟିଏ ଠିଆ ହୋଇଛି । ଫାଟକ ପାଖରେ ଅଉ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଘର । ସେ ଘର ଭିତରେ କେତୋଟି ଟେବୁଲ ଚେୟାର ସଜା ହୋଇଛି । ଲୌହ ଫାଟକ ବନ୍ଦ । ଭ୍ରମଣକାନ୍ତବାବୁ ଫାଟକ ପାଖରେ ସାଇକେଲ ରଖି ଏଣେ ତେଣେ ଅନାଇବାରୁ ସେହି ଫାଟକପାଖ ଘର ଭିତରୁ ଜଣେ ଲୋକ ବାହାରି ଆସି ପଚାରିଲେ କାହାକୁ ଖୋଜୁଛନ୍ତି ଆଜ୍ଞା ?

ଭ୍ରମଣକାନ୍ତବାବୁ ସେହି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟବାବୁଙ୍କୁ ନମସ୍କାର ହୋଇ ନମ୍ର ଭାବରେ କହିଲେ—ମୁଁ ଆଜ୍ଞା, ଏଇ ସାଇକେଲରେ ଭାରତ

ଭ୍ରମଣ କରିବାକୁ ମନସ୍ଥ କରିଛନ୍ତି । ଏଥିମଧ୍ୟରେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ପ୍ରାୟ ହଜାର ମାଇଲ ଭିତରେ ଥିବା ସବୁ ପୁଣ୍ୟ ସ୍ଥାନମାନ ଦେଖି ଦେଖି ଏଠି ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ବାଲେଶ୍ୱରରେ ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କର ଖ୍ୟାତି ଶୁଣି ତାଙ୍କ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି ଏବଂ ଏହାର ନିଜର ଯେ କିଛି ସ୍ୱାର୍ଥ ନାହିଁ, ଏପରି ନୁହେଁ । ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନର ସର୍ବତ୍ର ଘାଟରେ ଭ୍ରମଣ କରିବା ସମୟରେ ଅର୍ଥ ହେଉଛନ୍ତି ଏକମାତ୍ର ସାହାଯ୍ୟ । ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କଠାରୁ କିଛି ଗୃହା ବି ସଂଗ୍ରହ କରିବ ।

ସେ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ଭ୍ରମଣକାରୀଙ୍କଠାରୁ ଏତିକି ଶୁଣି ଖୁସି ହୋଇ ସେ ଘରକୁ ଡାକି ନେଇ କହିଲେ--ଆପଣ ତାହାହେଲେ ଜମିଦାର-ବାବୁଙ୍କର ଅତିଥି ହେଲେ । ଆଜି ଗୁରୁବାର, ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କର ମୌନ ଦିବସ । ତାଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା ହେଉ ହେଉ କାଲି ପାଞ୍ଚଟା । ଆପଣ ତାଙ୍କର ଅତିଥିଶାଳାରେ ଖାଇପିଇ ବିଶ୍ରାମ କରନ୍ତୁ ।

ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ ଖଣ୍ଡେ ଚେୟାରରେ ବସି ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ କହିଲେ, ବାଲେଶ୍ୱରରେ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନରୁ ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କର ଯେଉଁ ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣିଥିଲି, ତାହା ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ହେଉ ନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ ବ୍ୟବହାରରୁ ସେ ଧାରଣା ମୋର ବଦଳିଛି ।

ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ଟିକିଏ ହସି କହିଲେ—ମୁଁ ନିମିତ୍ତ ମାତ୍ର ।

ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦରମିନିଟି ପରେ ସେହି ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ଉଠି କହିଲେ, ଆପଣ ଏଥର ବିଶ୍ରାମଗୃହକୁ ଚାଲନ୍ତୁ । ଅତିଥି ଆସିଲେ ମାନେ ତାଙ୍କର ସେବା କରିବା ପାଇଁ ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅଛି ।

ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ ଉଠିଲେ । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ସେହି ଭଦ୍ର-ଲୋକ । ଫାଟକ ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲାକ୍ଷଣି, ଦୂରରୁ ଜଣେ ମାଳୀ ଆସି କବାଟ ଖୋଲିଦେଲା । ଫାଟକ ପାଖରୁ କୋଠା ପାହାଚ ଯାଏ

ପକ୍କା ରାସ୍ତା । ରାସ୍ତାର ଦୁଇ ଧାରରେ ଦୁଇଧାଡ଼ି ହୋଇ ବିଲାତି ଫୁଲ-ଗଛରେ ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗର ଫୁଲସବୁ ଭରି ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ସେହି ଭଦ୍ରଲୋକ ଭ୍ରମଣକାରୀ ଅତିଥିଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ସିଧା ରାସ୍ତାରେ ନ ଯାଇ ପ୍ରାଚୀର କରେ କରେ ଏକ ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଅଳ୍ପବାଟ ପରେ ପୁଣି ଏକ ବିରାଟ ପ୍ରାଚୀର । ପ୍ରାଚୀର ଦେହରେ ପୁଣି ଏକ ଫାଟକ । ସେହି ଫାଟକର କଡ଼ାକୁ ଠକ୍ ଠକ୍ କଲାକ୍ଷଣି, ଜଣେ ଲୋକ କବାଟ ଖୋଲି ଦେଲା । ତା ଭିତରକୁ ଦୁହେଁ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଭ୍ରମଣକାରୀ ରବିବାବୁ ମନେ ମନେ ଶଙ୍କି ଯାଉଥିଲେ । ସେ ଯେଉଁ ଅତିଥିଶାଳାରେ ରହିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ତାହା ଅତିଥିଶାଳା ନୁହେଁ ବନ୍ଦୀ ନିବାସ । ପୁଣି ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସାହାସ ବାନ୍ଧିଲେ, ଭଗବାନ ଭରସା । କଣ ହେଉଛି, ଦେଖାଯାଉ ।

ସେହି ପ୍ରାଚୀର ଅଳ୍ପଦୂରରେ ଅତିଥିଶାଳା । ସୁନ୍ଦର ମାଜସଜା କୋଠରୀ । ଖଟ, ଟେବୁଲ, ଚେୟାର ଇତ୍ୟାଦି ଯଥାସ୍ଥାନରେ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଉକ୍ତ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁଙ୍କୁ କହିଲେ, ଆପଣ ଏଇଠି ବିଶ୍ରାମ କରନ୍ତୁ । ତା ପରେ ଜଣକର ନାଁ ଧରି ଡାକିଲେ, ପରିଆ, ପରିଆ ? ଅଠର ଉଣେଇଶ ବର୍ଷର ଏକ ଟୋକା ହାଜର ହୋଇ କହିଲା—କଣ ଆଜ୍ଞା ? ଉକ୍ତ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି କହିଲେ—ଏ ବାବୁଙ୍କର ସେବାରେ ଯେପରି କଷ୍ଟ ହେଲା ନ ହୁଏ ! ପୂଝାରୀକୁ କହି, ଜଲଦି ଜଳଖିଆ କରୁ ।

ପରିଆ ସମ୍ମତି ଜଣାଇ କହିଲା—ପୂଝାରୀ ପୁରୀ ଛାଣୁଛି ଆଜ୍ଞା । ବାବୁ ଗାଧୋଇ ସାରିଲାବେଳକୁ ତରକାରୀ ହୋଇ ସାରିଥିବ । ତା ପରେ ସେ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁଙ୍କୁ କହିଲେ—ଆପଣ କାମ ସାରନ୍ତୁ । ମୁଁ ଖାଇଲାବେଳକୁ ପୁଣି ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିବି ।

ଭ୍ରମଣକାରୀ ବାବୁଙ୍କୁ କହିଲେ—ଆପଣଙ୍କର ଏଭଳି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଯେ କୌଣସି ଲୋକ ମୁଗ୍ଧ ହେବ । ଧନ୍ୟ-ଜମିଦାରବାବୁ !

ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ଚାଲିଯିବା ପରେ ଭ୍ରମଣକାରୀ ରବିବାବୁ ଗାଧୋଇ ବାହାରିଲେ । ଚାକରଆ ଗାଧୁଆ ଘରକୁ ନେଇ ତାଙ୍କୁ ବାସନା ତେଲ, ଲକ୍ସ ସାବୁନ ପ୍ରଭୃତି ଦେଲା । ରବିବାବୁ ଗାଧୋଇଯିବା ଭିତରେ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ—ଏ ଅତିଥିଶାଳା ଠିକ୍ ବନ୍ଦୀଶାଳା ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ପ୍ରାଚୀରର କବାଟ ନ ଫିଟିଲେ ବାହାରକୁ ଯିବାର କୌଣସି ଉପାୟ ନାହିଁ ।

ଗାଧୋଇ ସାରି; ନିଜ ଖଟ ପାଖକୁ ଫେରିଆସି ଲୁଗାପଟା ପିନ୍ଧିଲା ବେଳକୁ, ପ୍ଲେଟରେ ଅଣି ପୁରି, ଆଳୁ ତରକାରୀ, ମୁଗ ଯିରା ଟେବୁଲ ଉପରେ ଥୋଇଲା । ରବିବାବୁ ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇ ଖାଇ ବସିଲେ । ଖାଉ ଖାଉ ସେ ନିଜକୁ ନିଜେ ବଡ଼ ଲଜ୍ଜିତ ବୋଧ କରୁଥିଲେ । ସେ ଯାହାର ଆତିଥ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି, ତାର ପୁଣି ସର୍ବନାଶ କରିବାକୁ କଳ୍ପନା ଧରି ଆସିଛନ୍ତି ଏଠିକୁ । ଉପାୟ ନାହିଁ, ସର୍କାରୀ ଚାକର, ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ !

ଜଳଖିଆ ଖାଇସାରି ରବିବାବୁ ସ୍ଥିର ମନରେ ଭାବିଚାଲି ଉପାୟ ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ବିଛଣାରେ ପଡ଼ିଲେ ।

ଚାକରଆ, ପାଖରେ ସିଗାରେଟ ଦେଇ ପଚାରିଲା—ଆଉ କ'ଣ କରିବ—ବାବୁ ?

ରବିବାବୁ ଖୁସିହୋଇ କହିଲେ—ତୋର ଏଇକ୍ଷଣି ଆଉ କିଛି କାମ ନାହିଁ, ଯାଇପାରୁ ।

ଠିକ ବାରଟା ବେଳକୁ ସେହି ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେତେବେଳେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ରବିବାବୁ ତାଙ୍କର କଳ୍ପନାର ସୌଧ

ଗଡୁଥିଲେ । ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଭ୍ରମଣକାନ୍ତବାବୁ ବିଛଣାରୁ ଉଠିପଡ଼ି ବସିଲେ । ତା ପରେ ଖୁସି ମନରେ ସେହି ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପାଖ ଚେୟାରରେ ବସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରି କହିଲେ—ଆଜ୍ଞା, ଏଭଳି ସ୍ୱର୍ଗ ଭୋଗ ଏ ଭ୍ରମଣକାରୀ ଭାଗ୍ୟରେ ନାହିଁ ! କାଲି ଆଜ୍ଞା ମୋତେ ବିଦାୟ କରିଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ।

ଭଦ୍ରଲୋକ ବସି ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲେ—ସେ କଥା ଆଜ୍ଞା ମୋ ହାତରେ ନାହିଁ । ଜମିଦାରବାବୁ ଜଣେ ଅତିଥି ପାଇଲେ ତାଙ୍କୁ ସହଜରେ ଛାଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ । କାଲି ତାଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା ହେଉ, ତା ପରେ ଯାହା ହେବ ।

ପରିଆ ଦୁଇଟି ଆସନ ପକାଇଲାଣି, ପୂଜାରୀ ଖାଦ୍ୟ ଜିନିଷ ଆଣି ସଜାଇ ରଖିଲା । ଏତେ ରକମ ତରକାରୀ ହେଲା କେତେବେଳେ ! ଭ୍ରମଣକାନ୍ତବାବୁ ଅବାକ ହୋଇଗଲେ । ମାଛରେ ପାଞ୍ଚ ପ୍ରକାର । ସାଧା ତରକାରୀ, ଖିରି ପୁରୀ ଇତ୍ୟାଦି କେତେ କଣ । ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ସେ ଏଭଳି କେଉଁଠି ଦିନେ ହେଲେ ଖାଇ ନାହାନ୍ତି । ରବିବାବୁ ମନେ ମନେ କ୍ଷଣକପାଇଁ ଭାବିଗଲେ ସେ ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆସିଛନ୍ତି, ସେ ଯାହାହେଉ ପଛକେ ଏହି ଅତିଥି-ଶାଳାରେ ସେ କିଛିଦିନ ରହି ରାଜସୁଖ ଭୋଗ କରିପାରିବେ ।

ଖିଆପିଆ ସରିଲା । ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ଯିବା ଆଗରୁ କହିଲେ— ଯଦି କିଛି ଅସୁବିଧା ହୋଇଥାଏ କ୍ଷମା କରିବେ । ରାତିରେ ଆପଣ ଆଜ୍ଞା କଣ ଖାନ୍ତି ? ଭାତ ନା ରୁଟି ?

ଭ୍ରମଣକାନ୍ତବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ - ସେମିତି କିଛି ମୋର ଧରାବନ୍ଧାଗତ ନାହିଁ । ଯାହା ଯେଉଁଠି ମିଳିଲା ।

ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି କହିଲେ— ପୁରୀ ଆଜି ମାଂସ ସୁବିଧା ହେବ । ମୁଁ ଯାଏ ଆଜ୍ଞା !

ସେଦିନ ଶୁଭ ଦଶହରା । ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇସାରିବା ପରେ ସେ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ବିଦାୟ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି, ରବିବାବୁ ବିଛଣାରେ ଏପାଖ ସେପାଖ ହୋଇ ଭାବୁଥାନ୍ତି, କିପରି ଉପାୟରେ ଖବର ସଂଗ୍ରହ ହୋଇ ପାରିବ । ଭାବନା ମଝିରେ ଘନ ଘନ ନିଶ୍ୱାସ ବାହାରି ଆସୁଥାଏ ।

ହଠାତ୍ ପରିଆ ଗୋଡ଼ ପାଖରେ ଠିଆହୋଇ କହିଲା—ବାବୁ ଗୋଡ଼ ଟିକେ ଚିପି ଦିଏ ।

ରବିବାବୁ ଖୁସିହୋଇ କହିଲେ— ଖଟ ଉପରେ ବସି ଚିପି ଦେ । ଠିଆହୋଇ ଚିପିଦେବୁ କେତେବେଳ ଯାଏ ।

ପରିଆ ଖଟ ଉପରେ ବସି ଗୋଡ଼ ଚିପୁ ଚିପୁ ରବିବାବୁ ନରମ ଗଳାରେ ପଚାରିଲେ—ଅରେ ପରି, କେତେଦିନ ହେଲା ଏଠି ରହିଲୁଣି ?

ପରିଆ ଉତ୍ତର ଦେଲା—ବର୍ଷେ ହେବ ରହିଲିଣି ।

— ଦରମା କେତେ ?

ଆଜ୍ଞା ପଚିଶ ଟଙ୍କା । ତା ଛଡ଼ା ଏଠିକୁ ଯେଉଁ ବାବୁମାନେ ଆସି ରହନ୍ତି, ସେମାନେ ବି ବକସିସ ଦିଅନ୍ତି । ଅଧିକା ଅଳ୍ପ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଯାଏ ହୁଏ ।

ରବିବାବୁ ମନେ ମନେ ଭାବିନେଲେ, ପରିଆ ଯେତେବେଳେ ବର୍ଷେ ହେବ ରହିଲଣି ନିଶ୍ଚୟ କିଛି ଖବର ଜାଣିଥିବ । ତାର ବି ବକସିସ ନେବା ଲୋଭ ବେଶି । ତେଣୁ ତାକୁ ସେ କଳ୍ପନା କରି ନଥିବା ବକସିସ ଯାଚିଲେ, ନିଶ୍ଚୟ କିଛି କଥା ଆଦାୟ ହୋଇ

ପାବେ । ରବିବାବୁ ପରିଆ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲେ, ମୋ ଠାରୁ ତୁ କେତେ ବକସିସ୍ ନେବୁ କହିଲୁ ?

ପରିଆ ଆନନ୍ଦରେ ସଢ଼ିଗଲା ପରି କହିଲା—ହଜୁର ଯାହା ଦେବେ ।

ରବିବାବୁ କହିଲେ— ମୁଁ ଗଲାବେଳକୁ ଦଶ ଟଙ୍କା ଦେବି ଯେ । ପରିଆ ଆନନ୍ଦରେ କୁରୁଳି ଉଠିଲା । ଦଶଟଙ୍କା ! କେହି କେବେ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି ।

ହଠାତ୍ ଦୂରରେ ମଟର ଘର୍ ଘର୍ ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲା । ରବିବାବୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପରି ପଚାରିଲେ—ମଟର ଶବ୍ଦ ଏତେ ରାତିରେ କେଉଁଠି ଶୁଭୁଛି ! କିଏ କେଉଁଠୁ ଆସିଲା ନା କଣ ?

ପରିଆ ଆନନ୍ଦରେ ବ୍ୟଗ୍ରତା ଦେଖାଇ କହିଲା--ଆପଣ ଜାଣି ନାହାନ୍ତି ପରା, ଜମିଦାରବାବୁ ଏଇକ୍ଷଣି ବୁଲିଯିବେ । ଡ୍ରାଇଭର୍ ମଟର ଆଣି, ଫାଟକ ପାଖରେ ରଖିଦେଇ ଗଲାଣି ।

ରବିବାବୁଙ୍କର ଉତ୍କଣ୍ଠାର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ । ଦିନସାରା ଜମିଦାରବାବୁ ଘର ଭିତରେ ଗୁପ୍ ଚୁପ୍ ବସିରହି, ରାତି ଏଗାରଟା, ପୁଣି ଏଇ ମଫସଲ ଅଞ୍ଚଳରେ ନିଶବ୍ଦ ରାତି କହିଲେ ଚଳେ, ସେ ଏକୁଟିଆ ମଟର ନେଇ ବୁଲିଯିବେ କୁଆଡ଼େ ? ପରିଆକୁ ପଚାରିଲେ, ଫେରିବେ ଯାଇଁ କେତେବେଳେ ?

ପରିଆ ଉତ୍ତର ଦେଲା—ଫେରୁ ଫେରୁ ଆଜି ଅନେକ ରାତି । କେଉଁଦିନ ରାତି ଦୁଇଟା ତ କେଉଁଦିନ ତିନିଟା ।

ରବିବାବୁ କଥାରେ ଅଧିକ ବ୍ୟଗ୍ରତା ପ୍ରକାଶ କରି ପଚାରିଲେ. କୁଆଡ଼େ ଯାଆନ୍ତି ସେ ?

ପରିଆ କର୍ଣ୍ଣ ଭିଷ୍ଟ ବାହାରକୁ ଉଠି ଆସିଲା । ତା ପରେ ଗଛ ଉପରେ ବସି ଗୋଡ଼ରେ ହାତ ମାରୁ ମାରୁ କହିଲା—ବାବୁ ମୁଁ ଶୁଣିଛି; ସେ କୁଆଡ଼େ ଭାରି ଗୁଣି ! ଏଇ ଆଖପାଖରେ କେତେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ମଶାଣି ଅଛି, ସେଇ ମଶାଣିଆଡ଼େ ସେ ବୁଲି ଯାଆନ୍ତି । ତା ଛଡ଼ା ଏଇଠୁ ସମୁଦ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁ ସ୍ତୂପ ପଡ଼ିଛି, ସେଆଡ଼କୁ ମଧ ବୁଲି ଯାଆନ୍ତି । ଆହୁରି ଶୁଣିଛି, ସେ କୁଆଡ଼େ ମନ୍ତ୍ରବଳରେ ଟଙ୍କା ଆଣୁଛନ୍ତି, ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ରଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟୁଛନ୍ତି ।

ଏ କଥା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ରବିବାବୁଙ୍କ ମନରେ ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ସମାସ୍ୟା ଭୂତ ପରି ଆସି ଠିଆ ହେଉଥିଲା । କେଉଁଠାକୁ ସେ ସମାଧାନ କରିବେ । ତା ପରେ ସେ ପରିଆକୁ ପଚାରିଲେ, ଜମିଦାରବାବୁ ଦିନବେଳେ ତାହାହେଲେ ଶୋଇ ଯାଉଥିବେ ?

ପରିଆ ଉତ୍ତର ଦେଲା—ସେ ବେଶି ସମୟ ଶୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ଘରେ ବହୁପଡ଼ି ପୁରି ରହିଛି, ସେହି ଘରେ ବସି କ'ଣ ପଢ଼ନ୍ତି ।

ରବିବାବୁ ପରିଶ୍ରା କରିବା ବାହାନାରେ ବାହାରକୁ ଆସି ଗୃହ-ଆଡେ ସତର୍କ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇ ପୁଣି ବଇଠାକୁ ଫେରିଗଲେ । ତା ପରେ ପଚାରିଲେ—ତୁ ସେ ଘର ଦେଖିଛୁ ?

ପରିଆ ଭୟମିଶ୍ରିତ ଗଳାରେ କହିଲା - ସେ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମନା । ମୁଁ ଏ ବର୍ଷକ ଭିତରେ କେବଳ ଦୁଇ ତିନି ଥର ମୋଟେ ଯାଇଥିବି । ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ରହିବା କୋଠରିକୁ ତାଙ୍କର ପୁଝାରି, ତିନି ଚାରି ଜଣ ଚାକର, ଆଉ ଦୁଇ ତିନି ଜଣ ବାବୁଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପ୍ରାୟ କେହି ଯାʼନ୍ତି ନାହିଁ ।

ରବିବାବୁ କଅଁଳେଇ କହିଲେ—ତୁ ବଡ଼ ଚାଲାକ ପିଲଟା, ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ପଢ଼ାଘର ଭିତରଟା ଟିକିଏ ଦେଖି ପାରିଲୁ ନାହିଁ ?

ପରିଆ ନିଜର ବାହାଦୁରି ଦେଖାଇ କହିଲା—ମୁଁ କଣ ଛାଡ଼ିଛି ବାବୁ । ଦିନେ ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ଅଜାଣତରେ ସେ ଘର ଦେଖି ନେଲି । କେହି ଜାଣି ନାହାନ୍ତି, ନଚେତ୍ କେତେ ମାଡ ଖାଇଥାନ୍ତି ।

ରବିବାବୁ ତା ଖୁସିରେ, ନିଜେ ଖୁସୀ ହୋଇ କହିଲେ, ବେଶ୍ କରିଛୁ । ସେ ଘରେ କଣ ଦେଖିଲୁ ?

ପରିଆ ଅଧିକ ଆନନ୍ଦରେ କହିଲା—କିଛି ନାହିଁ ମ ବାବୁ । ଖାଲିଟାରେ ସେ ଘରକୁ ମନା । ଘରଯାକ ଖାଲି ବହି । ଜମିଦାର-ବାବୁ ଯେଉଁଠି ବସି ବହି ପଢ଼ନ୍ତି, ଠିକ୍ ତାର ସିଧା କାନ୍ଥରେ ଗୋଟାଏ ମାଇକିନାର ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଛବି । ଅଉ ସେହି ଛବିର ଗୃରପାଖରେ କାନ୍ଥରେ ବନ୍ଧୁକ ଝୁଲି ପଡ଼ିଲାପରି ଯୋଡ଼ା, ଖାଦସ୍ତ ହୋଇଛି । ଆମ ଜମିଦାରବାବୁ ତ ମୋଟେ ବାହା ହୋଇ ନାହାନ୍ତି, ସେ ଫଟୋଟା କାହିଁକି ରଖିଛନ୍ତି କେଜାଣି ?

ପରି ଅଠାରୁ ଏକଥା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଅଥଳରେ ଥଳ ପାଇଲାପରି ରବିବାବୁ ମନେ ମନେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ତାହାହେଲେ ତାଙ୍କ ଅନୁମାନ କଣ ଠିକ୍ ହେବ ! ସେ ଆଉ ପରିଆକୁ ଅଧିକ କିଛି ନ ପଚାରି କହିଲେ--ବହୁତ ରାତି ହେଲାଣି, ଯା ଶୋଇବୁ । ମୋତେ ବି ନିଦ ମାଡ଼ିଲାଣି ।

... ...

ତହିଁ ଆରଦିନ ପାଞ୍ଚଟା ବାଜିଲାଣି, ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ ଜମିଦାର-ବାବୁଙ୍କ ସାକ୍ଷାତ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ବସି ରହିଥିଲେ । ଠିକ୍ ସାଢ଼େ ସାତଟାବେଳେ ସେହି ଭଦ୍ରଲୋକ ଆସି ଖବର ଦେଲେ, ଆସନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, ଜମିଦାରବାବୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛନ୍ତି ।

ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ ଆନନ୍ଦରେ ନିଜର ବ୍ୟାଗଟି ଧରି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେହି ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବାହାରି ପଡିଲେ ।

ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ କୋଠା ବାରଣ୍ଡାକୁ ଉଠି ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ, ଘରଆଡେ ସଜାସଜି ଦେଖି ଭାରି ଖୁସି ହେଉଥାନ୍ତି । ଘର ପରେ ଘର, ତା ପରେ ବାରଣ୍ଡା, ତା ପରେ ବଗିଚା, ପୁଣି ବାରଣ୍ଡା ଏବଂ ଦୁଇ ତିନୋଟି କୋଠରୀ ପାର ହେବା ପରେ, ସେହି ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ଏକ କୋଠରୀ ଦୁଆର ମୁହଁରେ କହିଲେ—ଆପଣ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତୁ, ମୁଁ ଭିତରୁ ଖବର ନେଇ ଆସୁଛି ।

ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ ସେହି ବାରଣ୍ଡାରେ ପଡିଥିବା ଗଦି ଚେୟାରରେ ବସି ପଡି ଘରଆଡକୁ ଅନାଉଥାନ୍ତି । ବସ୍ତୁ ପରେ ବସ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମନକୁ ଚହଲାଇ ଦେଉଥାଏ । କାହିଁକି, କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏ ଘର ତିଆରି ହୋଇଛି ।

ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ଭାବନାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଜଣେ ଗୌରବର୍ଣ୍ଣ ଦୀର୍ଘକାୟ ପୁରୁଷ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଆସି ଠିଆ ହେଲେ । ଦେହସାରା କଳାରଙ୍ଗର ଓଭରକୋଟ, ମୁହଁରେ ଦାଢି, ଚକ୍ଷୁରୁ ତେଜର ଦୀପ୍ତି ବାହାରୁଛି । ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନମସ୍କାର ହେଲେ । ତାଙ୍କର ସେତେବେଳକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଧାରଣା ହୋଇଥିଲା, ଏ ନିଶ୍ଚୟ ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁ !

ଭ୍ରମଣକାରୀଙ୍କର ମନର ଭାବନାକୁ ଭାଙ୍ଗି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚିତ୍ତରେ ସେହି ଦୀର୍ଘ ଆକୃତିର ଲୋକ କହିଲେ—ଆପଣ କାଲିଠାରୁ ଆସି ମୋର ସାକ୍ଷାତ କରିବାରେ ଅସୁବିଧା ପାଇଥିବାରୁ ବାସ୍ତବିକ ମୁଁ ବଡ ଦୁଃଖିତ । ଭିତରକୁ ଆସନ୍ତୁ ।

ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁଙ୍କ ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାରରେ ରବିବାବୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗଲେ ।

ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ସାଜସଜ୍ଜାପୂର୍ଣ୍ଣ କୋଠରୀ । ଜମିଦାରବାବୁ ଗୋଟିଏ ଲମ୍ବା ଗଦି ବେଞ୍ଚରେ ବସିପଡ଼ି, ସେହି ବେଞ୍ଚରେ ବସିବାକୁ ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ, ଆଗନ୍ତୁକ ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ ବସିସାରିଲା ପରେ, ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁ ଖୁସି ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, ଆପଣଙ୍କର ଅତିଥିଶାଳାରେ କିଛି ଅସୁବିଧା ହୋଇନାହିଁ ତ ?

ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ କୃତଜ୍ଞତା ଭଙ୍ଗିରେ କହିଲେ – ଅସୁବିଧାତ ଦୂରର କଥା, ଜଣେ ବାଉଳ ; ବାଟୋଇ ହିସାବରେ ଆପଣଙ୍କ ଅତିଥିଶାଳାରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିବାରୁ ନିଜକୁ ମୁଁ ଧନ୍ୟ ମନେ କରୁଛି ।

ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁ ହସିଦେଇ କହିଲେ--ଅତିଥିମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମୋର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଛି । ଧନ୍ୟ ମନେ କରିବାର କଣ ଅଛି ? ଆପଣ ଦେଶ ଭ୍ରମଣ କରି ବାହାରିଥିବା କଥା ମୁଁ ଶୁଣିଛି ଏବଂ ଆପଣଙ୍କର ଭାରତ ଭ୍ରମଣ କରି ଘରକୁ ଫେରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାହା କିଛି ଖର୍ଚ୍ଚ ଲାଗିବ, ତାହା ଯୋଗାଇ ପାରିବି ବୋଲି ମୋର ଭରସା ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ ବୁଲିଯିବାକୁ କାହିଁକି ତରତର ହେଉଛନ୍ତି ? ମୋ ଅତିଥିଶାଳାରେ ତାହାକୁ ମୁଁ କେବେ ସାତଦିନ କମରେ ଛାଡ଼େ ନାହିଁ । ଆପଣ ସମସ୍ତ ଜଞ୍ଜାଳ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଭ୍ରମଣରେ ଯେ ବାହାରିଛନ୍ତି ଏହା ଶୁଣି ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦିତ ।

ଭ୍ରମଣକାରୀ ଅଗନ୍ତୁକ ଟିକିଏ ନୀରବ ରହି କହିଲେ—ଆଜ୍ଞା, ମୋର ସଂସାର ଜଞ୍ଜାଳ କିଛି ନାହିଁ । ଘରେ ବାପା ଅନେକ ଦିନରୁ ମରିଛନ୍ତି ।

ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ—ଆପଣଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ, ପିଲାପିଲି ?

ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ବେଦନାଭରାସ୍ୱରରେ କହିଲେ—ସେ ବହୁତ କଥା ଆଜ୍ଞା; ମୁଁ ଯେଉଁଥିପାଇଁ ଭାରି ହେଲି ତାହାଙ୍କ ଆଉ ବିବାହ ହେବାକୁ କେବେହେଲେ ମନକରିବି ନାହିଁ ।

ଜମିଦାରବାବୁ ଏକଥା ଶୁଣି ହସି ଉଠିଲେ । ତା ପରେ କହିଲେ, ଏ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଆପଣଙ୍କର ଏ ବୟସରେ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଏ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଣ ଆପଣ ପାଳନ କରି ପାରିବେ ? ଅନେକ ସମୟରେ ଯୁବକମାନେ କେତେକ କାରଣରୁ ଏ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ପୁଣି ଅନ୍ୟ ତରୁଣୀର ଗୃହାଗ୍ନିରେ ସେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ନିଆଁ ପାଣିରେ ଘିଅ ପରି ମିଳାଇ ଯାଏ ।

ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ ଟିକିଏ ରହି କହିଲେ—ଆଜ୍ଞା ଏ କଥା ସତ ହେଲେ ବି ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମାନ ନୁହେଁ । ତରୁଣ ବୟସରେ କେଉଁ ତରୁଣୀ ସହିତ ସାମାନ୍ୟ ମନୋମାଳିନ ହେଲେ, ତରୁଣ ହୁଏତ କିଛି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି ବସେ, କିନ୍ତୁ ତରୁଣୀ ଯେତେବେଳେ ନିଜର ଭୁଲ ମାଗି ଦୋଷ ମାଗିନିଏ, ସେତେବେଳେ ତରୁଣର ଅଟଳ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କ୍ଷଣକରେ ଧୂଳିସାତ ହୋଇଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଠି ତରୁଣ, ତରୁଣୀ ପ୍ରଥମେ ଜୀବନରେ ପରସ୍ପରକୁ ଭଲପାଇ, ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବନର ସୁନାର ସଂସାର ଗଢ଼ିବାକୁ କଳ୍ପନା କରିଥାନ୍ତି, ସେଠି ଯଦି ତରୁଣୀଟି ହଠାତ୍ ପ୍ରତାରଣା କରି ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷର ହାତ ଧରି ଚାଲି-ଯାଏ, ତାହାହେଲେ ପ୍ରଥମେ ପୁରୁଷର ମନର ଅବସ୍ଥା କଣ ହେବ ଅନୁମାନ କରନ୍ତୁ ! ମୋ ଜୀବନରେ ଏକଥା ଘଟିଛି ଆଜ୍ଞା । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ କୌଣସି ତରୁଣୀକୁ ଚାହିଁବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିନାହିଁ । ଭାବିଛି, ଏହି ଭାରତସାରା ଘୁରି ଘୁରି ଯେଉଁଠି ମୋର ମରଣ ହେବ ସେଇଠି ଶାନ୍ତିରେ ଅନନ୍ତକାଳ ପାଇଁ ଶୟନ କରିବି ।

ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ମୃଦୁକା ହସୁଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳରୁ ଜଣାଯାଉଥିଲା ସେ ଯେପରି ସେହି ହସ, ମୁଣ୍ଡହଲା ଭିତରେ କେତେ କଣ ଭାବୁଛନ୍ତି । କିଛିସମୟ ନୀରବ ରହି ପୁଣି ଜମିଦାରବାବୁ ସିଧା ଭାବରେ ଆଗନ୍ତୁକ ଭ୍ରମଣକାରୀଙ୍କୁ ଚାହିଁ ପଚାରିଲେ - ଆପଣ ଏହି ପ୍ରତିଜ୍ଞା ରଖି ପାରିବେ ?

ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ— ସେ ଆଘାତ ମୋ ଅନ୍ତରକୁ ଏପରି ଚହଲାଇ ଦେଇଛି ଯେ, ତାହା ଭୁଲି ଭୁଲି ମୋ ଜୀବନକାଳ ଶେଷ ହୋଇଯିବ ।

ଜମିଦାରବାବୁ ସମଦୁଃଖୀ ଭଳି ଟିକିଏ ବିଦ୍ରୂପ ହସ ହସି କହିଲେ--ବେଶ୍ । ଏଇଥିରୁ ଜାଣିନ୍ତୁ ଏ ଦୁନିଆଟା କିପରି କଦର୍ଯ୍ୟ । ମଣିଷ ଦୁନିଆରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରି ଖାଇପିଇ ବଞ୍ଚି ରହିବା ବଡ଼ କଥା ନୁହେଁ । ମଣିଷର ଆୟୁକାଳ ଭିତରେ ଯୌବନଟି ହେଉଛି ସର୍ବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମୟ । ସେହି ସମୟଟି ଯଦି ଆନନ୍ଦ, ସୁଖ ଶାନ୍ତିରେ କଟେ, ତାହାହେଲେ ମଣିଷ ଜୀବନ ସାର୍ଥକ ହେଲା ବୋଲି ଭାବି ନେବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ତା ଯଦି କାହା ଜୀବନରେ 'ପ୍ରତାରଣାପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ, ତାହାହେଲେ ବଞ୍ଚିବା ମରିବାର ତଫାତ କିଛି ନାହିଁ । ମୃତ୍ୟୁ-ଆରପାରିର ସୁଖ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବା ହିଁ ଭଲ । ଯେଉଁ ଭଗବାନ ଏହି ପୃଥିବୀ ଭଳି କୋଟି କୋଟି ପୃଥିବୀ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି, ସେ କଣ ସବୁ-ଠାରେ ଏକାଭଳି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିବେ ? ହୁଏତ ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସୃଷ୍ଟିରେ ପୃଥିବୀଭଳି ପ୍ରତାରଣା କରିବାର ଭାବନା ମନୁଷ୍ୟ ମନରେ ନ ଥିବ ! ସେଠିକୁ ଚାଲିଯିବା କ'ଣ ଭଲ ନୁହେଁ ?

ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ କଥାର ଗୁରୁତ୍ୱ ଉପଲବ୍ଧି କରି ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନିଶ୍ଚୟ ଭଲ ଅଛି ! କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟ ମଲା ପରେ ଯେ ସେ ପୁନର୍ବାର ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରେ, ଏ ଧାରଣା ମୋର ନାହିଁ କି ।

ଜମିଦାରବାବୁ ହସିଦେଇ କହିଲେ---ତାହାହେଲେ ଆପଣଙ୍କର ଧାରଣା, ମଣିଷ ଥରେ ମରି ଆଉ ଜନ୍ମଲାଭ କରେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଧାରଣା ମନୁଷ୍ୟ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ଲାଭ କରେ । ମୁଁ ଯଦି ଖଣ୍ଡିଏ ସୂତାକୁ ଆପଣଙ୍କ ଆଗରେ ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡ ଯୋଡ଼ି ଗୋଲାକାର କରି ରଖିଦେବି, ତାହାହେଲେ ଆପଣ ପ୍ରମାଣ କରି ପାରିବେ ତାର ଆରମ୍ଭ କେଉଁଠି ଆଉ ଶେଷ କେଉଁଠି ? ଧରନ୍ତୁ ଆପଣ ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡରୁ ହସ୍ତଚାଳନା ଦ୍ୱାରା ଆରମ୍ଭ କରି ଅପର ମୁଣ୍ଡରେ ଶେଷ କଲେ, କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଠି ଶେଷ କଲେ, ସେଇଠୁ ପୁଣି କ'ଣ ହେବ ?

ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ପୁଣି ହେବ ଆରମ୍ଭ ।

ଜମିଦାରବାବୁ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରି କହିଲେ--ଠିକ ବୁଝିଛନ୍ତି ଆପଣ । ଯେଉଁଠି ଯାହା ଶେଷ ହୁଏ, ସେଇଠୁ ତାହା ହୁଏ ଆରମ୍ଭ । ଆରମ୍ଭ ଓ ଶେଷର ବ୍ୟବଧାନ ଯେ କେତେ ସୂକ୍ଷ୍ମ, ତାହା କଳ୍ପନା କରି ହେବନାହିଁ ।

ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ଯୁକ୍ତିରେ ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ ମୁଣ୍ଡ ନ ହଲାଇ ଆଉ ଉପାୟ ନଥିଲା । ତା ପରେ ଉଦୟନାରାୟଣ ବାବୁ ଏ କଥା-ବାର୍ତ୍ତାରୁ ନିଜକୁ ହଠାତ୍ ମୁକ୍ତ କରି କହିଲେ—ଏତେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ପରେ ମୁଁ ତ ଆପଣଙ୍କ ନାମ ସୁଦ୍ଧା ଜାଣିପାରିଲି ନାହିଁ ?

ଭ୍ରମଣକାରୀବାବୁ କହିଲେ--ମୋ ନାଁ ଆଜ୍ଞା, ଅନିରୁଦ୍ଧ ପଟ୍ଟନାୟକ ।

ଜମିଦାରବାବୁ ଖୁସିହୋଇ କହିଲେ—ବେଶ୍ ନାଁ । ଆପଣଙ୍କର ଭ୍ରମଣଯାତ୍ରା ଜୟଯୁକ୍ତ ହେବାପାଇଁ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି । ଆପଣ ଅତିଥିଶାଳାରେ ଆନନ୍ଦରେ ବିଶ୍ରାମ କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇଛି । ପୁଣି ସମୟ ଦେଖି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବା । ଆପଣ କେବେ ଏଠୁ ବିଦାୟ ହୋଇ-

ନିବେ, ତାହା ମୁଁ ଠିକ କରିଦେବି । ମୋର ଅନୁରୋଧ ଆପଣ ରକ୍ଷା କରିବେ ବୋଲି ମୋର ଆଶା ।

ଭ୍ରମଣକାରୀ ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ, ଜମିଦାରଙ୍କର ଅନୁରୋଧକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତା ଛଡା ତାଙ୍କର ଯେ କୌଣସି କାମ ଶେଷ ହୋଇନାହିଁ ।

ଜମିଦାରବାବୁ ଉଠି ଠିଆ ହୋଇ ଡାକିଲେ—ଅନାଦି ? ଅନାଦି ? ଦୁଇ ତିନି ଡାକ ପରେ ଆଗର ସେହି ଭଦ୍ରଲୋକ ଆଗରେ ଆସି ଠିଆହେଲେ । ଜମିଦାରବାବୁ ତାଙ୍କୁ ତାଗିଦ୍ କରି କହିଲେ, ଏ ବାବୁଙ୍କର ଯେପରି କୌଣସି ଅସୁବିଧା ନ ହୁଏ, ତାହା ତୁମେ ନିଜେ ବୁଝାସୁଝା କରିବ ଏବଂ ମୋର ସମାଧି ମନ୍ଦିର ଇତ୍ୟାଦି ବୁଲାଇ ଦେଖାଇ ଦେବ । ଦରକାର ହେଲେ ବାବୁଙ୍କୁ ମଟରରେ ସମୁଦ୍ର କୂଳ ମଧ୍ୟ ବୁଲାଇ ଆଣିବ ।

ଅନାଦିବାବୁ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଭୃତ୍ୟ ଭଳି ଉତ୍ତର ଦେଲେ - ଅତିଥି ସେବାରେ ମୁଁ ତ କେବେ ହେଳା କରିନାହିଁ ।

ତା ପରେ ଜମିଦାରବାବୁ, ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଆନନ୍ଦରେ ବିଦାୟଦେବା ଠାଣିରେ କହିଲେ—ମୁଁ ଟିକିଏ ଭିତରୁ ଆସୁଛି, ପୁଣି ଦି'ଦିନ ପରେ ଦେଖାହେବ ।

ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ସମ୍ମତି ଜଣାଇ କହିଲେ--ହଁ ଆଜ୍ଞା, ଆପଣଙ୍କର ଏ ବ୍ୟବହାର, ଜୀବନରେ ଭୁଲିବାର ନୁହେଁ ।

ଜମିଦାରବାବୁ ଅଳ୍ପ ହସି ପରଦା ଆଡେଇ ଚାଲିଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ, ଅନାଦିବାବୁଙ୍କ ସହିତ ଅତିଥିଶାଳାକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ।

ଅନାଦିବାବୁ ପୂଝାରୀଙ୍କୁ ତରକାରୀପନି ବରାଦ କରି ଚାଲିଗଲେ । ରବିବାବୁ ଓରଫ ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ଅତିଥିଶାଳା ବାରଣ୍ଡାରେ ଖଣ୍ଡେ ଆରାମ ଚେୟାର ଉପରେ ପଡ଼ିରହି ଜମିଦାରଙ୍କ ବିଷୟରେ ଭାବି ଚାଲିଥାନ୍ତି । ସେ ଛଳନା କରି ତାଙ୍କ ଜୀବନର କାହାଣୀ ଯାହା ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ଆଗରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ, ତାହା ତାଙ୍କ ମନକୁ ପାଇଲେ ବି କାହିଁକି ସେ ତ ନିଜ ଜୀବନର କୌଣସି ଘଟଣା ପ୍ରକାଶ କଲେ ନାହିଁ ! ତେବେ ମୋ ଜୀବନର କାହାଣୀ ସହିତ ତାଙ୍କ ଜୀବନର କାହାଣୀ ଯେ ମେଳ ଖାଉଛି, ତାହା ତାଙ୍କ ମୁଖଭଙ୍ଗୀ କଥାବାର୍ତ୍ତାରୁ ବେଶ୍ ଜଣାଗଲା । ଏତିକି ଜାଣିଲେ ତ କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ, ଆହୁରି ଅନେକ ଜାଣିବାକୁ ହେବ — ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଆହୁରି ଘନିଷ୍ଠତା କରିବାକୁ ହେବ ।

ରାତି ନଅଟା ବାଜିଲା । ଅନାଦିବାବୁ ନିଜେ ବସି ଅତିଥି ଚର୍ଚ୍ଚା କରିଗଲେ । ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କୁ ପୁଣି କଣ କହିବାକୁ ହେବ, ସେ ବିଷୟରେ ଉପାୟ ଉଦ୍ଭାବନ କରୁଥିଲେ । ବେଳେ ବେଳେ ତାଙ୍କ ମନ ଜମିଦାରଙ୍କ ପ୍ରତି ବି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଉଥିଲା । ସନ୍ଦେହରେ ତାଙ୍କ ମନ ଏପାଖ ସେପାଖ ହେଉଥିଲା, କେଡ଼େ ଭଦ୍ର ଉଦାରମନା ସୁନ୍ଦରବାବୁ ! ପ୍ରକୃତରେ କଣ ଏ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ପଛରେ ତାଙ୍କର ଗୁପ୍ତ ଇଙ୍ଗିତ ଅଛି !

ତହିଁ ଆରଦିନ ସକାଳ । ଅନାଦିବାବୁ ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁଙ୍କୁ ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ରହିବା ଘର ଚାରିପଟ କୋଠରୀଗୁଡ଼ିକରେ ଥିବା ବାଘ ଭାଲୁଙ୍କୁ ଦେଖାଇବାରେ ଲାଗିଥିଲେ । ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ବାଘ, ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ଚଢ଼େଇ, ମୂଷା ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ କିପରି ଯତ୍ନରେ ରଖାଯାଇଛି ତାହା ଦେଖି ମୁଗ୍ଧ ହେଉଥିଲେ । ଶେଷରେ ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ପଚାରିଲେ

ଏହି ବଗିଚ୍ଚା ମଧ୍ୟରେ କେଉଁଠି କି ସମାଧି ମନ୍ଦିର ତିଆରି ହୋଇଛି ପରି ?

ଅନାଦିବାବୁ କହିଲେ---ଚାଲନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା ଦେଖିବେ । ସେହି ହତାର ଶେଷ ମୁଣ୍ଡକୁ ଆଗପଛ ହୋଇ ଦୁହେଁ ଚାଲିଲେ । ହତାର ଏକ କଣରେ ବିରାଟ ବଉଳଗଛର ଘନ ଛାଇରେ ସୂର୍ଯ୍ୟର କିରଣ ବି ତଳେ ପଡିବାକୁ ନାହିଁ । ଗଛ ଡାଳରେ ଅସଂଖ୍ୟ ପକ୍ଷୀ, ଫଳ ଆଶାରେ କଳରବ କରୁଛନ୍ତି । ତାରି ତଳେ ନାଲି ପ୍ରସ୍ତରରେ ଏକ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଲମ୍ବ କୋଠରି । ସେହି କୋଠରୀରେ କେଉଁଠି ଖୋଲା ଝରକା ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପଥର ଦେହରେ ଫୁଲ କରିହୋଇ ଯେଉଁ ଛିଦ୍ରସବୁ କରି ହୋଇଛି, ସେହିସବୁ ଅସଂଖ୍ୟ ଛିଦ୍ରବାଟେ ସେ ଘରଟିରେ ପରିଷ୍କାର ଆଲୋକ ଓ ପବନ ପ୍ରବେଶ କରିବାରେ କିଛି ବାଧା ନ ଥିଲା । ସେହି କୋଠରୀଟିକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଦ୍ୱାର । ସେହି ଦ୍ୱାରଟି ଶକ୍ତ ପିତ୍ତଳ ରେଲିଂରେ ତିଆରି । ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ କୋଠରୀର ମଧ୍ୟସ୍ଥଳରେ ମାରବୁଲରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଜଡିତ ହୋଇ ଯେଉଁ ସମାଧିଟି ତିଆରି ହୋଇଛି, ତାହା ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିବାରୁ ଅନାଦିବାବୁ ବଡ଼ ଆଗ୍ରହ ସହକାରେ କବାଟ ଫିଟାଇ ତାଙ୍କୁ ଭିତରକୁ ନେଇଗଲେ । ମାରବୁଲ ସମାଧିଟି ବହୁ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟରେ ତିଆରି ହୋଇଛି । ସମାଧି ମଝିରେ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ଶୋଇଲା ଭଳି ସ୍ଥାନ ରଖାଯାଇଛି । ସମାଧିର ଧାରେ ଧାରେ ନୀଳ, ନାଲି ରଙ୍ଗର ପଥରରେ ଗୋଲାପ ଫୁଲ ଖଞ୍ଜା ଯାଇଛି । ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଧବଳ ପ୍ରସ୍ତରରେ କଳାରଙ୍ଗରେ ଲେଖା ଯାଇଛି--'ଅନନ୍ତ ପୁରୀକୁ ଯିବାକୁ, ମୃତ୍ୟୁହିଁ ବାହନ ।" ସମାଧି ମଧ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ମଣିଷ ଶୋଇବାପାଇଁ ଯେଉଁ ଜାଗା ରଖାଯାଇଛି, ତାହା ଦେହରେ ସିଲ୍କ କନାର ଗଦି ବିଛା

ହୋଇଛନ୍ତି । ବିଛଣା ଉପରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି—ଟିକେଟିକେ ଗୁଡ଼ାଏ ଗୋଲାପ, ରଜନୀଗନ୍ଧା ଫୁଲ ।

ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ନିର୍ବାକ ହୋଇ ଅନେକ ସମୟ ସେହି ସମାଧି ପୀଠକୁ ଚାହିଁ ରହି, ଅନାଦିବାବୁଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ—ଏ ଫୁଲ କିଏ ଏଠି ପକାଇଛନ୍ତି ?

ଅନାଦିବାବୁ କହିଲେ—ଆଉ କିଏ ପକାନ୍ତା ! ଜମିଦାରବାବୁ ସକାଳ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ନିଜେ ଆସି ଏହି ବିଛଣାରେ ଫୁଲ ପକାନ୍ତି ଏବଂ ସେ ନିଜପାଇଁ ଏହି ସମାଧି ମନ୍ଦିରଟି ଦେଖି ଯେତିକି ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଜିନିଷ ଦେଖି ସେତିକି ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ସେହିଆଡ଼ୁ ଆଖି ଫେରାଇ ଅଣ୍ଟୁ ଅଣ୍ଟୁ କହିଲେ, ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କୁ ବୁଝିବା ଆମ ଭଳି ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ଦୁଇଦିନ ପରେ । ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ଏଥି ଭିତରେ ଅନେକ ଦରକାରୀ ଖବର ସଂଗ୍ରହ କରି ନେଇ ସାରିଛନ୍ତି । ସେଦିନ ଚାରିଟା ବାଜିଲା କ୍ଷଣି ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ଅନାଦିବାବୁଙ୍କୁ କହିଲେ—ମଟରଟା ବାହାର କରନ୍ତୁ । ଚାଲନ୍ତୁ ବାଲେଶ୍ୱର ଷ୍ଟେସନ ଆଡ଼େ ଟିକିଏ ବୁଲି ଆସିବା । ଆପଣଙ୍କ ଜମିଦାରବାବୁ ତ ମୋତେ ଏକବାରେ ଛାଡ଼ିବାକୁ ନାରାଜ ।

ଅନାଦିବାବୁ କହିଲେ—ତାହାହେଲେ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତୁ । ମୋର ବି କେତୋଟି ଜିନିଷ କିଣାକିଣି କରିବାର ଅଛି ।

ମଟର ଚାଲିଲା । ପାଙ୍କା ରାସ୍ତା । ଛୋଟି ଗାଁ ପାଖ ଦେଇ ମଟରଟି ଚାଲିଲାକ୍ଷଣି ବହୁତ ପିଲା, ଏପରିକି ଛୋଟ ଜାତିର ମାଇପେ ମଧ୍ୟ ମଟର ପଛେ ପଛେ ଦଉଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ କାରଣ କଣ ବୁଝି ନ ପାରି, ମଟର ଚଳାଉଥିବା ଅନାଦିବାବୁଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ—ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ମଟର ଦେଖି ଏତେ ଲୋକ ଗୋଡ଼ାଉଛନ୍ତି କାହିଁକି ?

ତା'ପରେ ଆହୁରି ଏକ ଖବର ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି—କୌଣସି ଅଜଣା ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଦୁଇ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦାନ ।

କାଲି ସର୍କାରୀ, ବେ-ସର୍କାରୀ ମହଲରୁ ଜଣା ପାଇଛି ଯେ, ଛଦ୍ମ ନାମରେ କୌଣସି ଅଜଣା ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ସର୍କାରୀ ଟ୍ରେଜେରୀ ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହସ୍ତରେ ଦୁଇ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦାନ କରିଛନ୍ତି । ସେ ଟଙ୍କା କେଉଁ ବାଟରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ ତାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ସେଥି-ମଧ୍ୟରୁ ପଚିଶ ହଜାର ଡାକ୍ତରଖାନା ପାଇଁ; ପଚିଶ ହଜାର ଯକ୍ଷ୍ମା ଫଣ୍ଡ, ପଚିଶ ହଜାର ବନ୍ୟା ସାହାଯ୍ୟ ପାଣ୍ଠି, ତିରିଶ ହଜାର କୁଷ୍ଠ ନିବାସ ଏବଂ ଉଣେଇଶ ହଜାର ନ ଶହ ନବେ, ପୁରାଣଯୁଗର ନାରୀମାନଙ୍କ ଚରିତ୍ର ପରି ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗର ନାରୀ ଚରିତ୍ର ହେବା ଉଚିତ, ଏ ବିଷୟରେ ଜନସାଧାରଣ ବହି ଲେଖି ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବାକୁ, ସାହିତ୍ୟ ସମାଜ ହାତରେ ଦିଆଯାଇଛି ।

ରବିବାବୁ ଏ ଖବର ପଢୁ ପଢୁ ତାଙ୍କର ଭାବନା ବଦଳି ଉଠୁ-ଥିଲା । ଦୁଇ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ଦାନ ! ସେଦିନ ସେଠ୍‌କୁ ହତ୍ୟା କରା-ହୋଇ ତାର ଟ୍ରେଜେରୀରେ ଥିବା ଯେଉଁ ଦୁଇଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ନିଆଯାଇ ଥିଲା, ସେଇ ଦୁଇଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ଯେ ଏ ହିସାବ । ମୋଟେ ଦଶଟି ସେଥିରୁ କମ ହୋଇଛି । ଏ ଦାନ କମ ଦାନ ନୁହେଁ । ଜମିଦାର-ବାବୁ ଯେପରି ଅଜ୍ଞାତରେ ଦାନ କରୁଛନ୍ତି, ଏ ଦାନ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅଜ୍ଞାତରେ କରା ହୋଇଛି । ତେବେ !

ତାଙ୍କର ଭାବନାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଜମିଦାରବାବୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, ପଢ଼ିଲେ ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ, କାହାକୁ ହତ୍ୟାକରା ହୋଇଛି ?

ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ତାଙ୍କର ମନର ଅବସ୍ଥାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁ କରୁ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ କହିଲେ—ଜମିଦାର ଧନଞ୍ଜୟବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଆଶା-ଦେବୀଙ୍କୁ !

ଆଶା ଦେବୀଙ୍କୁ ନୁହେଁ ? କାହିଁକି କେଜାଣି ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ ହଠାତ୍ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳିନେଇ କହିଲେ—ଆପଣ କାଲି ମୋ ସମାଧି ମନ୍ଦିର ଦେଖିଲେ ? ବେଶ ଭଲ ହୋଇନାହିଁ ?

ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ନିଜକୁ ଭାବନା ରାଜ୍ୟରୁ ଫେରାଇ ଆଣି କହିଲେ--ଆପଣଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ବୁଝିବା ମୋ ଭଳି ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ଆଜ୍ଞା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ମରଣକୁ ଯିଏ ଅମୃତ ଭଳି ମନେକରେ, ସେ ଲୋକକୁ ମଣିଷ ସହିତ ସମାନ କରି ହେବ ନାହିଁ ।

ଜମିଦାରବାବୁ ଇତସ୍ତତଃ ମନରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ପ୍ରକୃତରେ ଏ ପ୍ରଶଂସାର ମୁଁ ଅଧିକାରୀ ନୁହେଁ । ମୋର ବି ସମସ୍ତଙ୍କ ପରି ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ରହି ଆନନ୍ଦରେ ଦିନ କାଟିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା । ଏଇ ବଡ଼ବଡ଼ କୋଠା ଭିତରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ପିଲା ଡିଆଁ ଡେଇଁ କରୁଥିଲେ ମୁଁ କଣ ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ? କିନ୍ତୁ ସେ ଆଶା ମୋର ସରିଛି ! ତା ପରେ ସେ କୋଠରୀରେ ଏପାଖ ସେପାଖ ବୁଲି ବୁଲି ପଚାରିଲେ—ମୁଁ ଯେ ବଞ୍ଚିଛି, ଏକଥା ଆପଣ ଠିକ କହିପାରିବେ ? ନିଶ୍ଚୟ କହିପାରିବେ ଆପଣ ! ଆପଣ ଠିକ ମୋର ପର X ।

ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କର କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କର ଯେ ଆଉ କୌଣସି କଥା ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଜମିଦାରବାବୁ ମନର ଉତ୍କଟ ବେଦନାରେ ସବୁ କହିଗଲେଣି । ତାଙ୍କର ଅନୁସନ୍ଧାନ ଠିକ ହୋଇଛି ବୋଲି ମନ କୁରୁଳି ଉଠୁଥିଲେ ବି, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲେ—ନାଁ ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି !

ଜମିଦାରବାବୁ ଠୋ ଠୋ ହସିବାକୁ ଲଗିଲେ—ତା ପରେ ସେହି ହସ ଭିତରେ କହିଲେ--ମୁଁ ବଞ୍ଚିଛି, ନୁହେଁ ? ହଁ ଅନିରୁଦ୍ଧ-ବାବୁ ଆପଣ ଠିକ୍ କହୁଛନ୍ତି । ମୋର ହାତ, ଗୋଡ଼ ବଞ୍ଚିଛି—ମୋ ଶିରା ପ୍ରଶିରାରେ ରକ୍ତ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଛି, ମୁଁ ଖାଇପିଇ ଶୋଇଛି, ଏଇ ତ ମଣିଷର ବଞ୍ଚିବାର ନିଦର୍ଶନ ? ପୁଣି ଠୋ ଠୋ ହସ ! କିନ୍ତୁ ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ, ମୁଁ ମରିଛି ଅନେକ ଦିନ ଆଗରୁ ! ଠିକ୍ ବାଇଶି ବର୍ଷ ଆଗରୁ ।

ହଠାତ୍ ସେ କଥା ବନ୍ଦ କରି ଡାକିଲେ—ଅନାଦି ?

—ଆଜ୍ଞା !

ତମେ ସେତେବେଳୁ ଠିଆ ହୋଇଛ ନୁହେଁ । ହଁ ଚାଲ, ମୋ ଲାଇବ୍ରେରୀକୁ, ବହୁତ କାମ !

ତା ପରେ ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁଙ୍କୁ କହିଲେ—ଆପଣ ଦେଶ ଭ୍ରମଣ କରି ଯିବେ ପରା ! ମୁଁ ବି ଯିବି—ଭ୍ରମଣ କରିବି ! ରୁହନ୍ତୁ ଆଉ ଚାରିଦିନ । ତା'ପରେ ଦ୍ରୁତଗତିରେ ସେ ଘରୁ ବାହାରି ଯାଉଁ ଯାଉଁ କହିଲେ, ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତୁ !

ରବିବାବୁ ଏ ଖବର କିପରି ରାହାସବିହାରୀବାବୁଙ୍କୁ ଦେବେ, ସେଇ କଥାହିଁ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥିଲେ । ଜମିଦାରବାବୁ ଚାଲିଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ଅସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ତାଙ୍କର ଅନୁଗମନ କଲେ ।

ଜମିଦାରବାବୁ ବିରାଟ ଲାଇବ୍ରେରୀ । ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ଦରଜାର ଏପାଖରେ ରହି ପରଦା ଅନ୍ତରାଳରେ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ--କାନ୍ଥରେ ଟଙ୍ଗା ହୋଇଛି ଏକ ବିରାଟ ଫଟୋ । ଆଉ କିଛି ଦେଖିବା ତାଙ୍କର ଦରକାର ନାହିଁ । ସେ ଦ୍ରୁତ ପଦରେ ଚାଲି ଆସିଲେ ପୂର୍ବୋକ୍ତ କୋଠରୀକୁ । ସେଇଠି ବସି ସେ ଭାବି ଚାଲିଥିଲେ--ପ୍ରକୃତରେ ଉଦୟ-

ନାରାୟଣବାବୁ ଅତି ଉତ୍ତମ ଲୋକ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଅନ୍ତରରେ ଏଇ ପ୍ରତିହିଂସାର ନିଆଁ ଜୁହୁଳାଇଛନ୍ତି କିଏ ! ସେଇ ଆଶା ଦେବୀ । ସେଦିନ ସେଇଥିପାଇଁ ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁଙ୍କ କଥା ପଡ଼ିଲାକ୍ଷଣି ଆଶାଦେବୀ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ, ତାଙ୍କର ମୁଖର ଭାବଭଙ୍ଗୀ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ବଦଳି ଯାଉଥିଲା ।

ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ଭାବନାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଅନାଦିବାବୁ ଡାକିଲେ, ଆସନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, ବାବୁ ଡାକୁଛନ୍ତି । ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ଉଠି ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଜମିଦାରଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କ ମନ ନଇଁ ଆସୁଥିଲା । ସେ ଏଇ କେଇଦିନ ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ନିଜର କରି ନେଇଛନ୍ତି । ସେ ପୁଣି କେଉଁ ବିବେକରେ ତାଙ୍କର ସର୍ବନାଶର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ଠିଆ ହେବେ । ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ଉଠି ପଡ଼ିଲେ । ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଯେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ସେ ଘରକୁ ପଶିଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜମିଦାରବାବୁ କହିଲେ—ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଏଇ ଗୁରି ଖଣ୍ଡି ବହି ରଖିଛି, ବାହାରେ ପଢ଼ିଲେ ବେଶ୍ ଆନନ୍ଦ ପାଇବେ । ଅଉ ସମସ୍ତ ବହି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଦାନ କରି ଦେଲି ।

ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ହସ୍ତରୁ ଗୁରିଖଣ୍ଡ ବହି ଗ୍ରହଣକରି ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁଙ୍କ ମନ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞତାରେ ଭରି ଉଠୁଥିଲା । ସେ ମନେ ମନେ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଭାବୁଥିଲେ—ଏଭଳି ଲୋକର ସର୍ବନାଶ କରିବାକୁ ପୁଣି ସେ ଆସିଛନ୍ତି !

ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁ ତନାଘନା ଲଗାଇଥାନ୍ତି—ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟା ସୁଦ୍ଧା ସମସ୍ତ ବହି ପେପର ପ୍ୟାକିଂ ହୋଇ ଷ୍ଟେସନକୁ ବାହାରିଯାଏ, ତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଅନାଦି ! ମଟର ପଠାଇ ବାଲେଶ୍ୱରରୁ ଦୁଇଟା ଟ୍ରକ ଆଣ । ତା ପରେ ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ,

ଆପଣ ଏଠି କାହିଁକି ବସିବେ, ସେ ଘରେ ଯାଇ ଆରାମ କରନ୍ତୁ । ମୋର ମନର ଅବସ୍ଥା ଏଇକ୍ଷଣି ଭଲ ନାହିଁ । ଆପଣ ଆଜି ମୋ ସହିତ ବସି ଏକତ୍ର ଭୋଜନ କରିବେ ।

ରବିବାବୁ ପୁନର୍ବାର ଫେରି ଆସିଲେ ନିଜ ସ୍ଥାନକୁ । ଜମିଦାର-ବାବୁଙ୍କ ମନ ପରି ତାଙ୍କ ମନ ବି ଆଜି ଅସ୍ଥିର । ହଠାତ୍ ସେ ଶୁଣି-ପାରିଲେ—ଉପର ମହଲାରେ କାହାର ପଦ ଶବ୍ଦ । ଜମିଦାରବାବୁ ତ ଲାଇବ୍ରେରୀରେ, ଉପର ମହଲାରେ ଆଉ ରହିବ କିଏ ? ଏ କଣ ତାହାହେଲେ ଏକ କୁହୁକ କୋଠି ନା କଣ ? ଜମିଦାରବାବୁ ସେଆଡେ ଥିବାରୁ ରବିବାବୁ ବଡ଼ ସତର୍କରେ ଦୁଇଟି କୋଠରୀ ପାରି ହେଲାପରେ ଦେଖିଲେ ଗୋଟିଏ ଦରଜା । ସେଇ ଦରଜାଟିକୁ ଖୋଲି ଦେଲାକ୍ଷଣି ତାଙ୍କ ଆଗରେ ପଡ଼ିଲା ଏକ ପାହାଚପୂର୍ଣ୍ଣ ଶିଡ଼ି ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଇଛି । ରବିବାବୁ ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ବିଳମ୍ବ ନ କରି ଧୀର ପଦରେ ଉପରକୁ ଉଠିଯାଇ ଦେଖିଲେ--ସେଇ ପାହାଚ ଏକ ଲୌହ ଦରଜା ପାଖରେ ଶେଷ ହୋଇଛି । ସେ ଆସ୍ତେ କବାଟ ଦେହରେ କାନ ଦେଇ ଶୁଣିଲେ, ଭିତରେ ଟୁପ୍‌ଟାପ୍ କଥା । ବିସ୍ମୟରେ ରବିବାବୁ କ୍ଷଣିକପାଇଁ ଜଡ଼ ପାଲଟି ଗଲେ । ପର-ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ନିଜକୁ ସଯତ କରି ଫେରି ଆସିଲେ ନିଜର ବସିବା ସ୍ଥାନକୁ ।

... ...

ଠିକ୍ ବାରଟାବେଳକୁ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର କୋଠରୀରେ ଜମିଦାରବାବୁ ଓ ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁଙ୍କ ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟ ଜିନିଷ ବଢାଗଲା । ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ଖାଉଥିଲେ ବି ଜମିଦାରବାବୁ ନାମକୁ ମାତ୍ର ସେହି ଖାଦ୍ୟ ଜିନିଷରେ ହାତ ମାରୁଥିଲେ । ହଠାତ୍ ଜମିଦାରବାବୁ କହି

ଝଟିଲେ—ଆପଣ ମୋ ବିଷୟରେ କିଛି ନଜାଣି ବଡ ବିସ୍ମିତ ହେଉଥିବେ—ନୁହେଁ ?

ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ କହିଲେ--ସେକଥା ଅପଣଙ୍କୁ ପଚାରିବାକୁ ଆଜ୍ଞା ମୋର ସାହାସ ନାହିଁ । ତେବେ ମନରେ ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା ଅଛି ।

ଉଦୟନାରାୟଣବାବୁ କହିଲେ—ମୋର ଚହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ ବି ଆଉ ସମୟ ନାହିଁ । ଆଉ ତିନିଦିନ ପରେ ମୋର ଡାଏରୀ ପଢିବାକୁ ପାଇବେ ଏବଂ ସେଥିରୁ ଅପଣ ମୋ ବିଷୟରେ ଅନେକ କୌତୂହଳ କଥା ଜାଣି ପାରିବେ ।

ଖିଆ ସରିଲା ପରେ ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ କହିଲେ—ଆଜ୍ଞା, ମୋ ଦେହ କିମିତ ଖରାପ ଲାଗୁଛି, ମଟର ଆଜ ବାଲେଶ୍ୱର ଯିବ ନାହିଁ ? ଔଷଧ ନେଇ ଫେରି ଆସନ୍ତି ।

ଜମିଦାରବାବୁ ଅଗ୍ରହ ଦେଖାଇ କହିଲେ—ବର୍ତ୍ତିମାନ ମଟର ଦୁଇଟା ଟ୍ରଙ୍କ ଡାକ୍ତା ଅଣିବାକୁ ବାଲେଶ୍ୱର ଯିବ ଏବଂ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟାଙ୍କରୁ କିଛି ଟଙ୍କା ଠିକ୍ ଫେରିବ ।

ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇ ଅନାଦି ବାବୁଙ୍କୁ କହିଲେ—ମଟର ବାଲେଶ୍ୱର ଯିବ ପରା ? ଚାଲନ୍ତୁ, ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଔଷଧ ଆଣିବି ।

ଅନାଦିବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ବହୁସବୁ ଏମାନେ ପ୍ୟାକ୍ କରୁଛନ୍ତି । ମଟର ତିନିଟା ବେଳକୁ ଦରକାର । ଚାଲନ୍ତୁ ଏଥର ।

ଦୁହେଁ ଯାଇ ମଟରରେ ବସିଲେ । ମଟର ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ ମାଇଲ ଗଲା ପରେ ହଠାତ ନୀରବତାକୁ ଭଙ୍ଗ କରି ଅନିରୁଦ୍ଧବାବୁ ପଚାରିଲେ, ହଠାତ ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ମନ କାହିଁକି ଖରାପ ହେଲା ମୁଁ ବୁଝି-

ପାରିଲି ନାହିଁ । ସେ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଲାଇବ୍ରେରୀକୁ ଅଳ୍ପ ଦିନଙ୍କ ଭିତରେ ଦାନ କରି ପଠାଇ ଦେବାର ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଣ ?

ଅନାଦିବାବୁ ଗୋଟିଏ ବାକ୍ସରେ ମଠର ବୁଲାଇ ବୁଲାଇ କହିଲେ, ସେଇକଥାହିଁ ମୁଁ ଭାବୁଛି । ସେଥିପାଇଁ ମୋ ମନରେ ବି ଶାନ୍ତି ନାହିଁ ।

ମଠର ବାଲେଶ୍ୱରରେ ପହଞ୍ଚିବା ସେଙ୍ଗ ସଙ୍ଗେ ରବିବାବୁ ଅତି କରୁରୀ ଚିଠି ଡାକଘରେ ପକାଇ ଦେଇ ଆସିଲେ ।

ଅନାଦିବାବୁ, ବାଲେଶ୍ବରରୁ ଦୁଇଟା ଟ୍ରକ ଡାକ ତନଟା ବେଳକୁ ଫେରି ଆସିଲି ।

× × ×

ତହିଁ ଆରଦିନ ସକାଳ ଦଶଟା । ରାଧାସବିହାରୀବାବୁ ଖାଇପିଇ ଅଫିସ ଯିବା ଆଗରୁ ଅଫିସ ଘରେ କିଛିସମୟ ଆରାମ କରୁଥିଲେ ଡାକବାଲା ଚିଠି ଆଣି ଦେଇଗଲା । ତାଙ୍କ ନାମରେ ଥିବା କେତେଖଣ୍ଡି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଚିଠି ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଫିଟାଇ ପଢୁ ପଢୁ ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି ଖୋଲି ଦେଲାକ୍ଷଣି ତାଙ୍କ ମୁଖ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ରବିବାବୁ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏତେବଡ଼ କେଶ୍ ଧରା ପଡ଼ିଛି ? ରାଧାସବିହାରୀ ଅନନ୍ଦରେ ଅଧୀର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ଲେଖାଥିଲା

ସାର,

ଆପଣଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ଘେନି ମୁଁ ଉପଯୁକ୍ତ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ମୋ ଆନନ୍ଦ ଆହୁରି ଦ୍ୱିଗୁଣ ବଢିଥାନ୍ତା ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଡକାୟତଦଳର ସନ୍ଧାନ ମୁଁ ପାଇ ପାରିଥାନ୍ତି । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାହା ଘଟିଛି, ତାହା କେବଳ ପ୍ରତିଶୋଧମୂଳକ ବା ଏକ ଖିଆଲରେ ଘଟଣା । ମୁଁ ଯାହାଙ୍କର ସନ୍ଧାନ ପାଇଛି ବା ଯିଏ ଏସବୁ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରମୂଳ

କାରଣ, ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଜମିଦାର ଜଦ୍ୟୁମ୍ନାରାୟଣବାବୁ । ତାଙ୍କ ଭଳି ମହାନବ୍ୟକ୍ତି, ସମାଜ ଭିତରେ ଖୁବ୍ କମ ଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ ଯେ କାହିଁକି ଏପରି ହେଲେ ତାର ବହୁତ କାରଣ ଅଛି । ଏଥିପାଇଁ ଅଣା ଦେବୀ ଯେ ଦାୟୀ, ସେକଥା ପରେ ଜାଣିବେ । ଆପଣ ଏ ଚିଠି ପାଇ ସଅରଦିନ ନଅଟା ବେଳକୁ କଲେକ୍ଟରରୁ ପଚିଶ ଜଣ ସଶସ୍ତ୍ର ପୋଲିସ ସହ ଯେପରି ଆସି ଜମିଦାରବାବୁଙ୍କ ହତା ଗୃହପାଖ ଘେରାଉ କରିବେ । ନଚେତ କି ଦୁର୍ଘଟଣା ଯେ ଘଟିବ ମୁଁ ଜାଣି ପାରୁନାହିଁ ।

ଆପଣଙ୍କର
ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ମହାନ୍ତି

ରାହାସବହାରୀବାବୁ ଏ ଚିଠିଖଣ୍ଡ ପଢିସାରି ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଅଉ ବସିପାରିଲେ ନାହିଁ । ନିଜର ପୋଷାକପତ୍ର ପିନ୍ଧି, ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କ ଘରଅଡ଼େ ବାହାରି ଗଲେ ।

× × ×

ଦୁଇଦିନ ହେଲା ଜମିଦାରଙ୍କ ଘର ବିଭାଘର ଭଳି ଘୋ ଘାରେ ଜମ୍ଜୁଛି । ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ଭୂରି ଭୋଜନ ପରେ, ଲୁଗା ଟଙ୍କା ନେଇ ଜୟ ଜୟ ଧ୍ୱନୀ କରି ଫେରୁଛନ୍ତି । ଜମିଦାରବାବୁ ପାଗଳଙ୍କ ପରି ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲି ସମସ୍ତ ଖବର ବୁଝୁଛନ୍ତି ।

ରବିବାବୁ ଏ ସମସ୍ତ ଦେଖି ଅବାକ ହୋଇ ଗଲେଣି । କେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କଣ ଯେ ଘଟିବ, ତାହା ତାଙ୍କ କଳ୍ପନାକୁ ଆସୁନାହିଁ । ରାହାସବହାରୀବାବୁ ପୋଲିସ ସହିତ ପହଞ୍ଚିବେ ଯାଇ କାଲି ଦଶ-ଟାରେ । ତାହାହେଲେ କଣ ଜମିଦାରବାବୁ ତା ପୂର୍ବରୁ କେଉଁଅଡ଼େ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇଯିବେ ।

ନଂ
ତା